

Universitätsbibliothek Wuppertal

Plutarchu Chairōneōs Ta Sōzomena Panta

Continens Vitas Parallelas Graecè & Latinè

Plutarchus

Francofurti, 1620

Lycurgus et Numa

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1340](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1340)

gentis, non omnes, sed vnam (vt fama est) sumpfit A
 sibi Herfiliam, ceteras inter egregios ciues est
 partitus. Iam consequenti honore, charitate, aequi-
 tate in foeminas, vim illam & iniuriam, eximium
 factum ostendit & prudentissimum, adiungen-
 dam fuisse societatem: adeo confudit mutuo
 & conglutinavit eas gentes, fontemque in poste-
 rum rebus aperuit benevolentiae & potentiae. Re-
 uerentiae vero & amoris & constantiae, quibus
 deuinxit connubia, perhibet temporis diuturni-
 tas testimonium. Quippe annis triginta & ducen-
 tis, neque vir vxoris, neque viri confortium de-
 ferere vxor sustinuit. Verum vt apud Graecos val-
 de curiosi, primum nuncupare possunt partici-
 dam, ita cuncti norunt Romani Sp. Catulium vx-
 xori nuntium primum remisisse, sterilem causa-
 tum. Tanto temporis spatio subscribunt ea quo-
 que quae consequuta sunt. Etenim ob necessi-
 tudinem illam participauerunt reges inter se re-
 gnum, & republ. gentes illae. Ex Thesei nu-
 ptis nihil euenit populo Atheniensi ad vllum
 commercium, amicitiae vel communicationis: sed
 offensiones, sed bella, sed caedes ciuium. Aphidna-
 rum postremo amissio: atque aegre deuitauerunt
 ex misericordia hostium (quos supplices vt deos
 cierunt) quin in eandem inciderent, in quam Pa-
 ridis causa Troiani, calamitatem. Mater certe The-
 sei non venit in discrimen tantum, sed Hecubae ex-
 perta est fortunam, deserta a filio atque destituta:
 nisi illud de captiuitate commentum est, quod v-
 tinam sit cum plerisque aliis mendacium. Nam de
 diuinitate quae fabulantur, ea magnum habent
 discrimen. Romulus enim incolumitatem, diis ad-
 modum propitiis, consequutus est. Ad editum Ae-
 geo oraculum, vt foeminis abstineret peregre, non
 fuisse diis cordi natales Thesei, ostendere videtur.

σας ἀρπάσας, οὐ πάσας, ἀλλὰ μίαν (ὡς φασι) Ἐρσιλίαν ἔ-
 λαβεν, τὰς δὲ ἄλλας διένειμε τοῖς ἀγαθοῖς τῆς πολιτείας. ἔ-
 πεισε τῆ μὲν ταῦτα πρὸς ἀγαπῆσαι καὶ δικαιοσύνη πε-
 εὶ τὰς γυναῖκας ἀπέδειξε τὴν βίβην ἐκείνην καὶ τὴν ἀδι-
 κίαν, καὶ ἄλλοις ἔργον καὶ πολιτικάτατος εἰς κρινώνας ἡμο-
 κλίαν, οὕτω σωεμένην ἀλλήλοισι καὶ σωεπῆξε τὰ ἡμέρη, καὶ
 παρέχε πηγὴν τῆς εἰς ἀσπίδος θύοιας, καὶ δυνάμεως τοῖς
 ποσάμασι. ἀδούς ὃ καὶ φιλίας καὶ βεβαιότητος ἡ εἰρ-
 γασαὶ πρὸς τοὺς γάμοις, ὁ χρόνος ἐστὶ μῦθος. ἐν γὰρ ἔπειτα
 τελευτήσασα καὶ ἀφαιρήσασα οὐτε αὐτὴ ἐτόλμησε γυναῖκας, οὐ-
 τε γυνὴ κρινώνας ἀνδρὸς ἐγκαταλιπεῖν, ἀλλ' ὡσπερ ἐν Ἑλλ-
 λησιν οἱ σφόδρα πρὸς τὸν ποσῶτον ἔχουσι εἰπεῖν παρῶ-
 κτόνον ἢ μητροφόνον, οὕτω Ῥωμαῖοι πρῶτες ἴσασιν ὅτι Καρ-
 εῖλιος Σπείριος ἀπεπέμψατο γυναῖκα ποσῶτος, ἀπα-
 δῆσαι ἀπασάντων. τὰς δὲ ποσῶτος χρόνον συμμῆρτυρεῖ καὶ
 τὰ ἔργα, καὶ γὰρ ἀρχῆς ἐκοινώνησαν οἱ βασιλεῖς, καὶ πο-
 λιτείας τὰ ἡμέρη, ἀπὸ τῆς ὅτι γαμίας ἐκείνην. ἀπὸ δὲ τῆς
 Θυσίας γάμων, Ἀθηνάοις φιλίαν μὲν ὁσδὲν κρινώνας
 ἡσπῆξε πρὸς ὁσδὲνα συμβόλαιον ἔχουσα δὲ καὶ πόλεμοι
 καὶ φόνου πολιτείας καὶ τέλος Ἀφιδνας ἀπολέσασα, μόλις
 ἡσπῆξε οἴκου τῆς πολέμων ποσῶτος ἡσπῆξε, καὶ τοῖς αἰ-
 εἰπόντας, παρῶν ἂν Ἰραδὲς ἔπαθον δι' Ἀλέξανδρον. ἢ μῦθος
 μήτηρ ἢ Θυσίας ὁσδὲν ἐκείνην ἡσπῆξε, ἀλλ' ἔπαθε τὰ τῆς Ἑ-
 κέβης, ἐγκαταλιπόντος καὶ ποσῶτος τοῦ ποσῶτος εἰγε μὴ
 πέπλασαι τὰ τῆς ἀχμωσίας, ὡς εἶδε γὰρ καὶ τοῦτο ἡσπῆξε
 εἶπε καὶ τὰ πλείστα τῆς ἄλλων. ἐπεὶ καὶ τὰ πρὸς τοῦ ποσῶτος μ-
 θολογύμνα πολλὰ ποιεῖ ἀφαιρήσασα. Ῥωμῶνα μὲν γὰρ ἢ
 σωτηρία μὲν πολλῆς ἡσπῆξε τῶν ὁσδὲν ἡσπῆξε, ὁ δὲ Αἰγεί δ-
 οῖς χρόνος ἀπέχεσθαι γυναῖκας ὅτι ἐξήνης, εἰοικεν ἀποφάνειν,
 πρὸς τὸ μῦθον τῶν γερονέων τῶν Θυσίας τέκνασιν.



PLVTARCHI

Lycurgus & Numa.

LYCVRGVS.



DE LYCVRGO legislatore, nihil
 omnino quod careat contro-
 uersia, habeo commemorare.
 Nam & origo & peregrinatio
 & obitus, & supra omnia eius
 circa leges commentatio &
 circa republ. constituendam
 variè proditur ab autorib. Præcipua est, qua ætate
 vixerit, contentio. Quidam enim Iphiti æqualem
 & fociū in digerendis festis Olympiacis fuisse per-
 hibent, ex quib. Aristoteles est Philosophus: argu-
 mento vsus disci Olympiaci, qui nominis Lycurgi
 præfert inscriptionē. Alii supputantes tempora ex
 successione eorum qui Lacedæmone regnauerūt,
 vt Eratosthenes & Apollodorus non paucis annis
 eum affirmant primam Olympiadem anteces-
 sisse. Timæus, quum duo Sparta Lycurgi diuer-
 sis temporibus fuissent, in alterum ob eius clarita-
 tem, res gestas collatas vtriusque suspicatur fuisse,
 ac maiorem certè non longè fuisse infra Homeri
 ætatem, nonnulli congressum etiam cum eo. Præ-
 terea tribuit ei Xenophon vetustatis opinionem,



ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

Λυκούργου ἔ Νουμάς.

ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ.



DE LYCVRGO legislatore, nihil
 omnino quod careat contro-
 uersia, habeo commemorare.
 Nam & origo & peregrinatio
 & obitus, & supra omnia eius
 circa leges commentatio &
 circa republ. constituendam
 variè proditur ab autorib. Præcipua est, qua ætate
 vixerit, contentio. Quidam enim Iphiti æqualem
 & fociū in digerendis festis Olympiacis fuisse per-
 hibent, ex quib. Aristoteles est Philosophus: argu-
 mento vsus disci Olympiaci, qui nominis Lycurgi
 præfert inscriptionē. Alii supputantes tempora ex
 successione eorum qui Lacedæmone regnauerūt,
 vt Eratosthenes & Apollodorus non paucis annis
 eum affirmant primam Olympiadem anteces-
 sisse. Timæus, quum duo Sparta Lycurgi diuer-
 sis temporibus fuissent, in alterum ob eius clarita-
 tem, res gestas collatas vtriusque suspicatur fuisse,
 ac maiorem certè non longè fuisse infra Homeri
 ætatem, nonnulli congressum etiam cum eo. Præ-
 terea tribuit ei Xenophon vetustatis opinionem,

εν οἷς τὸν αἰδρα λέγει γερνέαι καὶ τὸς Ἡρακλείδας. ἤδη
 μὲν γὰρ Ἡρακλείδασι δηπουθενῆσαι καὶ οἱ νεώτεροι τῶν ἐν
 Σπάρτῃ βασιλέων. ὃ ὅμοιος βασιλευσὶ τοῖς παλαιῶσι ἐκεί-
 νοις καὶ σιῶντι Ἡρακλείδοι, ὀνομάζοντες Ἡρακλείδας. ἔμην
 ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ἔτι πεπλατυμένους τῆς ἰσορίας πειρασόμεθα
 τοῖς βασιλευσὶ ἔχουσιν ἀντιλογίας, ἢ γινωσκόμενοι μὲν
 τυρας, ἐπὶ μὲν τῶν γεγραμμένων παρὰ τὸν αἰδρα δὲ πρὸς ἕνα
 τῶν διήγησιν. ἐπεὶ καὶ Σιμωνίδης ὁ ποιητὴς οὐκ Εὐνόμου λέ-
 γει τὸν Λυκούργου πατρός, ἀλλὰ Πρυτανίδος καὶ τὸν Λυκούρ-
 γου καὶ τὸν Εὐνόμου οἱ πλείστοι γὰρ οὐκ ἔτι γινώσκουσιν
 ἀλλὰ Πάριον μὲν τὸν Ἀριστοδήμου γινώσκουσιν Σόον
 Σόον, Εὐρυτίωνα τὸν Πρυτανίωνα ἐκ τούτου, Εὐνόμου
 Εὐνόμου, Πολυδέκτην ἐκ παλαιῶν γυναικῶν, Λυκούρ-
 γου δὲ, νεώτερον, ἐκ Διατάσσης. ὡς ὁ Εὐτυχίδης ἰσώρηκεν,
 ἔκτον μὲν ἀπὸ Παριονίων, ἑνδέκτον δὲ ἀπὸ Ἡρακλείδων.
 τῶν δὲ παλαιῶν αὐτὴ μάλιστα ἔταμνασθαι Σόον, ἐφ' οὗ καὶ
 τοῖς εἰλωτοῖς ἐποίησαντο δούλοι οἱ Σπαρτιάται, καὶ χώραν
 παροικησάμενοι πολλῶν, Ἀρχαίων ἀποτεμόμενοι. λέγεται
 ὁ τὸν Σόον, ἐν χωρίῳ χαλεπῷ καὶ αἰνῶν πολιορκησάμενον
 ὑπὸ Κλιτοίων, ὁμολογήσασθαι τὴν δεικτικὴν γῆν αὐτοῖς ἀ-
 φήσειν, εἰ πῶς καὶ αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτῶν πύρριτοι ἀπὸ τῆς
 πλησίον πηγῆς. ἡμομένων δὲ τῶν ὀρκίων καὶ ὁμολογήσαντες, σιω-
 γησάμενοι μὲν ἑαυτοῖς, διδόναι τὰ μὴ πῶς τὴν βασιλείαν.
 ὁ δὲ τὸν κάρτερον αἰσῶν, ἀλλὰ πύρριτων πύρριτων, αὐτὸν ὅτι
 πᾶσι καὶ ἀβάντα, καὶ παροικησάμενοι, ἐπὶ τῶν πολεμίων πα-
 ρόντων, ἀπελθεῖν καὶ τὴν χώραν καὶ ἀφῆσαι, ὡς μὴ πύρριτων
 πύρριτων. ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ὅτι τούτοις θαυμάζοντες αὐτὸν, οὐκ
 ἀπὸ τούτου τὴν οἰκίαν, ἀλλὰ τὸν παῖδα αὐτῶν παροικησά-
 σαι Εὐρυτιώνας. ὅτι δοκεῖ παλαιῶν Εὐρυτίων δ' ἄλλοι μὲν
 ναρχικὴν αἰεῖναι τῆς βασιλείας, δημαγωγῶν καὶ γινώσκου-
 μένων τοῖς πολλοῖς. ἐκ δὲ τῆς πιαύτης αἰεσεως, τὸ μὲν, δη-
 μου δρασωομένου, τῶν δὲ ὑπερῶν βασιλέων, τὰ μὲν, ἀ-
 περσανομένων τὰ βιάζεσθαι τοῖς πολλοῖς, τὰ δὲ, παρὰ χα-
 ριν ἢ δι' ἀδελφῶν ὑποφεισάμενων, ἡμομία καὶ ἀπαξία κα-
 τίχε τὴν Σπάρτην ὅτι πολὺν χρόνον ὑφ' ἧς καὶ τὸ πατέρε
 τὸν Λυκούργου βασιλεύοντα σιωπῶν τελευτήσασθαι. διεύκων
 γὰρ ἀφῆσαι πᾶσι, μαγικήν καὶ πύρριτων, ἀπέθανε,
 τὰ παροικησάμενοι παῖδι Πολυδέκτη καὶ ἀλιπῶν τὴν βασι-
 λείαν. ἀποθανόντος δὲ καὶ τούτου μετ' ὀλίγον χρόνον, ἔδει βα-
 σιλεύειν (ὡς πύρριτοι ὄντες) τὸν Λυκούργου καὶ παρὰ τὴν
 γυναικα τὸν ἀδελφὸν φαερῶν ἔσεσθαι κύρυσαι, ἐβασιλεύειν.
 ἐπεὶ δὲ τὸν τὰ χεῖρα ἠδελφῶν, τὴν μὲν βασιλείαν ἀπέφηνε τὸν
 παῖδα οὐσαι, ἀπὸ ἄρρητων γίνηται, τὴν δὲ δὲ χεῖρα αὐτὸς ὡς
 ὅτι ἔπος διεῖπε, τοῖς δὲ τῶν ἑρφαίων βασιλέων ὅτι ἔπος
 Λακεδαιμόνιοι παροικησάμενοι ὀνομάζοντες ὡς δὲ ἡγῶν παροικη-
 πεμπε κρύφα, καὶ λόγους ἐποίητο, βουλομένη δὲ φησὶν ὅτι
 βρέφος, ὅτι τὰ σιωπῶν ἐκείνη βασιλεύοντι τῆς Σπάρ-
 τῆς, ὅ μὲν ἦτος αὐτῆς ἐμίσησε, παρὰ τὸν δὲ τὸν λόγον αὐτὸν οὐκ
 ἀντίπειν. ἀλλ' ἐπαίνῃ καὶ δέχεται παροικησάμενος, οὐκ ἔ-
 φη δὲ ἰσχυροῦσαι αὐτῶν καὶ φαρμακῶν μὲν ἀφῆσαι
 λυμῆσθαι τὸ σῶμα καὶ κινδυνεύειν. αὐτῶν γὰρ μελήσειν ὅ-
 πως ἄλλοις ἐκ ποδῶν ἔσαι τὸ γινῆσθαι. οὕτω δὲ παροικησάμενοι ἀ-
 γει τὸν τόκου τὸν ἀφῆσαι, ὡς ἠδελφῶν πύρριτων, εἰσέπεμπε
 παροικησάμενοι ὡδισιν αὐτῆς καὶ φύλακας, οἷς ἂν παροικη-
 γμειον, εἰ μὲν ἦν τε γῆ, παροικησάμενοι τῆς γυναικῆς. εἰ δὲ

A quando eum æqualem Heraclidarum memorat
 fuisse. Nempe fuerunt gente Heraclidæ etiam no-
 uiffimi Lacedæmoniorum reges : sed videtur pri-
 mos illos & suppare Herculi velle Heraclidas ap-
 pellare. At quanquam adè diffona historia est, ea
 tamen sequuti, quæ quamminimas ambiguitates
 & locupletiffimos habent testes, quæ de eo me-
 moriæ prodita sunt, exequemur. Nam & poeta
 Simonides non Eunomum, sed Prytanidem, Ly-
 curgo patrem tribuit. Iam plerique omnes Lycur-
 gi & Eunomi non ita deducunt originem, sed ex
 Patrocle tradunt Aristodemi filio genitum Soum,
 ex quo Eurytionem, huius filium Prytanin fuisse,
 ex hoc ortum Eunomum: Eunomum ex priore v-
 xore tulisse Polydectem, Lycurgum minorem ex
 Dianassa: vt verò author Eutyichidas est, sextum
 à Patrocle, & ab Hercule vndecimum. Inter ma-
 iores eius clariffimus Sous fuit, sub quo Iotas La-
 cedæmonii in seruitutem redegerunt, latum quo
 agrum summotis Arcadibus adiecerunt finibus
 suis. Fama est, Soum, quum in loco aspero & arido
 circumfideretur à Clitoriis, pactum fuisse, si ipse
 totusque exercitus suus ex propinquo fonte bi-
 bissent, agrum se, quem iis ademerat bello, reddi-
 turum ipsis. Quum esset id fœdus iureiurando
 sancitum, concione aduocata suorum, pronun-
 ciasse regnum se ei qui non bibisset, dare. Vbi ne-
 mo se temperare potuit, sed biberunt omnes,
 ipsum descendisse omnium postremum: atque,
 quum consperisset aqua se, hostibus adhuc præ-
 sentibus discessisse: itaq; agrum, quod non potas-
 sent omnes, retinuisse. Quem, etsi ea de re magno
 in honore haberent, non ab eo tamen familiam,
 verùm à filio eius Eurytionidas appellauere, quod
 nimium dominatum regni princeps Eurytion,
 ambitione & populari aura ductus, relaxasset. Ex
 ea remissione quum ferociret populus, & inse-
 quentes reges partim violentius agendo eum of-
 fenderent, partim per gratiam aut fractas iam o-
 pes eius atque auctoritatem minimè retinerent,
 leges conculcatæ & permixta Spartæ omnia per-
 diu fuere: ex qua confusione pater Lycurgi rex oc-
 cubuit. Quum enim manum conferentes dirime-
 ret, cultro coquinario ictus obiit. Regnum maiori
 filio reliquit Polydectæ: quo non diu superstite,
 regnum redibat (vt erat omnium opinio) ad Ly-
 curgum, ac regnauit priusquam vxorem fratris
 constaret esse prægnantem. Simulatq; id fuit per-
 spicuum, declarauit regnum ad infantem, si filius
 esset, spectare: interim regnum tutorio nomine
 administruit. Regum pupillorum tutores vocant
 Lacedæmonii Prodicos. At mulier summisit ad
 Lycurgum, offerens se partum abacturam, si obti-
 nens ille Spartæ regnum, ipsam vellet sibi adiun-
 gere matrimonio. Ille enim verò improbitatem
 mulieris execratus est, postulationem non reiecit
 tamen: sed probantis & conditionem accipientis
 specie, negauit faciendum ei esse, vt elidendo me-
 dicamentis partu corpus suum læderet, & perni-
 ciam sibi accerferet, vbi editus esset, sibi curæ fore
 vt confestim tolleretur è medio. Ita ad partum vsq;
 lætauit mulierem. Vt instare sensit puerperiū, ar-
 bitros enitenti & custodes adhibuit cum manda-
 tis, si puellâ edidisset, vt traderent eam fœminis: sin
 stirpè virilè, ad se, quicquid ageret, vt eâ deferrent.

Salmasius.

ἢ ἄρρηται, καὶ μίσσηται παρὰ εἰαυτὸν ὅ, τι αὐτὴ τυχῆ παροικησάμενοι.

ὅτι καὶ Λιβύῳ καὶ Ἰβηρίᾳ ἐπέληθεν ὁ Λυκούργος, καὶ πᾶσι
 τῶν Ἰνδικῶν πλασηθῆς τοῖς γυμνοσοφισταῖς ἀμίλησεν, οὐ-
 δένα πλὴν Ἀεισοκράτη τὸν Ἰσπάρχη Σπαρτιάτῳ εἰ-
 ρηκῆτα γινώσκοντι. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι τὸν Λυκούργον ἐ-
 πόθῳ δῶροντα, καὶ μετεπέμψοντο πολλὰς, ὡς τὸς μὲν
 βασιλεῖς ὄνομα καὶ ἑμίω, ἄλλο δὲ μηδὲν ὡς Δραφῆρασι τῶν
 πολλῶν ἐργῶν. ἐν οὐκείνῳ δὲ φύσιν ἠγεμονικὴν καὶ δυνά-
 μιν αἰθερωπῶν ἀγαθῶν οὐσῶν. οὐ μὲν γὰρ τοῖς βασιλευσὶν
 ἡ ἀβούλητος ἢ παρσία τῶ ἀνδρῶς, ἀλλ' ἠλπίστον οὐκείνου
 συμπαρόντος, ἢ τῶν ὑβείζοισι χρεῖσται τοῖς πολλοῖς. ἐπὶ δὲ γυ-
 θῶν οἶον παρὲς ἔτω δὲ χειμῶνι, δι' οὗ ἐπεχείρησεν τὰ παρὲν ἔ-
 κεινῶν, καὶ μετὰ τὴν αὐτῆς πολιτείαν, ὡς τῶν καὶ μέγας νόμον
 ὁσὲν ἐργῶν ὁσὲν ὄφελος, εἰ μὴ τις ὡσπερ σῶμα ἐκ πονηρῶν καὶ
 γέμονι πόνου δαπάνων νοσημάτων τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἐκτίθεται
 καὶ μετὰ τῶν κερῶν ὑπὸ Φαρμάκων δῶρον καὶ καθαρίων,
 ἑτέρας δὲ ῥῆσται καὶ τῆς διαίτης. Δρανοηθῆς δὲ ταῦτα, παρὸν
 μὲν ἀπέδημῆσεν εἰς Δελφοὺς, καὶ τῶν θεῶν χροσάμηνος καὶ
 θύσας, ἐπὶ δὲ τὸν Δραβόνον οὐκείνον χροσῶν κομίζων,
 ὡς θεοφιλῆ μὲν αὐτὸν ἢ Πυθίᾳ παρῶντα, καὶ τὸν μάλλον ἢ
 αἰθερωπῶν δυνάμει δὲ χροσῶν διδόναι καὶ κατὰ τὴν ἔφη τὸν
 θεὸν ἢ πολὺ κρατίστη τῶν ἄλλων ἔσαι πολιτείας. ἐσπαρτίαι δὲ
 τοῦτο παρῶντα τὸς δῶροντα, καὶ συνεφάσθησται παρε-
 κείνῳ, κρύφα Δραλερῶν τοῖς φίλοις παρῶντα, εἴτα ἔπας
 καὶ μὲν ἀποτόμῳ πλῆθον, καὶ σιωπῶντα ὅτι τῶν παρῶ-
 ξιν. ὡς δὲ ὁ καρὸς ἦκε, τελεῶντα τὸς παρῶντα ἐκέλευσε
 μὲν τῶν ὀπλῶν ἔσθαι εἰς ἀγορᾶν παρῶντα, ἐκπλήξῶν
 ἐνεκα καὶ φόβου παρὲς τοῖς ἀντιπαρῶντα. ὡς εἴκοσι τοῖς
 ὅτι φανερῶντα Ἐρμιππος ἀνέγραψε τὸν δὲ μάλισα τῶν
 Λυκούργου ἐργῶν κρινώθησται πόντων καὶ συμπαρῶντα
 τῶν ἀμῶν τὰ πᾶσι τοῖς νόμοις, Ἀειθμιάδαν ὀνομάζοντι.
 ἀρχομῶντα δὲ τῆς παρῶντα, ὁ βασιλεὺς Χαερίλαος φοβηθεὶς,
 ὡς ἐπὶ αὐτὸν ὅλης τῆς παρῶντα σιωπῶντα, κατέφυγε
 παρὲς τῶν Χαλκίοικον εἴτα πεισθεὶς καὶ λαβῶν ὄρκους, ἀνέ-
 στη, καὶ μετῆγε τῶν παρῶντα, φύσει παρῶντα ὡς που
 καὶ λέγεται συμβασθῶντα τὸν Ἀρχέλαον αὐτῶν, παρὲς πῆς
 ἐγκωμιάζοντα τὸν νεαῖστον, εἰπεῖν, Πᾶσι δὲ αὐτῶν εἴη Χα-
 ερίλαος ἀπὸ ἀγαθῶν, ὡς ὁσὲν τοῖς πονηροῖς χαλεπὸς ὅστις
 πλῆθον δὲ χροσῶντα ὑπὸ τῶν Λυκούργου, παρῶντα
 ἡ καὶ μέγιστον ἢ κατῶντα τῶν γέροντων, ἡ φησὶν ὁ Πλά-
 τῶν τῆ τῶν βασιλέων δῶροντα φλεγμῶντα μὲντα, καὶ
 γρομῶντα ἰσοψῶντα, εἰς τὰ μέγισα σωτηρίαν αἶμα καὶ σω-
 φροσύνην παρῶντα. ἀπορῶντα γὰρ ἢ πολιτεία καὶ δῶρον-
 κλίνοσα μὲν ὡς τοῖς βασιλέσιν ὅτι τυραννίδα, μὲν δὲ ὡς
 ὁ πλῆθος ὅτι δημοκρατία, οἷς ἔρῶντα τῶν γέροντων
 δῶροντα ἐν μέσῳ τῶν καὶ ἰσορροπήσασα, τῶν ἀσφαλε-
 σαίτω παρῶντα ἔχει καὶ κατῶντα, αἰετῶντα καὶ εἴκοσι γέ-
 ροντων τοῖς μὲν βασιλευσὶν παρῶντα, ὅσον ἀντιβῶντα
 παρὲς δημοκρατίας αὐτῆς δὲ ὑπὸ τῶν μὴ γρομῶντα τυ-
 ραννίδα, τὸν δῶροντα ἀπῶντα. ποσῶντα δὲ κατῶντα δῶ-
 ναι φησὶ τοῖς γέροντα Ἀεισοτέλης, ὅτι τελεῶντα τῶν παρῶ-
 ντων μὲν Λυκούργου γρομῶντα, δύο τῶν παρῶντα ἑκατέλι-
 πον δῶροντα. ὁ δὲ Σφαῖρος δὲ δῶροντα φησὶ ποσῶντα
 γρομῶντα τοῖς τῆς γρομῶντα μετῶντα. εἴη δὲ αὐτῶντα ὁ ποσῶν
 δῶροντα δι' ἐβδόμεδος τετραδὶ ποσῶντα παρῶντα, καὶ ὅτι τοῖς αὐτῶντα μέρεσιν ἴσος ὡς μὲν τῶν
 ἑξῶντα, τελεῶντα ὅστις ἐμοὶ δὲ δοκεῖ μάλισα ποσῶντα δῶροντα πῆς γέροντα, ὅπως οἱ πόντες εἴη τελεῶντα,

A Nam quod iustraverit Africam & Hispaniam In-
 diamq; emensus sit, atq; vsus ei fuerit ibi cum Gy-
 mnosophistis neminem tradere, extra Aristocra-
 tem Lacedæmonium Hipparchi filium, memini.
 At Lacedæmonii absentem desiderauerunt Ly-
 curgum, ac crebro eum accersuerunt, quod
 reges putarent nullo insigni, nisi nomine & hono-
 re, excellere vulgo, in illo indolem suspicerent ad
 imperandum natam, & hominum alliciendorum
 facultatem. Nec verò reges reditum eius graua-
 bantur, quòd sperarent eius præsentia impoten-
 tiam plebis repressum iri. Ergo regressus ad ita a-
 nimatos, aggressus est ilicò res novas moliri, &
 mutare rempub. quasi leges singulares nullum ef-
 sent operæpretium facturæ, nisi, sicut corporis af-
 fecti & diuersis infecti morbis præsentem resolu-
 uisset versassetq; medicamentis & purgationibus
 intemperiem, aliam inde nouam inchoasset vi-
 uendi legem. Quum hæc haberet deliberata, pri-
 mum Delphos est profectus, consultoq; deo &
 factis peractis, regressus domum est cum celebra-
 to illo oraculo quo diis charum eum, & deum po-
 tius quàm hominem vates appellauit: rectam reip-
 institutionem petenti, concedere & annuere re-
 spondit deum, eam quæ longè omnium esset re-
 rum. futura excellentissima. His erectus, conciliauit
 sibi principes ciuitatis, eosque ad vnà capes-
 sendam remp. excitauit. Primum rem cum amicis
 occultè communicauit, inde paulatim sollicitatos,
 plures ad suum cõsiliu confociauit. Vbi res ma-
 tura fuit, imperat triginta primoribus vt prima lu-
 ce cum armis forum occupent ad præstringendos
 trepidatione, & terrendos aduersarios, quorum
 spectatissimos recenset Hermippus viginti. Omni-
 um consiliorum socium & adiutorem in legibus
 condendis nominant præ cæteris Arithmiadan.
 Initio tumultus, ne ista in se parerentur rex veritus
 Charilaus, confugit ad Chalciecon. Inde fide
 sibi iureiurando data, excitatus est, & adiunxit se
 illis (nam leni fuit ingenio, quod ferunt eius colle-
 gam in regno Archelaum ad illos qui adolescen-
 tem extollebant, dixisse, Quidni sit vir bonus
 Charilaus? qui ne aduersus improbos quidem a-
 cerbus est? Quum multa ab Lycurgo nouaren-
 tur, primum fuit & potissimum institutio senatus:
 quem ait Plato, quum regem temperatum fla-
 grante dominatu, pariq; potestate præditum, fuisse
 in primis salutarem & moderationis magistrum.
 Nanque suspensa resp. & nunc ad reges in tyran-
 nidem vergens, nunc ad plebem in multitudinis
 arbitrium, senatus potentia instar obicis interie-
 cta, æquilibrium retinens, tutissimum ordinem &
 statum seruauit. Quia octo & viginti senes, (ita vo-
 cabant senatores) ne conualescerent populi vires,
 ad reges se aggregabant: contra ad reprimendum
 tyrannidem corroborabant populum. Eum nu-
 merum definitum Aristoteles senatorum ait,
 quod ex primis triginta Lycurgi sociis duo ignau-
 cæpta deseruerint, Sphærus totidem ab initio au-
 thor est consilii eius participes fuisse. Et sanè ali-
 quam habet vim numerus plenus septenarius qua-
 ternario multiplicatus, & quòd partibus suis pari-
 bus secundum senarium plenus sit. Equidem addu-
 cor ideo potissimū tot eum designasse senatores,

ἔδξασι ὅτι θεῖον ἔωσ ἀληθῶς διτύχημα τοῖς Σπαρτιάταις ὅτι τὴν πολιτείαν ἀρμοσάμενος καὶ κεραισας παρ' αὐτοῖς. ταῦτα μὲν οὖν ἔφερον. δεύτερον δὲ τῷ Λυκούργου πολιτευμάτων καὶ νεανικώτατον, ὁ τῆς γῆς ἀγαθάσμιός ἐστι. διήνης γὰρ οὐσίας αἰωμάλιας, καὶ πολλῶν ἀκτημόνων καὶ δόπων ὅτι φερεμύων τῆ πόλι, τῶ δὲ πλούτου πλυτάπασιν εἰς ὀλίγους σιωεῖρρηχότος, ὕβριν καὶ φθόνον καὶ καχυργίαν καὶ τρυφίαν, καὶ τὰ τούτων ἐπιφροσούτερον καὶ μείζω ἰσοψία πολιτείας, πλοῦτον καὶ πενίαν ἐξελαύνων, σιωέπεισε, τὴν χώραν ἀπασαν εἰς μέσον θέσας, δὲ δὲ χῆς ἀναδάσασθαι, καὶ ζῆν μὲν ἀλλήλων ἀπιδας, ὁμαλῆς, καὶ ἰσοκλήρις τοῖς βίοις ἡμοῖοις. ὅ ἵ φροσπιῶν δρετῆ μετιόσας, ὡς διήνης ἐτέρωσας ἐτερον σὺ οὐσης ἀφ' ὀφρας ὁσδὲ αἰσότητος, πλιῶ ὄσω καὶ αἰσχροῖν φόρος οὐρίσθ καὶ καλῶν ἔπαμιος. ἐπαγῶν δὲ τὰ λόγῳ ὁ ἔργῳ, διείξμε τὴν μὲν ἀλλὰ τοῖς φειοίκοις Λακωνικῶν, τεισμεῖοις κλήρις, τὴν ἵ εἰς ὁ ἄσ τὴν Σπάρτῳ σιω τελοδοταν, εἰακιχαλίαις. ὁσδοτοι γὰρ ἐζήοντο κλήρις Σπαρτιατῶν. ἐνοιὶ δὲ φασὶ τὸν μὲν Λυκούργον ἐξακιχαλίους νεῖμα, τειχαλίους δὲ μὲν ταῦτα φροσπεία Πολυδωρον εἰ δὲ, τοῖς μὲν ἡμίσις τῶ εἰακιχαλίαν τῶτον, πει δὲ ἡμίσις, Λυκούργον. ὁ δὲ κλήρις ἡ ἐκάστου ὁσδοτος ἄσε δόποφροσῶν φέρῶν, αἰδρὶ μὲν, ἐδδμήκῳσας κριθῶν, μεδίμνους, γυναικὶ δὲ δώδεκα, καὶ τῶ ὕρῳν καρπῶν ἀναλόγως ὁ πλιῆρος. δρεκείσιν γὰρ ὄοντο ὁσδοτοι αὐτοῖς τῆς ὄφης, φροσ δὲ ξία καὶ ὕγῳιαι ἰσθῆς, ἀλλου μηδενὸς δεισῳμῳοῖς. λέγεται δὲ αὐτὸν ὕτερον ποτε χροῖν τὴν χώραν, διεξερχόμενον δὲ δόποδημίας ἀρπὶ τετελοσμεῖν, ὄρῶντα τοῖς σωρεῖς παρῳλλήλους καὶ ὁμαλῆς, μετὰ δὲ σασ, καὶ εἰπείν φροσ τοῖς παρῳσας ὡς ἡ Λακωνικῆ φαίνεται πᾶσα πολλῶν ἀδελφῶν (εἰ) νεωστὶ νενεμημῳῶν. ὅπιχρήσας δὲ καὶ τὰ ἔπιπλα διαρρεῖν, ὅπως πλυτάπασιν ἐξέλοι ὁ αἰσῶν καὶ αἰώμαλον, ἐπὶ χαλεπῶς ἔωσ φροσ δεισῳμῳοῖς τὴν ἀπικρῶς ἀφαιρεσιν, ἐτέρα φροσ ἡλθεν ὁδῶ, καὶ κατεπολιτῳσαστο τὴν ἐπιτύτοις πλεονεξία. φροσ τὸν μὲν ἀκυρῳσας πῳ νόμισμα χρυσῳῦ καὶ δρεγῳῦ, μῳῳα χροῖσασθαι τὰ σιδηρῶ φροσ ἔταξεν, καὶ πύτω δὲ δόπο πολλοῦ σαθμοῦ καὶ ὄγκου, δωῳαμιν ὀλίγῳ ἔδωκεν, ὡσε δέκα μῳῳῶν ἀμοιβῳῦ, δόποδῳκῳς τε μεγάλης ἐπι οἰκία δεισασθαι καὶ ζῳῳῳς ἀργῳτος. τούτου δὲ ὅπιχρήντος, δὲ ἔπεσεν ἀδικημῳῳτων γῳῳ πολλὰ τῆς Λακεδαμῳνοσ. τίς γὰρ ἡ κλέπῳειν ἐμελλεν, ἡ δωροδοκείν, ἡ δόποφροσ, ἡ ἀρπῳζειν, ὁ μῳῳτε καὶ κρύφῳι δωῳατὸν ἡ μῳῳτε κερτῳσασθαι ζῳῳῳτων, ἀλλὰ μῳῳδὲ καὶ ἀκῳφῳι λιοιτελέσ; ὄξει γὰρ (ὡς λέγεται) δρεπῳσῳ σιδηροῦ ὁ σῳμσμα καὶ ἀσῳσῳσας, ἀφείλετο τὴν εἰς πᾶλλα χροῖαι καὶ δωῳαμιν, ἀδρανῳσ καὶ δωῳεργῳ γῳῳομῳκῳ. μετὰ δὲ τῳτο, τῳ ἀχρησῳτων καὶ φροσῳσῳν ἐποῳῳτο τεχνῳῶν ζῳῳηλασῳα. ἐμελλοῖν δὲ που καὶ μηδενὸς δὲ ἐξελαύνοντος αἰ πολλὰ τὰ κρινῳ νόμισμα πῳ σιωεκπεσῳσασθαι, δρεπῳσῳ τῳ ἔργῳν σῳκ ἐχόντων. ὅ γὰρ σιδηροῦ, ἀγῳγῳμον σῳκ ἡ φροσ τοῖς ἀλλοῖς Ἐλλῳωας, οὐδὲ εἶχε ἡμῳῳ, καὶ ἀγαλῳμῳμον ὡσε σῳδὲ φρῳσασθαι ἡ τῳ ζῳῳκῳν καὶ φροπικῳν φροσ ἡρῳχεν ὡδὲ εἰσῳπλει φῳρτος ἐμπορεῳκῳς εἰς τοῖς λιμῳῳας. σῳδὲ ἐπέσῳμνε τῳ Λακωνικῆς οὐ σῳφῳσῳς λόγῳν, οὐ μῳῳπῳς ἀγῳρπῳκῳς, οὐχ ἔπαρῳν φροσ, ἡ χρυσῳῳν πῳ σῳκ δρεγῳραῖν καλλῳπῳσῳμῳ δῳημῳεργῳς, ἀτε δὲ νόμισματῳς ἐκ οἰτος. ἀλλὰ οὕτως ἀφροσφῳσῳσῳ καὶ μῳκερῳν ἡ τρυφῳῳ τῳ φροσῳῳῳτων καὶ τρεφόντων αὐτῳ, δι αὐτῆς ἐμῳφῳμῳετο

A molientes, documento fuerunt vtrifq; diuina felicitate Spartatis accidisse vt Lycurgus apud eos statum publicum concinnaret & formaret. Verum hæc postea sequuta sunt. Alter Lycurgi actus, isque audacissimus, lex agraria fuit. Siquidem quum immenfa esset inæqualitas, multiq; cumularentur in vrbe inopes & egeni, opes vero ad paucos redundarent, quo factum, inuidiam, auaritiam, luxum, atq; his vetustiores reip. & asperiores morbos exterminaret, opulentiam & paupertatem, perpulit ciues vt possessiones in medium conferrent, & de integro partirentur, viuerentque omnes compari inter se & æquabili fortuna: primas autem virtuti deferrent, neq; aliud inter se discrimen aut imparitatem ducerent aliam, nisi quam turpitudinis macula definirer, & decus virtutis. Hinc verba rebus exequutus, diuisit cæterum agrum Laconicum, circumiectis vicis in triginta millia sortium: quod atuibutum ciuitati Spartanæ fuit in nouem millia. tot sortes datæ Spartatis fuere. Sunt qui dicant Lycurgum sex millia diuisisse, tria millia postmodum adiunxisse Polydorum, alii hûc, dimidium nouem millium, dimidium, Lycurgum. Sors erat cuiusq; tanta vt pensionem redderet, viris septuagenos hordei medimnos, fœminis duodenos liquido- rum fructuum proportione prouentuum. Tantum iis cibarii ad bonum habitum & ad valetudinem tuendam satis esse, neq; re præterea vlla putauerunt esse opus. Ferunt, eum, quum post peregre reuertens agrum frugib. modo demessis peragret, conspiceretq; acervos æqualiter comparatos & pares, arrisisse ac comitibus dixisse, Nonne dicas totam Laconiam multorum esse fratrum, qui iam nunc eam inter se sint partiti? Inde adortus reliqua rerum mouentium diuidere, quo omnem excinderet inæqualitatem & imparitatem, quum cerneret egre laturos, si extorquerentur ipsis aperte, instituit alia ratione illarum rerum summouere cupiditatem. Primum monetam omnem auream & argenteam antiquauit, soli ferro autoritatem tribuit: eiusq; magno ponderi & moli exiguum assignauit pretium, vt occuparet decem minarum summa amplum in ædibus armarium & plaustrum duorum boum ad vehendum. Hoc corollario multa scelerum formæ sunt Lacedæmone eiectæ. Nã quis furari, quis venalis muneribus esse, quis defraudare aut rapere sustineret id quod non posset regi, cuius nemo esset possessione beatior, sed nec conflatum vllum vsum præstaret? Verum aceto (vt dicitur) candentis aciem ferri restinguens, alium eius vsum & momentum refecauit, reddiditque eneruatum & inhabile. Mox vanas artes & curiosas expulit finibus. Et quidem pleræque vel nullo exigente erant vna cum publica moneta solum venturæ, vendibilia quum non essent opera. Siquidem ferrum nequicquam exportabatur ad alios Græcos, & vt nullius autoritatis deridebatur. Vnde nulla etiam facultas mercandi erat exoticarum & exquisitarum mercium, neque in portibus eorum exonerabant mercatores naues, neque pedem in Laconia ponebat vel verborum architectus, vel præstigiator vates, vel leno vel moniliû aureorû argenteorumve artifex, quod carent nummis. Verum ita luxus paulatim iis qui eû excitabât & alebât destitutus sua sponte emarcuit:

ἀλλὰ μόνος ἐκείνος ἡμέρας καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις. οὐ-
 τω μὲν οὖν οὐκ ἐκέλευσε, καὶ τοιαύτω ἔπαυσε δίκην,
 ἐκ ποιητοῦ νέου καὶ αὐτῶν ἐμμελέστατος ἀνὴρ καὶ σω-
 φρονικώτατος ἡρόδοτος. τῷ δὲ πατρὶσι ὑπόμνημα Λυκούρ-
 γος ἰδρύσατο, τῆς Ἀθηνῶν ἱερῶν, ἢ Ὀπιλέτιν παροσηρ-
 θύσε. τὰς γὰρ ὀφθαλμοὺς, ὁπλίται οἱ τῆδε Δωριεὺς καλοῦ-
 σιν. ἔτι οἱ μὲν τὸν Λυκούργον (ὡς καὶ Διοσκουρίδης ἐστὶν ὁ συν-
 τεταγμένος τῷ Λακωνικῷ πολιτεῖον) πληγῶναι μὲν
 φασιν, οὐ τυφλωθῆναι δὲ τὸν ὀφθαλμόν. ἀλλὰ καὶ τὸ ἱερὸν
 τῆς αὐτῆς ἀκείνου χειρὶ ἰδρύσατο. τὸ μὲν τοῖς φέρειν βα-
 κτησίας ἐκκλησιάζοντες, οἱ Σπαρτιάται μὲν τὴν συμφο-
 ρὰν ἐκείνου ἀπέμαθον. τὰ δὲ συσίτια, Κρήτες μὲν αἰδρία,
 οἱ Λακεδαιμόνιοι δὲ φιδότητα παροσηρθύσαν, εἴτε ὡς φιλίας
 καὶ φιλοφροσύνης ὑπαρχόντων, ἀπὸ τῆς λ' ὁ δ' λαμ-
 βάνοντες. εἴτε ὡς παρὰ δὲ τέλειαι καὶ φειδῶ σιωπῆζόντων.
 ὡς δὲ ἡ καλῶν καὶ τὸν παρὰ τὸν ἔξωθεν ὀπτικῶν φρόνον,
 ὡς παρ' ἔτι φασιν, ἐδίτῳν παρὰ τὴν διαπαντὶ τὴν ἐδα-
 δὴν λεγόμενον. σιωπῆζοντο δὲ αἰὰ πεντηχί δεκά, καὶ βρα-
 χυτούτων ἐλάτῳις ἢ πλείοις. ἔφερε δὲ ἕκαστος καὶ μίαν τῆν
 συσιτίων, ἀλφίτων μέδιμνον, οἴνου χράσ οὐκτώ, τυρῆ πέντε
 μνῶν, σύκων ἡμίμνα πέντε παρὰ τοῖς εἰς ὀφθαλμῶν, μι-
 κρόν τι κραιπνὸν ἡνομήματα. ἄλλως δὲ καὶ ἴσως πρὸς ἀπαρχῶν, καὶ
 θηρῶν, μέγας ἐπέμψαν εἰς τὸ συσίτιον. ἔξω γὰρ οἴκει δὲ
 πρὸς ὅποτε ἴσως πρὸς ἡ κωνηγῶν ἐψήσσει, τοῖς δὲ ἄλλοις ἐδὲ πα-
 ρεῖναι. καὶ μέγας γὰρ πολλὰ καὶ συσιτήσις ἀκριβῶς διεφύ-
 λαπῶν. Ἀγιδος γὰρ τῆ βασιλείας, ὡς ἐπαρῆθη δὲ τὸν ἔρα-
 τείας καὶ ἀποπολεμικῶς Ἀθηνῶν, βουλομένου παρὰ
 τῆ γυναικὶ δεῖπνεῖν, καὶ μετὰ ἀποπολεμῶν τὰς μερίδας,
 οὐκ ἐπέμψαν οἱ πολέμῳχοι. τῷ δὲ μετ' ἡμέραν ὑπὸ ὄρ-
 γῆς μὴ ἴσως τὸν ἔδει θύσαι, ἐζημίωσαν αὐτόν. εἰς δὲ τὰ
 συσίτια καὶ παῖδες ἐφοίτων, ὡς παρ' εἰς διδασκαλεία σω-
 φροσύνης ἀγόμενοι. καὶ λόγων ἠκροῶντο πολιτικῶν, καὶ παι-
 δαπῶν ἐλατῶν ἐρώων, αὐτοῖς τε παίζεσθαι εἰθίζον, καὶ σκώ-
 πειν ἀβωμολογίας, καὶ σκωπόμενοι μὴ δυσχεραίνειν.
 σφόδρα γὰρ ἐδόκει καὶ τῷ Λακωνικῷ εἶ, σκώμματος ἀνε-
 χεσθαι. μὴ φέροισα δὲ, ἔξω παρατεῖσθαι, καὶ ὁ σκώπῳν
 πέπαυτο. τὸ δὲ εἰσιόντων ἐκείνῳ δείξας ὁ παροσηρῶν τὰς
 θύρας, διὰ τούτων (φασὶν) ἔξω λόγους ἐκ ἐκπορῶν. δοκιμά-
 ζεσθαι δὲ τὸν βελόμενον τῷ συσιτίῳ μετὰ φασὶν λα-
 βῶν τῶν συσιτίων ἕκαστος ἀπομαγδαλίαν εἰς τὴν χεῖρα, τῷ
 ἔκαστος φέροντος ἀγγεῖον ὅτι τὸ κεφαλῆς, ἐβαλε σιωπῆ κα-
 θάρψον ὁ μὲν, δοκιμάζων ἀπλάως, ὁ δὲ κρίνων, σφόδρα
 τῆ χεῖρὶ πίεσας. ἢ γὰρ πεπιεσμένη τῆς τε βηλόμενης ἐξ ἑδύαμιν.
 καὶ μίαν εὐρωσι τοιαύτω, καὶ παρὰ τὸν ἔξω τὸ ἐπεισοῖσα, βελ-
 λόμενοι παρὰ τῶν ἡδόμενοι ἀλλήλοις σιωπῆσαι τὸ ἔξω ἀπο-
 δοκιμασθέντα κεκαρῶν λέγουσι. καὶ δὲ γὰρ καλεῖται
 τὸ ἀγγεῖον εἰς ὅτῳ ἀπομαγδαλίας ἐμβάλλοσι. τῶν δὲ ὀφθῶν
 διδασκίμει μάλιστα παρ' αὐτοῖς ὁ μέγας ζῶμος, ὡς μήτε
 κρεαδίου δεῖσθαι τοῖς παροσηρῶν ἀλλὰ παρὰ χερσὶν τοῖς
 νεαῖσκις, αὐτοῖς δὲ τῷ ζῶμῳ κατατεταγμένους ἐστῆσθαι.
 λέγεται δὲ πῶς Ποντικῶν βασιλέων, ἕνεκα τῷ ζῶμῳ,
 καὶ παρὰ τῶν Λακωνικῶν μάχων εἶπα γαυσάμενον, δυσ-
 χεραῖναι καὶ τὸν μάχων εἰπεῖν, ὁ βασιλεὺς, τῷ τὸν
 ζῶμον ἐν τῷ Ευρώτῳ λελουμένους ἐπαρῆσθαι. πίνοντες δὲ μετρίως, ἀπῆσθαι δὲ λαμπάδος. οὐ γὰρ ἔξω παρὰ
 φῶς βαδίζειν οὔτε αὐτῶν οὔτε ἀλλῶν ὁδῶν, ὅπως ἐθίζονται σὺν καὶ νυκτὸς ἀπαρῶν καὶ ἀδελφῶν ὁδῶν.

A sed solum erga alios lenem illum & blandum. Ad
 hunc modum castigatus ille fuit, eamque luit pec-
 nam, qui ex tetro iuvene & praefracto modestissi-
 mus vir atq; temperantissimus redditus est. Huius
 casus Lycurgus monumentum, ædem Mineræ,
 quam appellavit Optiletin, excitavit: quod huius
 regionis Dorii oculos ὀπίλους vocent. Alii (inter
 quos est Dioscorides, qui descripsit rempublicam
 Lacedæmoniorum) vulneratum oculum eius au-
 tumant fuisse, sed elisum non fuisse visum: tem-
 plum autem deæ in gratiam curationis posuisse.
 Post id infortunium tamen destiterunt Lacedæ-
 monii deferre in concionem baculum. Conuiuia
 Cretes Andria, Lacedæmonii Phiditia nominant:
 vel quod amicitiam & benevolentiam concilient
 ἀπὸ τῆς φιλίας loco λ, δ reponentes: vel quod ad fru-
 galitatem assuefaciāt & ad parsimoniam, ἀ dictio-
 ne φειδῶ deducentes. Potuit etiam prima litera ali-
 unde adiecta fuisse, ut nonnulli volunt, ac dicta E-
 ditia, ab edendo & victu. Cætus quinumdenum
 erant, aut aliquanto his pauciorum vel plurium.
 Singuli conuictores farinæ medimnos mense, vini
 congios octonos, casei quinas libras, ficuum binas
 libras & selibras: præterea ad esculenta parum ad-
 modum pecuniæ conferebant. Ad hæc qui sacrifi-
 cauerat primitias, vel qui venatus erat, mittebat
 portionem ad conuiuium. Nam ei qui sacrificasset
 vel venatus esset, liberum erat domi cœnare: reli-
 quos oportebat adesse. Hunc conuiuiorum mo-
 rem retinuerunt accuratè. Ac quum bello, quo A-
 thenienses deuicerat, rex reuersus Agis, apud uxo-
 rem vellet cœnare, portionem postulanti non mi-
 serunt polemarchi: cui, quia postridie solennia sa-
 cra offensus non fecit, multam dixere. Ad conui-
 uia pueri quoque, sicut ad ludum temperantiæ du-
 cti, ventitabant. Ibi sermones de rep. excipiebant,
 doctores conspiciebant ingenuos, assuescebantq;
 & ipsi iocari, & dicteria citra scurrilitatem iacere,
 atque aliorum sine offensa excipere cauilla. Nanq;
 videbatur imprimis Laconicum, cauillum susti-
 nere. Impatienti licebat deprecari, & tēperabatur
 facetiis. Vt quisque intrabat natu maximus com-
 monst. atis forib., His (inquit) verba non egrediuntur.
 qui admitti desiderabant ad conuiuium, hoc mo-
 do probari aiunt solitos. Quisque conuictor fru-
 stillum pastilli manu tenebat, id in vas quod fere-
 bat in capite minister tacitus, ut calculum iaciebat:
 qui probaret, simpliciter: qui reprobareret, manu va-
 lidè compressum. Nam compressum perforati
 calculi vim habet, nec si unum tale repererint, reci-
 piunt aduentitium. Volunt enim vt epulentur in-
 ter se læti. Eum qui ita est reiectus, κακαδδῶνται di-
 cunt. καδδῶν enim vas nominatur, in quod frustra
 illa conijciunt. Inter pulmenta prima laus erat iuri
 nigro: quare carnes non petebant maiores natu,
 quas iunioribus permittebant: ipsi decuriati iure
 vescerantur. Fama est, quendā regē Ponti, huius
 iuris gratia coquū Laconicū comparasse, mox gu-
 stu offenso subiecisse coquū, Hoc ius parandum rex
 est iis qui in Eurota lauerunt. Vbi mediocriter bibe-
 runt, sine face recipiunt se domū. Non permittitur
 neq; tūc neq; alias ad lumen incedere, quo discant
 in tenebris & nocte cōmeare fidēter & intrepide.

Hic ordo fuit conuiviorum. Leges non redegit in scripta Lycurgus, sed vna est hæc ex rhetris, quas vocant. Præcipua atque ea quæ maximè referrent ad ciuitatis felicitatem virtutemque, moribus putauit & institutionibus ciuium sicut rudimenta impressa hære in concussa, quum stabili nitantur voluntate, validissimo ad compellendum vinculo & habitu, quo institutio imbuebat iuuentutem, quæ in vnoquoque eorum officium efficiebat legislatoris. Minuta & quæstuarua commercia, ac quæ vicissitudinem ex vsu aliâs aliam habent, non putauit scriptis præceptis complectenda, vel vsurpatione perpetua: sed permittenda pro tempore accessiones vel decessionis accipere ex arbitrio bene institutorum. Nempe summam & caput omnium legum ferendarum retulit ad institutionem. Itaque ergo vna (vt diximus) rhetra erat, ne scriptis legibus vterentur. Altera iam aduersus luxum, vt quæuis domus fastigium securi haberet fabricatum, fores ferra: nec aliud instrumento vlllo. Nam quod dixisse postmodum de mensa sua Epaminondam aiunt, *Tale prandium non capere prodicionem*, id primum in mentem venit Lycurgo, talem domum deliciarum & lautitiæ haud esse capacem. Neque tam sit ineptus vel amens vllus, vt in penates humiles & vulgares, lectos argenteis instructos fulcris, stragulas purpureas, aurea pocula, & eum qui hæc comitatur, inferat splendorem: sed comparandus est & æquandus ædificio lectus, lecto vestis, huic reliquus cultus & paratus. Ex hoc more Leotychidam maiorem referunt Corinthi cœnantem, quum tectum ædium magnifice structum & laqueatum cerneret, rogasse hospitem, *Num ligna apud eos quadrata nascerentur*. Tertiam rhetram Lycurgi commemorant, quæ prohibet ne bello eisdem repetant hostes: vt ne sæpius exercitati armis existant bellicosi. Qua in re reprehenderunt imprimis postea Agesilaum, quod excursionsibus crebris affiduisque in Bœotiam & expeditionibus, pates belladi peritia Lacedæmoniis reddidisset Thebanos. Vnde quum faucium Antalcidas vidisset, *Præclaram* (inquit) *refers à Thebanis mercedem, qui inuitos & imperitos dimicare docuisti*. Eas leges Rhetras vocauit, quasi à Deo sancitas & oracula. Iuuentutis tyrocinii, quod maximum censebat & pulcherrimum esse legislatoris munus, altius exordium repetens, statim curam egit nuptiarum & liberorum procreandorum. Neque enim (vt vult Aristoteles) quum animum adiecisset componendis mulieribus, non potuit refrænare nimiam earum licentiam & autoritatem, ob frequentes virorum expeditiones: per quas cogebantur liberum arbitrium relinquere illis. Quamobrem plus satis eas colebant, dominalesque appellabant. Sed & his, quatenus habebat res facultatem, prospexit. Corpora virginum cursu, lucta, discorum & telorum iactu exercuit, vt & fœtus radix validum in valentibus corporibus exordium accipiens germinaret melius, atque illæ strenue partus excipientes, bene & facile aduersus puerperii decertarent dolores. Ac remotis deliciis, vmbra tili vita, mollicia omni fœminina, asluefecit iuxta puellas atque adultos nudos in publico versari,

τὰ μὲν οὖν σουσίπια πικύτιον ἔχει τὰξιν. νόμοις ὅ γε γεγραμμένοις ὁ Λυκούργος οὐκ ἔθηκεν, ἀλλὰ μίαν τῶν κελουμένων ρηθῶν, ἐστὶν αὕτη. τὰ μὲν οὖν κλειώτατα καὶ μέγιστα πρὸς διδασμονίας πόλεως καὶ ἀρετῶν ἐν τοῖς ἡγεσιν ὤρετο καὶ τὴν ἀγωγὰς τῶν πολιτῶν ἐγκατεσοιχευμένα, μὲν δὲ ἀκίνητα, καὶ βεβαίαν ἔχοντα τὴν πρὸς αἰρέσιν, δεσμὸν ἰσχυρότατον τῆς ἀνάγκης, καὶ ὑπὸ πᾶσιν ἐπιπέτο τοῖς νέοις νομοθέτου διατάσσιν, ἀσφραζομένη πρὸς ἕκαστον αὐτῶν. τὰ δὲ μικρὰ καὶ χρηματικὰ συμβόλαια, καὶ μεταπίπτοντα ταῖς χρεῖαις ἄλλοτε ἄλλως, βέλτιον ἢ μὴ καταλαμβάνειν ἐγγράφοις ἀνάγκης, μηδὲ ἀκινήτοις ἔθεσιν, ἀλλ' ἐὰν ὅτι τῶν κερῶν, πρὸς αἰρέσιν λαμβάνονται καὶ ἀφαίρεσις αἰς αὐτοὺς οἱ πεπαυμένοι δοκιμάσωσι. ὁ γὰρ ὅλον καὶ πάσης νομοθεσίας ἔργον εἰς τὴν παιδείαν αἰτῆται. μία μὲν οὖν τῶν ρηθῶν ἡ (ὡς ἄρ' εἴρηται) μὴ χρεῖαι νόμοις ἐγγράφοις ἐτέρα δὲ πάλιν καὶ τὴν πολυτελείας, ὅπως οἰκία πᾶσα τῶν μὲν ὀρθῶν ἀπὸ πελέκεως εἰργασμένη ἔχη, τὰς δὲ ὑφῆρας, ἀπὸ ὑφῆρας μόνον, καὶ μηδενὸς τῶν ἄλλων ἐργαλείων ὅσῳ ἔφερον Ἐπαμινώνδαν εἰπεῖν λέγειν ὅτι τῆς ἑαυτῶν τραπεζῆς, ὡς τὸ τοιοῦτον ἀείρον οὐ χωρεῖ πρὸς αἰρέσιν, τὸ πρὸς αἰρέσιν ἐποίησε Λυκούργος, ὡς οἰκία ἑαυτῆς τρυφῶν οὐ χωρεῖ καὶ πολυτελείαν. οὐδ' ἐστὶν ὁδοὶς οὕτως ἀπειροκαλὸς καὶ ἀνόητος, ὡς εἰς οἰκίαν ἀφελῆ καὶ δημοτικῶν εἰς φέρειν κλίνας ἀργυροπόδας, καὶ σφραγῆς ἀλουργεῖς, καὶ χρυσῆς κύλικας, καὶ τὴν τοῦτοῖς ἐπομένῳ πολυτελείαν. ἀλλὰ ἀνάγκη ἴσῃ ἀρμόζεσθαι καὶ σιωεξομοῖεν τῇ μὲν οἰκίᾳ τὴν κλίμα, τῇ δὲ κλίμα τὴν ἐσθῆτα, ταύτη δὲ τὴν ἄλλῳ χρησίδιον καὶ κατασκευῶν. ἐκ τῆς ταύτης τῆς σιωηθείας φασὶ καὶ Λεωτυχίδῳ τὴν πρὸς αἰρέσιν ἐν Κορίνθῳ δειπνοῦντα, καὶ θεασάμενον τὴν τῆς οἴκου τὴν κατασκευῶν πολυτελή καὶ φαινωματικῶν, ἐρωτήσασθαι τὸν ξένον. εἰ τὴν ἀνάγκη παρ' αὐτοῖς τὰ ξύλα φύεται τείτιον καὶ ῥήτραν διαμνημονόσοι ὁ Λυκούργος, τὴν καλύσαν ὅτι τοῖς αὐτοῖς πολεμίοις στρατεύειν, ἵνα μὴ πολέμους ἀμύνεσθαι σιωεξομοῖεν, πολεμικῶν γενωνται. καὶ τὸ πρὸς μάχης κατηρηθῶσιν Ἀθηναῖοι τῶν βασιλέως ὕφερον, ὡς ταῖς σιωεξομοῖσι καὶ πυκνῶς εἰς τὴν Βοιωτίαν ἐμβολαῖς καὶ στρατείαις τοῖς Θεβαίοις ἀντιπάλοις τοῖς Λακεδαιμονίοις κατασκευάσαντος. εἰ καὶ τετραμήρον αὐτὸν ἰδὼν Ἀβραλκίδας, Καλὰ (ἔφη) τὰ διδασκάλια πρὸς Θεβαίων ἀπὸ λαμβάνεις, μὴ βελομήρους αὐτοῖς μηδὲ εἰδύσας μάχεσθαι, διδάξας. τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα νομοθετήματα ῥήτρας ὡς νόμασιν, ὡς πρὸς τῶν θεῶν νομιζόμενα καὶ χρησμοὺς ὄντα. τὴν δὲ παιδείας (ἡ μὲν γὰρ ἡγεῖτο τῶν νομοθέτου καὶ ἀλλισον ἔργον εἶναι) πρῶτον δὲ ἄρχομενος, αὐτὸς ἐπεσκόπει τὰ πρὸς τοῖς γάμοις καὶ τὰς γυναικῶν. ὁ γὰρ (ὡς Ἀριστοτέλης φησὶ) ὅτι γὰρ ῥήτρας σωφρονίζεν τὰς γυναῖκας, ἐπαύσατο, μὴ κατὰ τῆς πολλῆς αἰεσίας καὶ γυναικωχευτείας, ἀλλὰ τὰς πολλὰς στρατείας τῶν ἀνδρῶν, ἐν αἷς ὑπογκάζοντο κυρίας ἀπολιπεῖν ἐρείνας, καὶ ἀπὸ τῶν μάλλον ἔπρηνθησαν αὐτὰς ἐπεσκόπει, καὶ δεσποῖνας πρὸς αἰρέσιν. ἀλλὰ καὶ τούτων τὴν ἐσθῆτα μὲν ὅτι μέλει ἐποίησατο. τὰ μὲν οὖν σώματα τῶν παρθένων, δρόμοις καὶ πάλαις καὶ βολαῖς δίσκων καὶ ἀκοντίων διεπόνησεν, ὡς ἢ τῶν ἡμομένων ῥίζωσις ἰσχυρῶν ἐν ἰσχυρῶν σώμασιν. ἀπὸ τῶν λαβοῦσα βλαστάνοι βέλτιον, αὐτὰς τε μετὰ ῥώμης τοῖς πόκεσι ὑπομύουσαι, καλῶς ἅμα καὶ ῥαδίως ἀγωνίζονται πρὸς τὰς ὀδύνας. ἀφελῶν δὲ ἀρῶν καὶ σκιασφῆλαι καὶ θηλύτητα πᾶσαν, ὅσῳ ἢ τὸν ἔθισε τῶν κερῶν τὰς κῆρας γυμναῖ τε πολιτεύειν.

ταῖς τε μετὰ ῥώμης τοῖς πόκεσι ὑπομύουσαι, καλῶς ἅμα καὶ ῥαδίως ἀγωνίζονται πρὸς τὰς ὀδύνας. ἀφελῶν δὲ ἀρῶν καὶ σκιασφῆλαι καὶ θηλύτητα πᾶσαν, ὅσῳ ἢ τὸν ἔθισε τῶν κερῶν τὰς κῆρας γυμναῖ τε πολιτεύειν.

καὶ παρὲς ἱερείας ποιοῦν ὀρχεῖσθαι καὶ ἀδειν τῶν νέων παρόντων καὶ θεωρούντων. ἔστι δ' ὅτε καὶ σκώμματα λέγουσιν παρὲς ἑκατον δὴ χηρῶν, ἐπελαμβάνοντο τῶν ἀμύρτων ἰδίων. καὶ πάλιν εἰς τὰς ἀξίους αὐτῶν ἑκάμια μετ' ὧδ' ἡς πεποιημένα διεξιῶσιν, φιλοτιμίαν πολλὴν καὶ ζῆλον ἐνεποιῶσι τοῖς νεανίσκοις. ὁ γὰρ ἑκάμια δέξεται ἐπὶ ἀνδραγαθίας, καὶ κλεινὸς ἐστὶ παρθένοις γεννητῶν, ἀπὴν μεγαλωόμηνος ὑπὸ τῶν ἐπαίνων αἰὶ τῶν παιδῶν καὶ σκωμμάτων δ' ἡξίους ἑσδὲν ἀμύρτων τερατῶν μὲν ἀποδῆς ἰσθητικῶν ἔσαν. ἄτε δὲ παρὲς τὴν θεάν, ὁμοῦ τοῖς ἄλλοις πολίταις, καὶ βασιλέων καὶ τῶν γερῶν συμπορευομένων ἢ τῶν γυμνασίων τῶν παρθένων ἑσδὲν ἀγχοῦν εἶχεν, ἀδούδ' μὲν παρούσης, ἀχεασίας δὲ ἀπούσης. ἀλλ' ἐπιστὸν ἀφελῆ καὶ ζῆλον βίβλιας ἐνεργάζετο, καὶ φρονήματος δ' ἡλύ παρεγέρουεν ὅτι ἀχνοῦς, ὡς μηδὲν ἦπθον αὐτῶν καὶ ἀρετῆς καὶ φιλοτιμίας μετρίαι ἔσαν. ὅθεν αὐταῖς καὶ λέγειν ἐπέη καὶ φρονεῖν οἶα καὶ παρὲς Γοργῶν ἰσότηται τῆς Λεωνίδου γυναικός. εἰπέσης γὰρ πινος (ὡς εἶοικε) ζένης παρὲς αὐτῶν, ὡς Μόνα τῶν ἀνδρῶν ἀρχετέ ὑμεῖς αἱ Λάχαιναί.

Μόνα γὰρ (ἔφη) τίκομην ἀνδρας. ἡ μὲν οὖν καὶ ταῦτα παρορμητικῶς παρὲς γάμοι. λέγω δὲ τὰς πομπὰς τῶν παρθένων, καὶ τὰς ἀποδύσεις, καὶ τοὺς ἀγῶνας ἐν ἑσθῆσι τῶν νέων, ἀγυμνῶν ἢ γεωμετρικῶν, ἀλλ' ἐρωτικῶν (ὡς φησὶν ὁ Πλάτων) ἀτάκτως. ἢ μὲν ἀλλὰ καὶ ἀπὴν πινὰ παρὲς θηκε τοῖς ἀγάμοις ἐίρηγοντο γὰρ ἐπὶ τῶν γυμνοπαιδῶν τῆς θεας. ἢ τῶν χηρῶν οἱ μὲν ἀρχοντες αὐτοῖς ἐκέλευον ἐν κύκλῳ γυμνοῦς περὶ εἶναι τὴν ἀγροῦν, οἱ δὲ, παρὲς ἰόντες ἦδον εἰς αὐτοῖς ἀδύπνια πεποιημένων, ὡς δίκαια πάροιν, ὅτι τοῖς νόμοις ἀπέθυσον. ἡμῶν δὲ καὶ θεραπειῶν ἰώνοι παρὲς οὐτέρας παρὲς ἰον, ἐξέρχοντο. ὅθεν καὶ τῶν παρὲς Δερκυλλίδαν ῥηθὲν ἑσδὲς ἐμέμψατο, καὶ παρὲς βιδόκιμον ὄντα στρατηγόν. ἐπιόντι γὰρ αὐτῶν, τῶν νεωτέρων τίς ἔδρας οὐχ ὑποεἶξεν αὐτῶν εἰπὼν, Οὐδὲ γὰρ ἐμοὶ

σου τὸν ὑποεἶξοντα γελῶν καὶ ἐλάμοι τῶν ἀρπαγῆς, οὐ μικρὰς ἑσδὲς ἀώρεως παρὲς γάμον, ἀλλὰ καὶ ἀκμαζέσας καὶ πεπείρεως. τί τῶν ἀρπαδεῖσιν ἢ νυμφώτεια καλῶν μὲν παρὲς λαβῶσα, τί μὲν κεφαλῶν ἐν χερσὶ παρὲς εἰκείρεν, ἰματῶν τῶν ἀνδρῶν καὶ ὑποδήμασιν ἐπισκιδάσασα, κατέκλινεν ὅτι σιδάδα μόνῳ αἰθ' φωτός. ὁ δὲ νυμφίος ἢ μεθύων ἑσδὲς δρυπτόμηνος, ἀλλὰ νήφον, ὡς παρὲς αἰεὶ δεδειπνικῶς ἐπὶ τοῖς φιδιτίοις παρὲς εἰθῶν, ἔλυε τί τῶν ζώνῳ, καὶ μετὶ τῶν εἶχεν ἑσδὲς μὲν ὅτι τῶν κλίνῳ. σιδεχτελέφας τῶν χροῖον ἢ πολὺν ἀπὴν κρομῶν οὐ παρὲς εἰώη τῶν παρὲς ἐσθῆσιν καθὼδ' ἦσαν μὲν τῶν ἄλλων νέων καὶ τῶν λοιπῶν οὕτως ἔπαρθε, τοῖς μὲν ἡλικιωταῖς σιδεχτελέφας καὶ σιδεχτελέφας παρὲς δὲ τί τῶν νυμφῶν μετ' ἀλαβείας φοιτῶν, ἀγυμνοῦς καὶ δεδικαῶς μή τις ἀγδοίτο τῶν ἐνδόν. ἄμα καὶ τῶν νυμφῶν ὅτι τεχνολογῶν καὶ σιδεχτελέφας ὅπως αἰεὶ ἐσθῆσιν καὶ λαμβάνοντες ἀλλήλοισ συμπορευοῖντο. καὶ τῶν ἐσθῆσιν ὅτι ὀλίγον χροῖον, ἀλλ' ὡς καὶ παιδῶν χηρῶν ἐπίοις παρὲς ἐς ἡμέρας παρὲς αὐτῶν γυναικῶν. ἢ δὲ τοιαύτη σιδεχτελέφας, οὐ μόνον εἰχερατείας καὶ σιδεχτελέφας ἀσκησις μὲν, ἀλλὰ τοῖς τε σιδεχτελέφας καὶ τῶν φιλεῖν αἰεὶ χηρῶν καὶ παρὲς φάτοις ἢ γὰρ ὅτι τί τῶν κρινωνίας, ἑσδὲς ἀλαβείας οὐδὲ δειπνῶν τῶν αἰαδῶν κοινωνίας, ἀλλ' αἰεὶ τι λείψανον καὶ ὑποεἶκαυμα πόθου καὶ χηρῶν ἐναπολείποντας ἀλλήλοισ. ποσαύτην δὲ τοῖς γάμοις ὅτι τεσῆσας αἰδῶ καὶ τάξιν, ἑσδὲν ἦπθον ἐξέβλεπε τῶν κενῶν καὶ γυναικῶν ἢ ζῆλοτυπίαν, ἐν καλῶ

A certisque solennibus saltare & cantare assistentibus atque spectantibus iuuenibus. Interim sales in quenque festiue iacientes, perstringebant peccantes, contra laudes in merentes carminibus compositas recitantes, magno gloriae & honestatis desiderio iuuenes incendebant. Cuius enim celebrata virtus fuerat, & qui inter virgines habebatur clarus, abibat elatus illis laudibus. Facetiarum aculei & dictiorum nihilo erant seriis castigationibus obtusiores: quod ad id spectaculum, simul cum ceteris ciuibus, reges & senatus conuenirent. Detectioni virginum nihil inerat obsceni, cum qua coniunctus rubor erat, aberat libido: sed simplicem assuetudinem & studium boni habitus conciliabat, gustumque foeminae praebebat spirituū non inertium, quod societate nec ipsae virtutis & gloriae excluderentur. Vnde & dicere & gloriari non dubitabant, quae de Gorgone Leonidae uxore literis prodita sunt. Quum mulier quaedam peregrina scilicet, diceret ei, *Sole vos Lacana imperium in viros habetis: Nempe sole* (inquit) *parimus viros*. Et quanquam hi quoque ad nuptias erant stimuli, pompas dico virginum, vestium detractionem, certamina quae in spectantibus adolescentibus peragebant, non geometricis sed amatoriiis (ut ait Plato) coactibus, suggillabant tamen aliqua etiam ex parte caelibes, qui nudarum certantium spectaculo arcebantur. Bruma etiam hi ex magistratuum edicto, cogebantur forum vestibus spoliati obire. Circulantes autem cantilenam in se compositam concinebant, merito ita puniri se quod non parent legibus. Praeterea honoris erant & obseruantia, quam praestabant senibus iuuenes, expertes. Quare quod exprobratum Dercyllidae fuit, quantumvis in clyto duci, nemo reprehendit: cui interuenienti non cessit adolescens subsellio, adiiciens, *Neque enim tu mihi cum qui cessurus sit, sustulisti*. Vxoribus ducebant raptu, non pusillas aut impuberes, sed adultas & maturas. Raptam abducebat pronuba, capillosque eius cute tenus circumtondebat, inde tunica virili & calciamentis indutam, in toro sine lumine solam locabat. Sponsus non vino grauis, nec deliciis confectus, sed sobrius quum in conuiuio solito coenatus esset, latenter ingressus soluebat sponte cingulum, eamque in lecto collocabat. Nec longo ibi spatio commoratus, abibat modeste conferebatque se cubitum, quo ante fuerat solitus cum ceteris iuuenibus: quem modum deinceps seruabat, ac transigebat cum coetaneis dies & noctes. Ad sponsam presse commeabat cum pudore & metu, nequis ex familia perciperet, vna machinante illa, & oportunitatem suppeditante, quo in tempore in scis aliis congregarentur. Neque vero ad modicum temporis ita agebant, sed aliqui etiam liberos prius tulerunt, quam viserent uxores suas interdium. Congressus hic non modo temperantiae erat & castimoniae meditatio, verum etiam cum corporibus foecundos, tum perpetuo amore recentes ad concubitum adigebat & integros, non expletos & flaccidos coniunctionibus immodicis: verum semper reliquias aliquas & aculeum relinquentes mutui desiderii & amoris. Postquam tantam matrimonio imposuit verecundiam & temperantiam, nihilo secius vanam illam & muliebrem obrectationem abegit,

ἐν καλῶ

hancq; adhibuit moderationem, vt petulantiam & confufionem excluderet à coniugio omnem, liberorum autē eorumq; procreationis permitte- ret communicationem inter honestos: deridens eos qui hæc velut seclufa & abstracta à communi vsu, cædibus & bellis exequuntur. Nam viro natu grandiori, cui florens ætate erat coniunx, si quem probum & prudentem adolescentē charum habe- ret probaretq; ius erat eam huic iungere, & quum impleta esset egregio semine, sibi vindicare partū. E diuerso liberum erat bono viro, si qua ei casta mulier quæ elegantes pueros ederet, alteri nupta cordi esset, agere cū viro, vt copiā sibi eius faceret, atq; ita tanquam frugiferū aruum conferere & gi- gnere liberos probos, qui proborū futuri consan- guinei & propinqui essent. Ante omnia enim non duxit priuatos parētum filios Lycurgus, sed com- munes ciuitatis. Quare noluit ex turmalib. sed ex præstantissimis generari ciues. Deinde reliquos notauit legislatores oppido infulsos & vanos fuis- se, qui canes & equos ad optimos admiffarios a- gant, idq; gratia vel pretio contendant à dominis: cōiuges verò inclusas, quas ex solis volūt ipsi pa- rere custodia sepiant, siue amētes sint, siue decre- piti, siue valetudinarii: quasi verò filii, si ex prauis editi sint, nō ipsis præcipue, in quorū sunt potesta- te & alioribus sint prauis: & cōtra probi, eam si na- cti originē fuerint. Atq; hæc, quæ tam naturæ con- uenienter id temporis & ciuilitate agebantur, tantū aberant ab illa quæ post sequuta fertur licētia mu- lierum, vt adulterium fuerit apud eos inauditum. Memoratur dictū Geradæ cuiusdam Spartiæ ex antiquissimis, qui hospiti sciscitanti quæ esset pœ- na apud ipsos in adulteros constituta, respondit, Adulter, hospes non inuenitur apud nos. quo sub- iiciēte, Quid si inuentus sit? Taurū, inquit, luit in- gentē, Geradas, qui capite traiecto Taygetū bibat ex Eurota. Obstupescēte illo ac dicēte, Qui exi- stat bos tantus: ridens Geradas, Qui, inquit, adulter existat Lacedæmone? Hæc de coniugiis prodita sunt.

Arbitrium tollendi partus non erat penes pa- rentem, sed portabat eum in locum Leschen no- mine, vbi tribulium natu maximi confidentes, in- fantem spectabant. Qui si membris cōpactis & ro- bustis esset, tolli iubebant eum, fortemq; ei ex no- uem millibus assignabant. Debilem & distortum amandabant in locum voraginosum propter Tay- getum, quas Apothetas nuncupabant: quasi nec il- li ipsi nec ciuitati, qui non esset à primordio ad bo- num habitum neq; ad robur cōparatus expediret viuere. Ideo non aqua infantes sed vino ablue- bant fœminæ, ad periclitandam eorum constitu- tionem. Quippe comitiales ferunt & morbidos à mero debilitatos flaccescere, salubres durefcere & firmari habitu. Iam nutrices curā agebant arti- ficiosam, vt sine fasciis infantia educētes, mēbra & speciem iis liberalem conciliarent. Assuefacie- bant etiam eos quibusuis cibis & ieiunio, vtque intrepidi ad tenebras, imperterriti essent ad soli- tudinem, nescii illiberalis morositatis & vagitus. Hinc mercabantur liberis nonnulli exteri nutri- ces Laconicas. Etiam quæ Atheniensem nutrita est Alcibiadem, Amylcam, tradunt Lacæna fuisse. Ceterum huic (vt autor est Plato) Zopyrū Pericles

ἐγκαλῶ καὶ ἀφῆκε, ὕβριν μὲν καὶ ἀταξίαν παῶν εἰργάζετο ἀπὸ τῆς γάμου. παῖδων δὲ καὶ τεκνώσεως καὶ ὀνείων τοῖς ἀλλοῖς καὶ ἀγαθῶν τῶν ὡς ἀμικτα καὶ ἀκροῶντα ταῦτα μεπόντων σφαγῆς καὶ πολέμοις. ἔξω μὲν γὰρ ἀνδρὶ παρ' αὐτῶν νεῶν γυναικῶς, εἰ δὲ τίνα τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀσπί- σατο νεῶν καὶ δοκιμάσθην, εἰσαγαγεῖν παρ' αὐτῶν, καὶ πλή- σατα ἡγναίου ἀπέρματος, ἴδιον αὐτῆς ποιήσασθαι ὃ ἡγνη- τῆν. ἔξω δὲ πάλιν ἀνδρὶ χρεῖσθαι, τῶν δὲ τεκνωσιν καὶ σω- φρονῶν θαυμάσασθαι γυναικῶν ἑτέρων γυμναστικῶν, πῆ- σατον ἀνδρῶν σιωπῆσθαι, ὡς παρ' ἐν χωρῆ καλλιμαστῶ φυ- τῶν καὶ ποιούμενον παῖδας ἀγαθοὺς, ἀγαθῶν ὁμοίμοις καὶ σιπείης ἐσομοίμοις. πρῶτον μὲν γὰρ ὅσα ἴδιοις ἡγήτο τῶν πατέρων τοῖς παῖδας ἀλλὰ κρινοὺς τῆς πόλεως ὁ Λυ- καθρῆς. ὅταν ὅσα ἐκ τῶν τυχόντων, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐξείσταν ἐβούλετο γυμνασθῆναι εἰς τοὺς πολέμοις. ἐπέστα πολλῶν ἀβελ- τηίδων καὶ τόπον εἰσῶσα τοῖς πατρῶν ταῦτα τῶν δῆλων ἰομο- θετήμοισιν οἱ κύνες μὲν καὶ ἵπποις ὑπὸ τοῖς κρατίστοις τῶν ὀχέων βιβάζουσι, χρεῖται πείθοιτες ἢ μισθῶν κρείστοις πᾶσι ἡ γυναικῶν ἐγκλησάμενοι φρουροῦσθαι, ἔξ αὐτῶν μόνων τίθειν ἀξιοῦντες, καὶ ἀφρονες ὡς, καὶ παρήλικες, καὶ νοσῶντες. ὡς οὐχὶ πρῶτοις τοῖς κεκτημένοις καὶ βέφοισι τῶν παῖδων γινόμενον πονηρῶν, εἰ δὲ ἐκ πονηρῶν ἡγνῶνται, καὶ τῶν ἀντιῶν χρεῖσθαι, ἀπὸ τῆς αὐτῆς τύχῃς ἡμέσεως. ταῦτα δὲ οὕτως πρῶτον μὲν φρεσικῶς καὶ πολιτικῶς τότε, πρῶτον ἀσπίσθαι τὸ ὑπερὸν λεγόμενον ἡμέσῃ πατρῶν γυναικῶν ἀχρεΐας, ὡς τε ὅλως ἀπίστοι εἰς τὸ μολίαισθαι παρ' αὐτοῖς. καὶ λόγος ἀπομνημονεύεται Γεραδά πρὸς Σπαρτιάτου τῶν σφόδρα παλαιῶν, ὅς ἐρωτηθεὶς ὑπὸ ξένου τί πάχρυσιν οἱ μοιχῆ παρ' αὐτοῖς, εἶπεν, Ὡς ξένοι. ὁ δὲ εἶπε, τί γίνεται μοιχῶς παρ' ἡμῶν. ἐκείνου δὲ ὑπολαβόντος, εἰ δὲ ἡγήται; ταῦ- ρον (εἶπεν ὁ Γεραδάς) ἐκ τῆς μέγαν, ὅς ὑποκύνεσθαι τὸ τῶν πατέρων ἀπὸ τῆς εὐρώσθαι πίεσαι. θαυμάσαντος δὲ ἐκείνου καὶ φήσαντος, Πῶς δὲ αὐτῶν ἡγοῖτο βοῖς τιλικούτος; γελῶσας ὁ Γεραδάς, Πῶς δὲ αὐτῶν (εἶπεν) ἐκ Σπάρτη μοιχῶς ἡγοῖτο; ταῦτα μὲν οὕτως ὑπόρηται πατρῶν γάμων. ὁ δὲ ἡγνητῆν ὅσα ἡ κύνες ὁ ἡγνησας βέφην, ἀλλ' ἔφερε λαβῶν εἰς τόπον πι- νὰ λέξω καλούμενον, ἐκ ᾧ καὶ θῆμνοι τῶν φυλετῶν οἱ παρῶντατοι, καὶ ἀματόντες ὁ παμδάειον, εἰ μὲν δι- παγῆς εἶη καὶ ῥωμαλέον, βέφην ἐκείλων, κληρῶν αὐτῶν τῶν ἐνακισθῶν παρῶντατοι. εἰ δὲ ἀγνητῆς καὶ ἀμορ- φον, ἀπέπεμπον εἰς τῶν λεγόμενων ἀποπέσθαι, ὡς ταῦτα τῶν γητον, τὸν βαρῶν δεσθῆ τῶν, ὡς ὕπε αὐτῶν ζῆν ἀμῆον, οὐτε τῆ πόλῃ, ὁ μὴ καλῶς ὕψους ἔξ ἀρχῆς παρῶν διείσθαι καὶ ῥώμῃ πεφυκῶς. ὅταν ὁ δὲ ὕδατι πᾶ βρέφην ἀλλ' οἶνα παρῶντατοι αἱ γυναικῶν, βάσανόν ἵνα ποιούμεθα τῆς κρα- σίως αὐτῶν. λέγεται γὰρ ἐξίσασθαι τὰ ὀπιληθῆκα καὶ νοσῶ- δη παρῶν τὸ ἀκροῶν ἀποσφακελίζοντα: τὰ δὲ ὑγῆνα, μάλ- λον σομοῦσθαι καὶ κρασιώσθαι πᾶ ἔξιν. ἡ δὲ παρῶν τῶν βροφῶν ὀπιμῆλῆς πῆς μὲν πύχης, ὡς τε ἀπὸ σπαργάνων ἐκβε- φούσας τὰ βρέφην, τοῖς μέλεσι καὶ τοῖς εἶδεσιν ἐλθῆσεια ποιεῖν, ἐπὶ δὲ ὕδατι τῶν ἀγῆταις, καὶ ἀσπῆκα, καὶ ἀσπῆ- βῆ σῶτου, καὶ παρῶν ἐρημῆσι ἀφοδα, καὶ ἀσπῆκα διςχολίας ἀγνητοῖς καὶ κλαυθμυρομῆν. δὲ καὶ τῶν ἐξωθεν ἔνοι τοῖς

ρόδοι γυμνασθῆναι Λάκωνας. ἀλλὰ τούτων μὲν (ὡς Πλάτων φησὶ) Ζωπυρον ἐπέστησε παιδαγωγῶν Περικλῆς,

E

ἑορταστικῶν δὲ ἀποφύγετα δούλων. τῶν δὲ Σπαρτιατῶν
 παίδας ὅτι ὠνητοῖς ὁδοῖς ἐποιοῦσθε παιδαγω-
 γοὺς ὁ Λυκούργος, ὅσθι ἐξέλιε ἐκάστα βέφηνον δὲ παιδὸν
 ὡς ἐβόλετο τὸ γόν, ἀλλὰ πρῶτος ὁ γόν ἐπιαετῆς ἡμοδμοῖς
 πρῶτα λαμβάνων αὐτοῖς, εἰς ἀγέλας κατελόχευε, καὶ σιω-
 νόμοις ποῶν καὶ σιωτῶν, μετ' ἀλλήλων εἴησι συμ-
 παίξιν καὶ συρολόξιν. ἄρχοντα δὲ αὐτοῖς παρῆσαν τῆς
 ἀγέλης, τὸν τῶν φροσῶν ἀφαιρέοντα, καὶ θυμοδέστατον ἐν
 τῶν μάχεσθαι καὶ πρὸς τῶν ἀφαιρέων, καὶ πρὸς τῶν ποῶν
 ἡκροῶντο, καὶ χαλαζόντος ἐκαρτέρον, ὡς τε τῶν παιδείαν
 εἶη μελέτῃ διπλοῦσθαι. ἐπεσκόπων δὲ οἱ πρὸς οὐτερι
 παιζόντας αὐτοῖς, καὶ τὰ πολλὰ μάχας πινὰς ἐμβαλόντες
 αἰεὶ καὶ φιλονεικίας, οὐ παρέργως κατεμάχοντο ὅποιος
 ὅστι τῶν φύσιν ἕκαστος αὐτῶν πρὸς τὸ πολυμῶν, καὶ μὴ φυ-
 ρμαχεῖν ἐν ταῖς ἀμίλλαις. γράμματ' αὐτῶν οὐκ ἔνεκα
 τῆς χρείας ἐμάχοντο ἢ ὅτι δὴν πᾶσα παιδεία, πρὸς δὲ
 πρῶτα καλῶς ἐγίνετο, καὶ καρτερῶν ποιοῦντα, καὶ
 νικᾶν μαχόμενον. δι' ὅ καὶ τῆς ἡλικίας πρὸς ἡλικίαν ἐπέ-
 τεινοι αὐτῶν τῶν ἀσκησιν, ἐν ᾗ τε κείροντες, καὶ βαδί-
 ζον ἀνυποδῆτοις, παίξιν τε γυμνασίου ὡς τὰ πολλὰ σιωπῆ-
 ζοντες. ἡμοδμοῖς δὲ δωδεκαετῆς, αἰὲν χιταῖος ἢ διημέ-
 λου, ἐν ἱματίον εἰς τὸν σῆματὸν λαμβάνοντες, αὐχμηροῖ
 τὰ σώματ' αὐτῶν, καὶ λουτρῶν καὶ ἀλμυρῶν ἀπφροῖ πλὴν ὀλί-
 γας ἡμέρας πινὰς τῶν σῆματῶν, τῆς τοιαύτης φιλαθροπῆ-
 ρας μετῆρον. ἐκαστὸν δὲ ὁμοῦ κατ' ἴλιον καὶ ἀγέλιον,
 ὅτι ἐβόλετο, ἀλλ' αὐτοῖς σιωπῶν, τῶν πρῶτα τὸν Εὐρώπῃ
 πεφυκῶτος καλᾶμου τὰ ἀκρὰ ταῖς χερσὶν ἀλλ' οὐκ ἄλλου κα-
 τακλάσθαι. ἐν δὲ τῶν χιματίων τοῖς λεγομένοις λυκῶφω-
 νας ὑπεβόλετο, καὶ κατεμάχοντο ταῖς ἐβόλαις, θερμαν-
 πικρὸν ἔχον πῆν ὅλης δοκῆσης. ἢ δὲ τῶν τοῖς τιλικούτοις ἐρα-
 σταί τῶν διδοκίμων νέων σιωπῶν ἐφρόντο καὶ πρὸς ἄλλους οἱ
 πρὸς οὐτερι, μᾶλλον ὅτι φοιτῆται εἰς τὰ γυμνάσια, μὴ
 μαχόμενοι καὶ σκώποισιν ἀλλήλοισι πρῶτα χιματίωντες,
 οὐ παρέργως, ἀλλὰ ἔσπον πινὰ, πρῶτες οἰόμενοι πρῶτων
 καὶ πατέρες εἶη καὶ παιδαγωγῶν καὶ ἄρχοντες ὡς τε μὴτε
 καρὸν ἀπολείπεσθαι, μὴτε χρεῖν ἔρμον τῶν ἰομοθεσιῶ-
 νος τὸν ἀμύρτορ' αὐτῶν, καὶ χαλαζόντος. οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ παι-
 δονόμος ἐκ τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἐπάτετο καὶ καὶ
 ἀγέλας αὐτοῖς πρὸς τῶν λεγομένων εἰρεῖων αἰεὶ τὸν σιω-
 φροῦσθαι καὶ μαχόμεσθαι. εἰρεῖας δὲ καλοῦσι, τοῖς ἐ-
 πος ἢ δὲ δούτερον ἐκ παίδων γηροῦσθαι μελλείρεας δὲ τῶν
 παίδων ταῖς πρὸς οὐταῖς. ὅσα οὐκ εἰρήν, εἴκοσι ἔτη γε-
 ρνῶς, ἀρχὴ τε τῶν ὑποταγμένων ἐν ταῖς μάχαις, καὶ
 κατ' οἶκον ὑποπρῆκας χρεῖται πρὸς δὲ δῆπον. ὅτι πᾶσι
 δὲ τοῖς μὴ ἀνδρῶν, ἐξέλα φέρειν. πῆν δὲ μικροτέροις, λάχα-
 ρα καὶ φέροισι κλέπτοντες, οἱ μὲν, ὅτι τοῖς κήποις βαδίζον-
 τες, οἱ δὲ, εἰς τὰ τῶν ἀνδρῶν σιωπῆτα παρεισφρόντες δὲ μά-
 λα πρῶτος καὶ πεφυλαγμένως. ἀλλ' οὐκ ἄλλω, πολλὰς
 λαμβάνει πληγὰς τῆς μάστιγι. ῥαθύμως δοκῶν κλέπειν καὶ
 ἀπέχως. κλέπτοισι δὲ καὶ τῶν σιωπῶν, πᾶν διώκονται, μὴ
 γαίνοντες ὁφθαλμοῖς ὅτι πῆσθαι τοῖς καθ' ὁδοῖσιν, ἢ ῥαθύμως
 φυλάσσοισι. τῶν δὲ ἀλλοῖσι ζῆμια πληγὰ καὶ τὸ πῆσθαι. γλί-
 ρρον γὰρ αὐτοῖς ὅτι δῆπον, ὅπως δὲ αὐτῶν ἀμυώμε-
 νοι τῶν εἰδῆναι, ἀναγκάζονται πολυμῶν καὶ πρῶτος γῆν.
 καὶ τούτο μὲν ἔργον τῆς ὀλιγοσπίας. παρέργον δὲ φασὶ τῶν
 πρῶτος μὴ πολλῶν γῆν ἀφαιρέσι καὶ ἀρχαίαι ὑπὸ πλῆθος ἔσφης
 εἰς βᾶτος καὶ πλάσις πρῶτος,

moderatorem præfecit nihilo aliis mancipiis ex-
 cellentiorum. Lacedæmoniorum liberis non
 præposuit Lycurgus emptitios aut mercenarios
 pædagogos, neque poterat quisquam pro arbitrio
 suo alere & instituere filium: sed omnes ut septi-
 mum annum excefferunt, centuriavit ipse in clas-
 ses, parique & vna libertate atque contubernio
 colludere inter se & studiis vacare docuit Horum
 cohorti præfectum dedit eum, ingenio qui præ-
 celleret, & in pugnis esset animosissimus. Eum in-
 tuebantur, & imperanti erant dicto audientes, pu-
 nientemq; ferebant: ita disciplina eorum erat pa-
 renti commentatio. Ludentes spectabant maiores
 natu: qui plerunq; contentiones inter eos & cer-
 tamina ferentes, non defunctorie, quæ cuiusq; ad
 audendum & non cedendum in pugnis esset in-
 doles aduertebant. Literas quatenus esset necesse
 discere, reliqua disciplina erat omnis ad obtem-
 perandum, ad labores perferendos, ad enitendum
 ad victoriam. Quare ætatis progressu exercitatio-
 nem intendebant. Radebant eos cute tenus, sine
 calceis incedere, nudosque fere consuefaciebant
 eos lufitare. Vbi attigerunt annum duodecimum,
 iam sine tunica agebant, vnum accipiebant quot-
 annis pallium. Squalidi corpore, balneorum &
 vnctionum nescii, tantum paucis diebus per an-
 num gustabant eas lautitias. Vnâ quietem turma-
 tim & gregatim capiebant in toris, quos ipsi con-
 struebant ex arundine secus Eurotam crescente,
 cuius paniculam manibus citra ferrum defringe-
 bant. Per brumam lycophônas, quos vocant, sub-
 sternebant, torisque miscebant: quod ea materia
 vim quandam obtinere excafactoriam videatur.
 Tum autem cum talibus proborum amatores ad-
 olescentium conuersabantur, & curam agebant
 de iis maiorem senes. Qui accedebant ad gymna-
 sia, spectabantque non in transcurso dimicantes,
 & se dictis inuicem petentes: verum existima-
 bant quodammodo omnes omnium patres, magi-
 stros & rectores esse. Vnde neque tempus va-
 cuum neque locus relinquebatur corrigende of-
 fendentem atque castigante. Imò & magistri pue-
 ritie ex probatis viris creabantur, & hi per classes
 præfiebant eos qui inter Irenas prudentissimi
 & pugnacissimi erant. Irenas vocant illos qui
 duobus annis ex pueris excefferant: Mellirenas,
 in pueris maximos. Hic iren, quum annis viginti
 fuerit maior, ducit cohortem suam in præliis,
 eamque habet domi ad cenam in ministerio:
 imperat grandioribus vt ligna adferant, olera
 minoribus. Ferunt furto partim ex hortis, par-
 tim in vitorum conuiuia perastute & caute irre-
 pentes. Deprehensus multa verbera flagello ac-
 cipit, quod solutus in furando & iners videatur.
 Furantur etiam quæcunque valeant cibaria, infi-
 diati cum solertia dormientibus meditates, aut
 solutiorem custodiam agentibus. comperto ver-
 bera & fames pro piaculo sunt. Mensam habent
 angustam, quo propulsantes industria sua famem,
 ad audendum concitentur, & ad dolos concin-
 nandum. Id munus est peculiare ciborum con-
 tractorum: accessoria functio est, quod parent
 corporibus incrementum. Quippe ipiritus non
 multum occupatus vel districtus circa affluen-
 tiam ciborum in profundū & latum trahentium,

in longum fertur ac fursum repit, corpore ob leuitatem leuiter & expeditè affurgente. Hinc quoq; accedere venustas formæ videtur, quod teretes & exiles habitus magis ductiles sint memborū conformationi, quum obesi & saginati reluctentur ei suo pondere mulierum modo prægnantium quæ purgantur. Exiles hæc, sed scitos tamen ob agilitatem materiæ formæ fingenti magis cedētis, & argutos partus edunt. At causâ huius euentus in medio relinquatur speculantibus. Adeo autē prædantur sollicitè, vt perhibeatur quidam, qui modò vulpeculam furripuerat, quam inuoluerat amiculo, quum ventrem suum laniaret bestia vnguibus & dentibus, ne detegeretur, intermori sustinuisse. Nec est id incredibile vel ex huius memoriæ adolescentibus quos in ara Dianæ Orthiæ frequentes cōspeximus inter plagas expirare. A cœna recumbens iren ex pueris huic canere iubebat: illi quæstionem, ad quam erat respondendum accurate, ponebat: velut, qui inter viros esset præstantissimus, aut quod ei videretur cuiuspiam factum. Inde & existimare de virtutibus & sagaciter indagare ab incunabilis assuescebant de ciuibus. Nam si rogatus, qui bonus ciuis esset aut qui improbus, in respondēdo hæsitaret, id tardi & degeneris ad virtutem ingenii ducebant indicium esse. Munendum etiam responsum ratione erat & probatione in concisa & compendiosa verba contracta. Si iners esset responsum, pro pœna mordendum ireni præbebat pollicem. Subinde coram senioribus & magistratibus iren corripbat pueros, vt specimē præberet quàm recte & ordine pœnas exigeret. Nec interpellabant multantem, verum digressis pueris plectebatur si asperius quàm oportuisset, aut cōtra remissius & lenius vindicasset. In societate amatores puerorū existimationis in vtramq; partem veniebant. Memorant, quum aliquando vocē puer incertando misisset parum generosam, indictam à magistratibus multam amatori eius fuisse. Mos apud eos tam honestus amandi erat, vt etiam probatè & egregiæ mulieres amarent virgines. Riualium æmulationem nō erat fas suscipere: sed magis qui eosdem amabant, ex eo auspicabantur mutuam amicitia, eoq; incumbabant communi studio, vt quàm redderent præstantissimū eum quem diligebant. Ad hæc imbuebant pueros, vt oratione vterentur, quæ fel conditum venustate haberet, & multum paucis in verbis sensus. Ferreis nummis Lycurgus (vt exposuimus) ex magno pōdere exiguum valorem fecit: sermonis monetæ contra in ieiunis & contractis verbis copiosam & grauem inclusit sententiam, multo silentio eos strictim vt dicerent & essent in respondendo acuti, moliens. Siquidem vt semen est eorum qui effusi in venerem sunt, effectum plerunq; & infecundum, ita loquentia immoderata sterilem effundit insipidumq; sermonem. Rex Agis, quum Atheniensis quidam Laconicorum gladiatorū breuitatem derideret, diceretque circulatores facile eos in theatris hausturos, *Atqui, inquit, hisce nos gladiolis bene attingimus hostes.* Ego verò orationem Laconicā, etsi videatur esse concisa, in primis assequi rem tamen arbitror & mentē ferire auditorū.

A ἄλλ' ἄνω βαδίσει Δία χρυφότητι, τὸ σῶματος ἐκλύτως
 καὶ ραδίως ἐπιδιδόντος. ὃ δὲ αὐτὸ καὶ καλῶς δοκῆ ποιεῖν. αἱ
 γὰρ ἰχναὶ καὶ Δία κείνοι μάλλον ἔξαισι ἢ παχέουσι παρὰ τὴν
 Δία φέρουσι αἱ δὲ ὄγκωδες καὶ πολυέσφοι, δὴ βάρους ἀπι-
 βάνουσι. ὡς ἄρ' ἀμέλει καὶ τὸ ἐν τῷ κύνι καθαρομήλων γυναι-
 κῶν ἰχναὶ μὲν, ἀνείδῃ δὲ καὶ γλαφυρὰ γίνετ' αὐτὰ βρέφη, Δία
 τὴν ἔλαφροτητα τὴν ὕλης κρατυμῆνης μάλλον ἢ τὸ τυπέν-
 τος. ἀλλὰ γὰρ ἢ μὴ αἰτία ἔσ' συμβαίνοντες, ἐν μέσῳ παρὰ κεί-
 ῳ σκῆψιν. ἔπειτα δὲ κλέπτουσι πεφροτισμῶν οἱ παῖδες,
 ὡς λέγεται πῆ δὴ σκύμνοι ἀλώπεκος κεκροφῶς, καὶ τὰ
B τριβωνίῳ παρὰ τῶν ἀποκρίσεων, ἀποκρίσεις ἢ ἀποκρίσεις τῶν
 γαστέρας τοῖς ὄνουσι καὶ τοῖς ὀδοῦσιν, ἢ τῶν λαθῶν ἐγκαρτε-
 ρῶν ἀποκρίσεις. καὶ τὸ μὲν ὅσοι δὲ ἀπὸ τῶν ἐφ' ἑβῶν ἀπίστον
 ὄντι, ὡν πολλοὶ ἐπὶ τῷ βωμοῦ τῷ Ὀρνιθείῳ ἐωρῶν κείνου ἀπο-
 κρίσεις τῶν πληγῶν. δειπνήσας δὲ ὁ εἰρῆνι κατακείμενος,
 ὃ μὲν ἀσπὶ παρὰ τῶν παίδων, ὃ δὲ ἐρώτηματι παρὰ
 βόθῃ, πεφροτισμῶν δέοντων ἀποκρίσεως. οἱ δὲ ὅσοι ἀπίστον
 ἐν τοῖς ἀνδράσιν, ἢ ποία τις ἢ τὸ δευρῶδες. ἐκ τούτου δὲ καὶ κεί-
 νῳ τὰ καλὰ καὶ πολυπραγμοῖαν δι' ἧς ἐξ ἀρχῆς εἰδήσαντο
 παρὰ τῶν πολιτῶν. ὃ γὰρ, ἐρωτηθέντες τίς πολιτὴς ἀγαθός, ἢ
C τίς ἐκ διδουκίμων, ἀποκρίσει τὴν ἀποκρίσασθαι, ναυδρῶς ἐποικίω
 καὶ παρὰ τῶν ἀφιλοτίμου ψυχῆς σημεῖον. ἐδὲ δὲ τὴν ἀπό-
 κείων καὶ μετ' αἰτίας εἶναι, καὶ ἀποδείξεως εἰς βραχυ-
 πνα σιωπηρῶν λόγων καὶ σωτομον. ὁ δὲ πλημμελῶς
 ἀποκρίσασθαι ἐκόλαζε, δὴ γὰρ λαμβάνων ἢ τῶν
 εἰρεῖος εἰς τὴν ἀπὸ τῶν. πολλάκις δὲ καὶ παρὰ τῶν παρὸν-
 τῶν καὶ ἀρχόντων, ὁ εἰρῆνι ἐκόλαζε τοῖς παῖδας, ἀποδεί-
 ξιν διδούς εἰ μὴ λόγῳ καὶ ὡς δὲ καλῶς. καὶ καλῶν μὲν,
 ὅσοι ἐκόλαζε τὴν παίδων ἀπελθόντων, δι' ἧς ἢ τῶν
 εἰσερχόμενοι τὸν δέοντος ἐπέτησεν, ἢ τῶν αὐτῶν ἐκλελυ-
D μένους καὶ ἀτόνους. ἐκοινώνουσι δὲ οἱ ἔρασαν τοῖς παῖσι τῆς
 δόξης ἐπ' ἀμφοτέρω. καὶ λέγεται ποτὲ παίδος ἐν τῷ μά-
 χῳ τῶν ἀρχῶν παρὰ τῶν παίδων, ζῆμιω δὴ τῶν ἔρασαν ἢ τῶν
 τῶν ἀρχόντων. οὕτω δὲ τῶν ἔρασαν ἐγκερμῆς παρ' αὐτοῖς, ὡς τε
 καὶ τῶν παρὰ τῶν ἔρασαν τὰς καλὰς καὶ ἀγαθὰς γυναικας,
 ὃ αἰτεροῖν ὅσοι ἢ δὴ μάλλον ἀρχῶν ἐποικίω φιλίας
 παρὰ ἀλλήλους οἱ τῶν αὐτῶν ἔρασαντες, καὶ διετέλου
 κοινῇ ἀσπάζοντες ὅπως ἀπὸ τῶν ἀσπάζονται τὸν ἐρώμε-
 νον. ἐδίδαχον δὲ τοῖς παῖδας καὶ λόγῳ καὶ πικρίας ἐχον-
 τι μεμυγμένῳ χάριτι, καὶ πολλῶν ἀποβραχίας λέξεως
E αἰατέρωσιν. ὃ μὲν γὰρ σιδερωῦ νόμισμα, μικρῶν ἔχον
 ἐποίησαν ἀπὸ πολλοῦ σταθμοῦ δυνάμιν ὁ Λυκούργος, ὡς εἴρη-
 ται. ὃ δὲ τῶν λόγῳ νόμισμα τῶν αὐτῶν, ἀπὸ τῶν τελοῖς καὶ ἐλί-
 γης λέξεως, εἰς πολλῶν καὶ παρὰ τῶν κατεσκεύασε ἀγνοίας
 τῆ πολλῆ σιωπῆ τοῖς παῖδας ἀποφθηνματικῆς καὶ πεπα-
 δδουμένους παρὰ τὰς ἀποκρίσεις μηχανώμενος. ὡς γὰρ ὃ
 ἀπὸ τῶν παρὰ τὰς συνοσίας ἀκαλῶν ἀγνοίας ὡς τὰ πολ-
 λά καὶ ἀκαρπύοντι, ἔπειτα ἢ τῶν παρὰ τὸ λαθῶν ἀκαρπύοντι
 λόγον ποιεῖ καὶ αἰόητον. Ἄγισ μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς, σκώπτον-
 τος Ἀπικῶ πῆτος τὰς Λακωνικὰς μαχίρας εἰς τῶν μι-
F κροῦτητα, καὶ λέγοντος ὅτι ραδίως αὐτὰς οἱ θαυμα-
 ποιοὶ καταπίνοσιν ἐν τοῖς θεατρῶν, καὶ μὴν μόλις (εἰ-
 πεν) ἡμῶς ἐφικνούμεθα τοῖς ἐγγχειρίοις τῶν πολεμίων. ἐγὼ δὲ καὶ τὸν λόγον ὅρα τὸν Λακωνικόν, βραχυ-
 μῶν εἶ) δοκῶντα, μάλιστα δὲ τῶν παρὰ τῶν ἐφικνούμενον, καὶ τῆς ἀφροσύνης ἀπτόμενον τῶν ἀφροσύμων.

ορεθίαν Palmer.

κὶ γὰρ αὐτὸς ὁ Λυκούργος βραχυλόγος πρὸς ἔοικε γυμνάσιον, καὶ ἀπο-
 φθηγματικός· εἰ δὲ τεκμήρια τῶν ἀπορρημοδύμασιν, οἷον
 ὅτι παρὰ τὰς πολιτείας, πρὸς τὴν ἀξίαντα ποιεῖν δημοκρα-
 τίαν ἐν τῇ πόλει, Σὺ γὰρ (ἔφη) πρῶτος ἐν τῇ οἰκίᾳ σε ποίησον
 δημοκρατίαν. καὶ ὁ πρὸ τῶν θυσιῶν, πρὸς τὸν πτόλιδμον Διὸς
 πῆ μὲν οὐτὼ καὶ ὑπελάσσει, ἵνα μή ποτε (ἔφη) τιμω-
 ρῆται ὁ θεὸς Διὸς ἀλιπώρου. καὶ ὁ πρὸ τῶν ἀθλημάτων, τῶν-
 τε μόνον μὴ κωλύσαντα ἀγωνίζεσθαι τοὺς πολίτας ἐν οἷς
 χεῖρ ὅκ ἀναπίνεται. φέρονται δὲ αὐτὸ καὶ δι' ἐπιστολῶν ἀπο-
 κριθεὶς τοιαῦτα πρὸς τοὺς πολίτας, Πῶς δὲ πολέμιον ἔφο-
 δον ἀλεξοίμεθα; Ἄν παύσῃ μὲν τε, καὶ μὴ μέσσω ἀτε-
 ρος πατέρω ἐρετήριον. καὶ πάλιν πρὸ τῶν τειχῶν, Οὐκ εἴη
 ἀπίχτος πόλις ἀπὸς ἀνδρείοις καὶ ἐπλήθοις ἐσφαίωται.
 πρὸ μὲν οὖν πύτων καὶ τῶν τοιούτων ἐπιστολῶν οὐτε ἀπίση-
 σαράδιον, ἔτε πρὸς τῶν πρὸς τὰ μήνη τῶν λόγων ἀξε-
 βολῆς, δεινμάθη τοιαῦτα τῶν ἀπορρημάτων ὅτι. Λεωνί-
 δας ὁ βασιλεὺς, ἀχάριος πρὸς πρὸς ἀπορρημάτων ὅκ ἀ-
 χεῖρων ἀλεξοίμεθα, Ὡς ἐνε (εἶπεν) ὅκ ἐν δέοιμι χεῖρ ὅ-
 δέοιμι. Χαρίλαος δὲ ὁ ἀδελφίδης τῶν Λυκούργου, πρὸ τῶν
 ὀλιγότητος αὐτὸ τῶν νόμων ἐρωτηθεὶς, εἶπεν ὡς οἱ λόγους μὴ
 χεῖρ μὲν πολλοῖς, ὅδὲ νόμον δέονται πολλῶν. Ἀρχιδαμί-
 δας δὲ, μεμφομένων τῶν ἑκαταίων τῶν σοφιστῶν, ὅτι πρὸς
 ληφθεὶς εἰς τὸν συσίππον ὅδὲν ἔλεγμα, Ὁ εἰδὼς (ἔφη) λόγον
 καὶ χεῖρ οἶδεν. ἀπὸ τῶν πικρῶν ἐφίω ἀπορρημοδύματων
 ὅκ ἀμοιβὴν χάριτος, τοιαῦτα ὅτι. Δημάρατος, ἀνδρόπου
 πονηροῦ σκώπροντος αὐτὸν ἀχάριος ἐρωτήμασι, καὶ δὴ τῶν
 πολλὰς ἐρωτῶντος, πρὸς ἄριστος Σπαρτιάτῶν, ἔφη, Ὁ πῖν ἀ-
 νομοίωτος. Ἄγιστος, ἐπαγοιῶτων πινῶν τῶν Ἡλείοις, ὡς
 καλῶς τὰ ὀλύμπια καὶ δικαίως ἀγῶνας, Καὶ τί μέγα (ἔφη)
 Ἡλῶσι ποιοῦντι, δι' ἐτῶν πέντε αἰμέρα μιᾶ χεῖρ μὲν τῶν
 δικαστοῦντα; Θεόπομπος δὲ, ζῆλου πρὸς δόνοιαι σὺν δὲ κρυμνῶν,
 καὶ φάσκοντος ὡς πρὸς τοὺς αὐτὸν πολίτας φιλολακῶν καλῶ-
 ται, Καλὸν ἰσθί (εἶπεν) ὡς ἐνε, φιλοπολίταν καλῶσθαι. Πλά-
 τῶνας δὲ ὁ Πausanias, ῥήτορας Ἀθηναιῶν τῶν Λακεδαι-
 μονίους ἀμαθῆς ἀποκαλοῦντος, Ὁρθῶς (ἔφη) λέγεις· μόνον
 γὰρ Ἐλλῶν ἀμειβόμενοι καὶ ἐν μεμαθήκαμεν παρ' ὑμῶν.
 Ἀρχιδάμιδας δὲ πρὸς τὸν πτόλιδμον πρὸς εἰς Σπαρτιάται,
 Ἰκανοὶ (εἶπεν) ὡς ἐνε, τοὺς κακοὺς ἀφρύνειν ἔστι καὶ τοὺς μὲν
 παιδίας εἰρημνοῖς ἔσθ' αὐτῶν τεκμήρεσθαι τὸν ἐπισμόν.
 εἰθίζοντο γὰρ μηδέποτε χεῖρ σθαι τὰ λόγων παρέργως, μηδὲ
 ἀφίεναι φωνῶν ἢ πρὸς ἀμφοτέρωθεν ἔχθ' πρὸς θεαρίας ἀξίαν
 ἀφίεναι. ὁ μὲν γὰρ ἀχάριος τῶν μιμουμένου τῶν ἀπὸ δία πα-
 ρακαλούμενος, Ἀὐτὸς (ἔφη) ἀχάριος τῶν ἀναγοῖς ὁ
 ὅτι γράμμα τοῦτο,

Σθενιώτας ποτὲ τοῖςδε τυραννίδα, γάλακος Ἀρης
 εἶλε· Σελινωῶντες δὲ ἀμφὶ πύλας ἔθανον.

Palmer.

Δικαίως (εἶπε) τεθάρημι τοὶ ἄνδρες. ἐδὲ γὰρ ἀφῆκεν ὄλεον
 αὐτῶν καπακῆμεν. νεαῖος δὲ πρὸς τὸν ἐπαθελόμηνον
 αὐτῶν δάσφιν ἀλεξοῦνας ἐνήσκοντα ἐν τῶν μάχεσθαι, Μὴ
 σύγε (εἶπεν) ἀλλὰ δὸς μοι τῶν ἀποκτεινόντων ἐν τῶν μάχε-
 σθαι. ἔτερος δὲ πρὸς ἰδῶν θάκδοντα ἐν ἀποκαρῆς ὅτι δι-
 φρων ἀνδρόποις, Μὴ γῆροῖς (εἶπεν) ἐν τῶν καλῶν ὅτι
 ὅκ ἐστὶν ἔσθ' ἀνασθῆναι πρὸς βουτέρω. ὁ μὲν οὖν τῶν ἀπορρη-
 μάτων εἶδος ἰσθί τῶν, ὡς τε καὶ λέγειν πρὸς ὅκ ἀπόπας, ὅτι
 μῆδον ὅτι ὁ φιλοφρόν, ἢ ὁ φιλογυμναστῆν, λακωνίζην.

Et sane ipsum apparet in dicendo succinctū fuisse
 Lycurgum & acutum, quatenus ex iis conicere
 licet quæ ab eo feruntur dicta, ut illud de repub. ad
 eum qui censebat ditionem popularem Lacedæ-
 mone constituendam: At tu prius, inquit, erigas
 ditionem domi popularem. Illud item de hostiis
 ad illum qui percontabatur, quid tam exiguas &
 viles præscripsisset, Ne unquā, inquit, Deū inter-
 mittamus colere. iam de certaminib. quod sola ea
 ciuibus non vetasset obire, in quibus manus non
 tollatur. Similia eius referuntur ad ciues per epi-
 stolas responsa. Quomodo hostium impressionē
 arceamus? Si inopes manseritis, & alter non aueat
 plus possidere altero. Iam de muris, non carere
 muris urbem, quæ viris sit, non lateribus cincta.
 Cæterum hæ & similes epistolæ illiusne fuerint,
 haud est proum vel asserere vel infirmare. Enim-
 verò quod prolixitatem orationis insectarentur,
 hæ concisæ sententiæ sunt argumento. Leonidas
 rex, quum quidā differeret de rebus grauibus in-
 tempestiue, Re opportuna hospes, inquit, parum
 opportunè vteris. Charilaus Lycurgi fratris filius
 interrogatus de paucitate illius legum, respondit,
 Qui verbis non multis vterentur, hos non multas
 quærere leges. Archidamidas, accusantibus non-
 nullis sophistam Hecataem, quod conuiuio ad-
 hibitus, omni sermone abstinuisset, Qui dicere
 nouit, inquit, & tempus nouit. Dicta illorum ama-
 ra, quæ dixi lepôtis non esse expertia, huiuscemo-
 di sunt. Demaratus, quum fœdus homo ipsum
 pungeret importunis interrogationibus, atq; hac
 quæstione identidem obtunderet, Quis optimus
 est inter Lacedæmonios? Tui, inquit, dissimilli-
 mus. Agis Elios quibusdam celebrantibus quod
 honeste & iuste Olympia agerent. Egregiam verò
 rem, inquit, si quinto quoque anno Elij iustitiam
 vno die colant. Theopompus ad peregrinum
 quendam, qui studium suum ostentabat, dicebat-
 que philolaconem se, quasi cupidum Laconum,
 inter ciues vocitari: Laudabile tibi, inquit, sit cupi-
 dum ciuiam tuorum vocari. Plistonax Pausania,
 quum orator quidam Atheniensis indoctos La-
 cedæmonios appellaret, Sanè quidem, inquit: soli
 enim Græcorum nihil mali nos a vobis didicimus.
 Archidamidas ad sciscitantem quot essent Lace-
 dæmonii, Satis hospes, inquit, ad malos summo-
 uendum. Discas etiam ex facietis morem eorum:
 affluescebant enim, ut nisi in tempore non loque-
 rentur, neq; vocem emitterent, quin aliquam uti-
 que sententiam complecteretur notatu dignam.
 Ille quem hortabantur ut audiret quendam qui
 cantum exprimeret luscinia, illas, inquit, ipsas au-
 diui. Alius lecto hoc epigrammate,

*Sæuo qui diros quondam oppressere tyrannos,
 Ante Selinontis mænia Marte cadunt.*

Merito, inquit, perierunt isti. Permittendum e-
 nim fuerat ut totum conflagraret oppidum. Ad-
 olefcens ad illum qui daturum ei se promitteret
 gallos gallinaceos in pugna expirantes, Minime,
 inquit, sed eos da mihi qui in pugnis interficiant
 alios. Alius fellis curulibus sedentes in discessu
 nonnullos videns, Absit, inquit, hic ut con-
 fideam vnde assurgere nequeam seni. Atque
 hoc quidem contortorum dictorum genus e-
 iuscemodi erat. Quare non absurdè dixe-
 runt quidam, Sapientiam colendo magis, quam
 gymnicum certamen sectando agas Laconem.

male. imo, ty-
ranidem totam.

Porro elegantiam cantilenarum & carminum non A
secus atq; orationis cultum & puritatem affecta-
bant: sed inerat & carminibus aculeus, qui excita-
ret animos atque inflammaret quasi motu fanati-
co & alacritate. Dictione nuda erat & virilis de re-
bus grauibus & informantibus. Laudes erant fere,
quibus immortalitati commendabant eos qui pro
Sparta occubuerant, & probra ignauroꝝ ad mor-
tem, quod acerbam & infelicem ducerent vitam:
professio item & gloriatio ad virtutem congruens
ætatibus. Quorum vnum libet exempli gratia ex-
primere. Tres erant in solennibus per tres ætates
instituti chori, Chorus senum exorsus canebat,

Nos quondam eramus in clyti bello viri.

Iuuenum chorus respondebat,

Nos ii sumus: fac si velis periculum.

Tertius puerorum,

Nos fortitudine plurimum præstabimus.

Planè si carminibus Laonicis, quorum etiam hac
memoria extant quædam, adhibeas animum, &
numeros classicos assequaris, quibus utebatur ad
tibiã, quum hostes inuaderent, iure Terpandrũ,
dicas & Pindarum contociare musicæ fortitudinẽ.
Ille ad hunc modum cecinit de Lacedæmoniis,

Vbi floret ensis, iuuenum musa & suauior,

Tum iniustitia amplas obtinens vias.

Pindarus ait,

Vbi concilia senum, & iuuenum præstantium

Hæstæ, chori cantus, suauiores delicia.

Insignes musicos pariter & bellatores faciunt eos.

In ferrum enim serpit citharam pulsare peritè,

vt Laonicus poeta dixit. Etenim ante pugna rex
Musis sacrificabat, admonens (vt reor) disciplinæ
eorum & iudiciorum: vt in periculis offerrent se,
& successum ad res memorabiles edendas darent
pugnantibus. Interim disciplinæ rigorem laxa-
bant iuuenibus, nec prohibebant excolere comam,
armisque se & palliis ornare: ac delectaban-
tur iis velut equis ad certamen exultantibus &
ferocientibus. Itaq; quanuis comam vbi adulti e-
rant, alerent, potissimum imminente pugna con-
cinnabant eam, vt nitida appareret & discrimina-
ta. Adducunt etiam Lycurgi de coma dictum, for-
mosos eam venustiores reddere, deformes horri-
diores. Exercitationibus quoque utebantur per
bellum mollioribus, & reliquam quoque vitam
minus adstrictam & obnoxiam dabant iuuentuti.

Ita solis inter mortales meditationis ad bellum e-
rat illis bellum respiratio. Iam instructa eorum ac-
cie, cum adesset hostis, rex simul capellam immo-
labat, edicebatque vt omnes coronas sumerent,
& vt tibicines canerent iubebat Castoris carmen.
Simul etiam ordiebatur classicum canere. carmen
embaterium dicitur. Quæ res seueram simul
atque horribilem edebat speciem, numeris ad
tibiã incedentium, neque turbantium aciem,
neque animis fluctuantium, sed modeste & hila-
riter ad modos euntium in certamen. Neque e-
nim nimia percelli trepidatione probabile est
ita comparatos, aut plus satis ferocite: sed ani-
mum cum fiducia & audacia suscipere stabilem
quasi Dei præsentis fauore. Ibat in hostem rex
comitem trahens victorem coronati certaminis,

μη μήτε τῆς ψυχῆς θορυβουμένων, ἀλλὰ παύως καὶ ἰλαρῶς ὑπὸ τῆ μέλῳσι ἀγῶνῶν ἔπι τὸν κίνδυνον. ἔτε γὰρ φόβον
ἔτε θυμὸν ἐξήνευον πλεονάζοντα τοῖς ἔτεω ἀγῶνῶν εἰκός ἐστιν, ἀλλ' ὅσα τῆς φρονήσεως μετ' ἐλπίδος καὶ θράσεως,
ὡς τῆ θεοῦ συμπαροῦτος. ἐχθροὶ δ' ὁ βασιλεὺς ἔπι τοῖς πολεμίοις, ἔχον μὴ εἰσὶν τεφανίτιω ἀγῶνα νεικηκῆτα.

μη μήτε τῆς ψυχῆς θορυβουμένων, ἀλλὰ παύως καὶ ἰλαρῶς ὑπὸ τῆ μέλῳσι ἀγῶνῶν ἔπι τὸν κίνδυνον. ἔτε γὰρ φόβον
ἔτε θυμὸν ἐξήνευον πλεονάζοντα τοῖς ἔτεω ἀγῶνῶν εἰκός ἐστιν, ἀλλ' ὅσα τῆς φρονήσεως μετ' ἐλπίδος καὶ θράσεως,
ὡς τῆ θεοῦ συμπαροῦτος. ἐχθροὶ δ' ὁ βασιλεὺς ἔπι τοῖς πολεμίοις, ἔχον μὴ εἰσὶν τεφανίτιω ἀγῶνα νεικηκῆτα.

μη μήτε τῆς ψυχῆς θορυβουμένων, ἀλλὰ παύως καὶ ἰλαρῶς ὑπὸ τῆ μέλῳσι ἀγῶνῶν ἔπι τὸν κίνδυνον. ἔτε γὰρ φόβον
ἔτε θυμὸν ἐξήνευον πλεονάζοντα τοῖς ἔτεω ἀγῶνῶν εἰκός ἐστιν, ἀλλ' ὅσα τῆς φρονήσεως μετ' ἐλπίδος καὶ θράσεως,
ὡς τῆ θεοῦ συμπαροῦτος. ἐχθροὶ δ' ὁ βασιλεὺς ἔπι τοῖς πολεμίοις, ἔχον μὴ εἰσὶν τεφανίτιω ἀγῶνα νεικηκῆτα.

μη μήτε τῆς ψυχῆς θορυβουμένων, ἀλλὰ παύως καὶ ἰλαρῶς ὑπὸ τῆ μέλῳσι ἀγῶνῶν ἔπι τὸν κίνδυνον. ἔτε γὰρ φόβον
ἔτε θυμὸν ἐξήνευον πλεονάζοντα τοῖς ἔτεω ἀγῶνῶν εἰκός ἐστιν, ἀλλ' ὅσα τῆς φρονήσεως μετ' ἐλπίδος καὶ θράσεως,
ὡς τῆ θεοῦ συμπαροῦτος. ἐχθροὶ δ' ὁ βασιλεὺς ἔπι τοῖς πολεμίοις, ἔχον μὴ εἰσὶν τεφανίτιω ἀγῶνα νεικηκῆτα.

μη μήτε τῆς ψυχῆς θορυβουμένων, ἀλλὰ παύως καὶ ἰλαρῶς ὑπὸ τῆ μέλῳσι ἀγῶνῶν ἔπι τὸν κίνδυνον. ἔτε γὰρ φόβον
ἔτε θυμὸν ἐξήνευον πλεονάζοντα τοῖς ἔτεω ἀγῶνῶν εἰκός ἐστιν, ἀλλ' ὅσα τῆς φρονήσεως μετ' ἐλπίδος καὶ θράσεως,
ὡς τῆ θεοῦ συμπαροῦτος. ἐχθροὶ δ' ὁ βασιλεὺς ἔπι τοῖς πολεμίοις, ἔχον μὴ εἰσὶν τεφανίτιω ἀγῶνα νεικηκῆτα.

ἢ ὅτι τῶν τῶν ἀδῶν καὶ τὰ μέλη παιδείας οὐχ ἦτον ἑαυτο-
δάξτε τοῖς ἐν τοῖς λόγοις διζήλιας καὶ κατὰ εἰότητος· ἀλλὰ
καὶ τὰ μέλη κέ· ἔχον εἶχεν ἐγερτικὸν θυμὸν, καὶ τῶν ἀγαθῶν
ὀρμῆς ἐπιθυσιώδεις καὶ παραγωγικῆς· καὶ ἡ λέξις ἡ ἀφε-
λῆς καὶ ἀδρυπῶτος ἔπι παραγωγῆσι σεμνοῖς καὶ ἠθοποιῖς. ἔ-
παμνοὶ γὰρ ἦσαν ὡς τὰ πολλὰ τῶν τιμηκῶν ἑαυτῶν τῆς
Σπάρτης, διδάμμοι Ζοιρῶν καὶ ψόροι τῶν βεσάντων, ὡς ἀλ-
γῶν καὶ κακῶν βιοῦντων βίον· ἐπαγγελία τε καὶ με-
γαλαυγία πρὸς ἀρετῶν, ἀρετῶν τε τῆς ἡλικίας, ὡν
(ἐνεκα δειγμάτων) οὐκ ἐχθροὶ ἔστιν ἐν τῇ ἀρετῇ ἑαυτῶν.
γὰρ ἔχον καὶ τὰς βεῖς ἡλικίας σιωπῶντων ἐν τῆς ἑορτῆς.
ὁ μὲν τῶν γῶντων, ἀρχόμενος ἦδεν, Ἀμμιες ποτὶ ἡμῶν δὲ
χιμοὶ νεανίαι· ὅτι τῶν ἀκμαζόντων ἀμειβόμενος ἔλεγε, Ἀμ-
μιες δὲ γ' εἰ μὲν· αἰὶ δὲ λῆς, πρῶτον λάβε· ὅτι τρίτος, ὁ τῶν παῖ-
δων, Ἀμμιες δὲ γ' εἰσόμεθα πολλῶν κἀρρόνες. ὅπως δ' ἀντι-
ἔπιθῆσας τοῖς Λακωνικοῖς ποιήμασιν, ὡν ἐπὶ καὶ ἡμᾶς ἕνια
διεσώζετο, καὶ τοῖς ἐμβατηῖσις ῥυθμοῖς ἀναλαβῶν, οἷς ἐχθρῶν-
το πρὸς τὸν αὐτὸν ἐπαγῶντες τοῖς πολεμίοις, οὐ κακῶς ἠγῆ-
σατο, καὶ τὸν Τέρπουρον καὶ τὸν Πίνδαρον τῶν ἀνδρῶν τῆ
μοισικῆς ἠσυνάσθη. ὁ μὲν γὰρ ἔτεως πεποίηκε πρὸ τῶν Λα-
κεδαμονίων,

Εἴθ' ἀγῶμα τε νέων θάλλει καὶ μούσα λίγχα,
Καὶ δίκαια θύρα γαγα.

Πίνδαρος δὲ φησιν,

Εἴθ' ἂν βουλαὶ γῶντων, καὶ νέων ἀνδρῶν ἀρετῶντων
ἀγῶμα, καὶ χοροὶ καὶ μούσαι καὶ ἀγλαία. μοισικῶτάτοις γὰρ ἄ-
μα καὶ πολεμικῶτάτοις ἀποφαινοῦσιν αὐτοῖς. Ἐρπὶ γὰρ αὐτὰ
τῶν σιδάρεθ' ὡς κελῶς κηταίσειν, ὡς ὁ Λακωνικὸς ποιητῆς
εἶρηκε. καὶ γὰρ ἐν τῆς μάχης ἀρετῆς ἐπὶ τῆς μούσας ὁ βασι-
λεὺς, ἀναμνήσκων (ὡς εἶοικε) τῆς παιδείας καὶ τῆς κείσεων,
ἵνα ὡς ἀρετῆς τῶν ἀγῶν, καὶ λόγου πρὸς ἀξίας παρῆ-
χουσι τὰς ἀρετῆς τῶν μαθητῶν. ποτὲ δὲ καὶ τοῖς νέοις τὰ
σκληρὰ τῆς ἀγωγῆς ἐπαίνοντες, ὅσῳ ἐκώλυον καλλω-
πίξασθαι πρὸς κέρμην, καὶ κόσμον ὀπλων καὶ ἱματίων, χαίρον-
τες ὡς ἀρετῆς γαυρωσὶ καὶ φρυαπτομῶσι πρὸς τοῖς ἀγῶ-
νας. δὲ κομῆτες ἀθύρῳ ἐκ τῆς τῶν ἐφήβων ἡλικίας, μά-
λιστα πρὸς τοῖς κινδύοις ἐπὶ ἐπίθον τῶν κέρμην, λιπαρῶν
τε φαίνεσθαι καὶ ἀγαθῶν μαθητῶν ἀπομνημονθῶντες πῶν καὶ
Λυκῶν γῶν πρὸς τῆς κέρμης, ὅτι τοῖς μὲν κελῶσι δι-
αρεπετέρις ποῖς· τοῖς δ' ἀγῶσι, φοβερωτέρις. ἐχθρῶντο
δὲ καὶ γυμνασίοις μαλακώτερις πρὸς τῆς ἀρετῆς· καὶ
τῶν ἀγῶν διὰ τῶν ἔχον οὕτω κεκολασμένῳ οὐδὲ ἑαυτῶν
θυμὸν τοῖς νέοις παρῆχον, ὡς τε μόνοις ἀνδρῶν ἐκείνοις τῆς
εἰς τὸν πόλεμον ἀσκήσεως ἀνάπαυσιν εἶναι τὸν πόλεμον. ἦδη
δὲ σιωπῶντων ἀμα τῆς φάλαγγος αὐτῶν, καὶ τῶν πο-
λεμίων παρῶντων, ὁ βασιλεὺς ἀμα τῶν τε χίμαρεων ἐσφα-
μάζετο, καὶ τεφανοδοῦσαι παρήγελλε πᾶσι, καὶ τοῖς ἀγῶ-
νῶν αὐτῶν ἐκέλευε δὲ κερταίειον μέλος· ἀμα δὲ ἐξῆρχεν
ἐμβατηῖου παρῶντος. ὡς τε σεμνῶν ἀμα καὶ κατὰ πλη-
κτικῶν τῶν ὄψιν εἶναι, ῥυθμῶν τε πρὸς τὸν αὐτὸν ἐπιθα-
νόντων, καὶ μήτε ἀγαθῶν ποιουμένων ἐν τῇ φάλαγγι.

κὶ Φασὶ γέ πιναι, χρημάτων πολλὰν ἐν Ὀλυμπίοις διδο-
 μῶν αὐτῶν, μὴ δεξαμένον, ἀλλὰ πολλῶν πόνων καταπαλά-
 σασα τὸν ἀνταγωνιστὴν, ὡς τις εἶπεν αὐτῶν, Τίσι πλέον, ὡ
 Λάκων, γέροντι δὲ τῆς νίκης; Φύλαμειδῶσαισα, Περ
 τῆ βασιλέως τεταγμένους μαχομένη τοῖς πολεμίοις. Ψε-
 λαιμνοὶ ὅτι κὶ νικησάντες ἐδίωκον, ὅσον ἐμβεβαίωσασα δὲ
 νίκημα τῆ φυγῆ τῶν πολεμίων, εἶτα δὴ τὸν ἀεχέρον, οὔτε
 ἡμιῶν οὔτε Ἑλλήων ἠγούμενοι, κέπτεν κὶ Φονδῆν δὲ πο-
 λευμένους κὶ τῶν ἀεχέροντων. ἡ δὲ οὐ μόνον κελὸν τῶ-
 ν κὶ μεγαλόψυχον, ἀλλὰ κὶ χρησίμον. εἰδότες γὰρ οἱ μα-
 χόμενοι πρὸς αὐτοὺς, ὅτι τοῖς ὑφισταμένοις αἰαροῦσι, Φεί-
 δονται ὅτι τῶν ἐπιδιδόντων, τῶν μὲν δὲ Φονδῆν ἠγούμενο
 τελέεσθαι. αὐτὸν δὲ τὸν Λυκούργον Ἰππίας μὲν ὁ Ἰφισθῆς
 πολεμικῶτατον Φοῖν ἡγείσασα, κὶ πολλὰν ἐμπειρίαν τρα-
 υατῶν. Φιλοστέφανος δὲ κὶ τὴν κατ' οὐλαμοῖς τῶν ἰππέων
 Διφλομὴν Λυκούργω πρὸς ἴσθαιον. εἶ δὲ τὸν οὐλαμόν (ὡς
 ἐξείσθεσι σιωπῆσθαι) ἰππέων περὶ τῆς Ἰσθμίου ἐν τε-
 τραγώνῳ γήματι τεταγμένων. ὁ δὲ Φηλαῖος Δημήτριος,
 ὁ δὲ μακρὸν ἀφαιμένον πολεμικῆς πρὸς ἴσθαιον, ἐν εἰρήνῃ κα-
 τασηπαδαί τὴν πολιτείαν. εἰκοὶ δὲ τῆς Ὀλυμπιακῆς ἐκε-
 χείας ἠδὲ πῶς, πρὸς κὶ πρὸς εἰρήνῃ ἔχοντος οἰκεί-
 ως ἀνδρὸς εἶναι. κὶ τοῖς Φασὶ πῆρες (ὡς Ἐμμιππος μνημονοῦσιν)
 τὸν Λυκούργον οὐ πρὸς ἴσθαιον ὡς πρὸς ἀνδρῶν ἐν ἄρχῃ τοῖς
 πρὸς τὸν Ἰφισθῆν, ἀλλὰ τυγχάνει ἄλλως ἐπιδημοῦσας κὶ
 θεώμενοι. ἀποδοῦναι δὲ Φωνίῳ ὡς πρὸς ἀνδρῶν πῆρες ἔξοπι-
 σθεν ἐπιτημοῦτος αὐτῶν, κὶ θαυμαζόντος ὅτι τοῖς πόλιν οὐ
 πρὸς ἴσθαιον κεινῶν τῆς πόλεως γέροντος. ὡς δὲ μεταγραφέν-
 τος, οὐδαμῶς φανερὸς ὁ Φηλαῖος μακρὸς ἡγούμενος,
 οὕτω πρὸς τὸν Ἰφισθῆν βαπτέσασα, κὶ σιωπῆσθαι ἰσθμίου
 πῶς εὐρῆναι, ἐν δὲ ἔξοτερον κὶ βεβαίωτερον κατασηπαί. ἠδὲ
 παιδεία μέχρι τῶν ἐπιδημῶν διέτεινεν. οὐδεὶς γὰρ ἡ ἀφαι-
 μένος ὡς ἐβούλετο ζῆν, ἀλλ' οἷον ἐν τραποπέδῳ τῆ πόλεως κὶ
 διατῶν ἔχοντες ὡς ἰσθμίου, κὶ Διφλομῆν πρὸς τὰ κεινῶν,
 κὶ ὅλως νομιζοῦντες οὐχ αὐτῶν ἀλλὰ τῆς πατρίδος εἶναι διε-
 τέλους. εἰ μὴ πρὸς ἴσθαιον εἶναι ἔτερον πρὸς ἴσθαιον, ἐ-
 πισηπαίωτες τοῖς παιδάς, κὶ διδάσκοντες τῶν χρησίμων,
 ἢ μαθητῶντες αὐτοῖς πρὸς τῶν πρὸς ἴσθαιον κὶ γὰρ ἐν τῇ
 τῶν κελῶν ἡ κὶ μακρῶν ἀπαρασῶναι τοῖς ἐ-
 αὐτῶ πολιταῖς ὁ Λυκούργος, ἀρτοῖαι γούμης, οἷς τῆς μὲν
 ἀλλοδαπῶν βασιλεύουσι τοῦ πρὸς ἴσθαιον οὐκ ἐφείλο. χρηματισμοῦ
 ὅτι σιωπῆσθαι ἔχοντος ἐργάδην κὶ πρὸς ἴσθαιον, οὐδὲ ὀ-
 λυμῶν εἶδεν, ἀλλὰ ὁ κεινῶν τὸν πλοῦτον ἀζηλον γέροντα κὶ
 ἀπμον. οἱ δὲ εἰλωτες αὐτοῖς ἐργάδην πῶς γῆν, δὲ ποφο-
 ρῶν τῶν εἰρημῶν τελευτῶντες. ἐπιδημῶν δὲ τις Ἀθηναῖος
 δικαστηρίων ὄντων, κὶ πυθόμενος πῶς δίκην ἄρχας ὡφλη-
 κῶν, βαδίζον ἀθυμοῦντα, κὶ πρὸς ἴσθαιον ἰσθμίου τῶν
 φίλων σιωπῆσθαι κὶ βαρέως φερόντων, ἐδῆτο δὲ
 ἔξαι τοῖς συμπαρόντας αὐτῶν, πῶς ὅτιν ὁ πῶς ἐλάττωσαι ἐα-
 λωκῶς δίκην. οὕτω δουλοπρεπῆς ἠγούμενος πῶς πρὸς ἴσθαιον
 τῆς κὶ τὸν χρηματισμὸν ἀδολογία. δίκην δὲ, ὡς εἶ-
 κος, ἔξελικον ἀμφοτέρω νομισματι, μὴτε πλεονεξίας μὴ-
 τε δὲ πρὸς αὐτοῖς παρουσίας, ἰσοτητος δὲ ἐν δὲ πρὸς αὐτοῖς, κὶ
 ρασῶν δὲ ἀπτελείας γέροντος. πρὸς δὲ κὶ θαλία
 κὶ δίκην, κὶ Διφλομῆν πρὸς τῆς κὶ γυμνασία κὶ λέγας, τὸν ἀπῶντα γέροντος ἐπισηπαίωτον, ὅτι
 μὴ στρατοῦμοι τυχοῖεν. οἱ μὲν γὰρ νεώτεροι τελευτῶντα εἶναι τὸ πρὸς ἴσθαιον οὐ κατέβαινον εἰς ἀρχαίον,

A Ac referunt, quendam, quum offerretur ei Olym-
 piis grandis pecunia, nō accepisse eam: sed ut ma-
 gno labore superavit aduersarium lucta, & quis-
 piam diceret ei, Quò tibi hæc Lacon victoria: oc-
 currisse subridetem, *Ante regem in acie consistens cum*
hostibus decertabo. Fufos fugatosq; hostes hæcenus
 consecrabantur dum fuga eorum confirmassent
 victoriam, mox receptui canebant: cedere & con-
 trucidare fractos & manus dantes, neque genero-
 sum rati neq; Græcis dignum. Erat id non præcla-
 rum modò & celsi animi, sed cōducibile quoque.
 B Nanq; certi qui manus cum iis conferebant, occi-
 dere eos si qui subsisterent, terga vertentibus par-
 cere: fugam capessere, quàm in acie manere du-
 cebant commodius. Ipium Lycurgum Hippias
 sophista insignem bello virum ostēdit fuisse, mul-
 tisque interfuisse expeditionibus. Philostephanus
 etiam equitum in vlamos contributionem adscri-
 bit Lycurgo. Vlamum autē esse (ut ille descripsit.)
 quinquagenum equitū quadrata acie instructam
 turmam. Demetrius verò Phalereus rudem rei
 militaris pacatam constituisse remp. Sane videtur
 induciarum Olympiacarum inuentum placidi &
 quieti viri esse. Et quidem dicitant nonnulli (ut
 Hermippus meminit) non incubuisse initio in e-
 am illum rem, neque eo in consilio socium fuisse
 C Iphiti, sed quum casu eò venisset & esset spectator,
 vocem ibi à tergo velut hominis ei accidisse in-
 crepantis eum, & mirantis cur ciues suos ad con-
 celebrandum illud solenne non excitaret: con-
 uersum, vbi nusquam comparuit, qui fuerat lo-
 quutus diuinam vocem esse ratum. Itaq; ad Iphi-
 tum se aggregasse, sociumq; cōcinnandi festi cla-
 rius id & solidius effecisse. Disciplina eò vsq; per-
 tinebat, dum adulti essent. Nemini enim licebat
 pro arbitrio suo viuere, sed in vrbe sicut castris sta-
 ta erat vitæ lex, & in rep. occupatio: prorsusque in
 animum induxerant patriæ se non sibi ipsos esse
 natos. Itaq; perpetuò, ni aliud esset iniunctum, in-
 spectabant pueritiam aut docebant, quod ex vsu
 foret, aut accipiebant ipsi a maioribus. Siquidem
 inter cætera bona & felicitatem, quæ ciuibus suis
 parauit Lycurgus, vnū fuit copia eum, quibus for-
 didis artibus erat in totum interdictum. Pecuni-
 am quærere, quæ magno labore & negotio accu-
 mulatur, quòd iaceret planè sordescerentq; diui-
 tiaz, non operæ erat. Ilotes colebant iis agrum, ve-
 ctigal quòd ante diximus, pensitantes. Venerat
 quidam Athenis quum iudicia agerentur, hic quū
 intellexisset quempiam otii damnatum mæstum
 discedere, & necessarios qui eum prosequaban-
 tur, vicem eius dolere, & grauiter angi rogauit
 eos qui vna aderant, ut sibi ostenderent quoniam
 ille ingenuæ noxæ iudicatus esset: adeo seruilem
 habebant ineptam in artificijs & quæstu distri-
 ctionem. Iudicia nimirum vna emigrauerant cum
 nummis: quia neque affluentia inter eos neque
 indigentia erat, sed omnia æqualia in copia, &
 parabilia habebant ex frugalitate. Tripudia, festi
 dies, epulæ, commorations in venationibus,
 in gymnasijs, & ad leschas, perpetua apud illos e-
 rant: nec vnquam, nisi ad bellum, peregrè profi-
 ciscebantur. Atque inferiores quidem triginta
 annis haud quaquam procedebant in forum,

verum explicabant ea quæ pertinebant ad negotia necessaria, per propinquos & amatores, Maioribus natu probrosum erat assidue ibi volutari, & non partem diei maximam in gymnasiis & lescis, quas vocabant, versari. Ibi coibant ferè, atque tempus inter se traducebant, nullam inferentes mentionem compendii faciendi vel forensium tractandorum negotiorum. Illius consuetudinis potissima occupatio erat ut aliquam virtutem laudarent, vel reprehenderent probrum cum ioco & risu leuiter, admonendi & corrigendi causa, pungente. Neque sane ipse fuit præfractè austerus Lycurgus: imò illum risus sigillum autor est Sosibius posuisse, vrbantate, tanquam laboris & victus condimento, tempestiue conuiuia & similes congressus interpolantem. In summa affuefecit ciues ne vellent, neu scirent priuatim viuere: verum ut apum more ad rempublicam conglobati semper, & inter se circa principem volutari, afflatuq; lymphatico atque gloriæ siti tantum non mente alienati, patriæ essent toti. Quam affectio-nem ex quibusdam eorum dictis colligas licet. Si-quidem Prædaretus, non allectus inter trecentos, per quam alacris discessit, ceu lætitia elatus, quod nec enti in ciuitate essent se præstantiores. Poly-biatus idas legatus ad regis præfectos inter alios mis-sus, iis rogantibus priuatim an publice missus es-set, respondit, *Si compotes voti fuerimus, publicè: sin viderimus repulsum, priuatim.* Brasidæ mater Argi-leonis, quum Amphipoli quidam, qui commea-uerant Lacedæmonem, illam inuiserent, an Brasid-æ, requisit, honeste & digne Sparta cecidisset: quibus illum extollentibus, adiicientibusque pa-rem Spartæ non esse alium, *Absit, hospites,* (inquit) *fuit enim honestus & egregius vir Brasidas, sed habet multos Sparta illo excellentiores.* Senes ipse (vti dixi-mus) Lycurgus primum eos qui cepti sui fuerant participes, designauit, deinde in locum demortui sufficiens eum, virtute qui esset præstantissimus iudicatus, sexaginta annis maior. Quod quidem præ humanis omnibus certamen maximum esse & contentionis summæ videbatur. Quippe non qui ex pernicious, perniciosissimus: nec qui ex robustis, robustissimus, sed qui inter bonos & temperantes optimus & temperantissimus es-set censitus, huic præmium cedebat victoriæ in virtute per totam vitam, vniuersa pene potestas in republica quod arbitrium haberet necis, igno-miniæ, & in summa maximorum. Lectio ageba-tur ad hunc modum. Concione aduocata, dele-cti viri includebantur propinqua domo, hi ne-minem videbant, neque ipsi conspecti, strepitum tantum exaudiebant concionis: nam acclama-tione cum alia tum competitores probabant. Nec simul omnes, sed singuli introducebantur per sortem, tacitique per concionem transibant. Conclufi illi tabulas habebant, in quas refere-bant sigillatim plausus magnitudinem, nescii cui facta esset, tantum primum esse vel secun-dum vel tertium, aut quotusquisque fuisset in-troductus. Cui esset plurimus & maximus factus, hunc renuntiabant. Ille coronatus ad omnia tem-pla circumibat. Sequebatur hinc grex iuuenum collaudantium eum & extollentium, hinc cater-ua mulierum carmine virtutem celebrantium,

ἀλλὰ διὰ τῶν συγγενῶν καὶ τῶν ἐραστῶν ἐποιοῦντο τὰ δυνά-
 κείας οἰκονομίας. ποῖς ὃ παρεσβούτεροις ἀρχὸν ἰὺ, σπου-
 χῶς ὁρῶνται πρὸς ταῦτα διὰ τὴν βουλήν, ἀλλὰ τὸ μὴ πλη-
 ρῶν τῆς ἡμέρας πρὸς τὰ γυμνάσια καὶ τὰς καλουμένας λέ-
 ξας ἀνατρέφονται. καὶ γὰρ εἰς ταύτας σπουδόντες ἐπιτελεῖν
 ἐξόλαζον μετ' ἀλλήλων, ὁ δὲ μὲν μεμνημένοι τῶν πατρῶς
 χρηματισμῶν ἢ χρεῖαν ἀρχαίῳ σπουδάζοντων· ἀλλὰ ὁ
 πληρῶν ἰὺ τῆς ποιότητος διὰ τὴν βουλήν ἔργον, ἐπαμύνην πρὸς
 καλῶν, ἢ τῶν ἀρχαίων ψέγη, μὲν παιδείας καὶ γέλωτος, ἐ-
 λαφράς ὑποφύροντος εἰς νοσησίαν καὶ διόρθωσιν. ὁ δὲ
 γὰρ αὐτὸς ἰὺ ἀκρατῶς ἀσχηρὸς ὁ Λυκούργος. ἀλλὰ καὶ ὁ
 τῶν γέλωτος ἀγαλματικῶν ἐκείνων ἰδρύσασθαι Σωσίβοιος ἰ-
 σόρη, τίω παιδίδῳ ὡς πρὸς ἡδύσμα τῶν πόνου καὶ τῆς διαίτης,
 ἐμβαλόντα καὶ χερσὶν εἰς τὰ συμπόσια καὶ τὰς ποιότητας
 διὰ τὴν βουλήν. ὁ δὲ ὄλον ἐβίβηεν πρὸς πολίτας μὴ βούλεσθαι
 μήτε ἐπιτάσασθαι κατ' ἰδίαν ζῆν, ἀλλ' ὡς πρὸς τὰς μελίπτας,
 τῶν κριῶν συμφυῆς οἶτος αἰεὶ καὶ μετ' ἀλλήλων εἰλουμέ-
 νοις πρὸς τὸν ἀρχαῖον, μικροῦ δὲ ἐξέστῶτος ἑαυτῶν ὑπὸ
 ἐπιτοκισμοῦ καὶ φιλοπυμίας, ὅλοις εἶ) τῆς πατρίδος· ὡς
 ἐστὶ καὶ φωνῆς πρὸς αὐτῶν ἀποθεωρῆσαι τίω δέξονται. ὁ μὲν
 γὰρ Παδάριτος, ὅτε ἐγκριθεὶς εἰς τοὺς τριακασίους, ἀπή-
 μάλα φαυδρῶς, ὡς πρὸς χαίρων ὅτι βελτίονας αὐτῶν τριακασί-
 οῖσι ἢ πόλις ἔχῃ. Πεισιπρατίδας ὃ παρεσβούτων πρὸς τοὺς
 βασιλέως στρατηγῆς μὲν ἑτέρων, ἐσθλῶν αὐτῶν πότερον
 ἰδίᾳ πάρεσιν ἢ δημοσίᾳ πεμφθέντες, εἶπεν, Αἴνεα τύχῳ μὲν,
 δημοσίᾳ· αἴνεα ἀποτύχῳ μὲν, ἰδίᾳ. ἢ ὁ Βρασιδῶν μήτηρ
 Ἀργιλεωνίς, ὡς ἀφικόμενοι πινεὶ εἰς Λακεδαίμονα τῶν ἔξ
 Ἀμφιπόλεως εἰσῆλθον πρὸς αὐτῶν, ἠρώτησεν εἰ καλῶς
 ὁ Βρασιδῶν ἀπέθανε καὶ τὰς Σπάρτας ἀξίως. μεγαλυόν-
 των ὃ ἐκείνων τὸν αἶδρα, καὶ λεγόντων ὡς ὅτε ἔχῃ ἴσι-
 οῦτον δῆλον ἢ Σπάρτη, Μὴ λέγετε (εἶπεν) ὡς ξένοι. καλῶς
 μὲν γὰρ ἰὺ καὶ ἀγαθὸς ὁ Βρασιδῶν· πολλοὺς ὃ ἀνδρας Λα-
 κεδάμῳν ἔχῃ τίω καὶ ἄρνας. τοὺς ὃ γέροντας αὐτῶν
 μὲν, (ὡς εἶρηται) κατέστησε ὁ πρὸς τὸν ὅτι μετὰ ἄρ-
 των τῶν βουλεύματος. ὕστερον ὃ, αἰτὶ τῶν τελευτῶντος, ἐ-
 παξε καὶ ἄναται τὸν ἀρχαῖον ἀρετῆ κριθῆναι, τῶν ὑπὸ
 ἐξή-
 κησῶν ἔτη γεροντότων. καὶ μέγιστος ἐδόκε τῶν ἐν ἀνδρῶ-
 ποῖς ἀγάνων ὅτι εἶ), καὶ πρὸς μαχητότατος. οὐ γὰρ ἐ-
 παχεῖ τῶν ἄρνας, ὁ δὲ ἰσχυρῶς ἰσχυρότατον, ἀλλ' ἐν ἀγα-
 θοῖς καὶ σωφροσιν ἀρίστον καὶ σωφροέστατον, ἐδὲ κριθῆναι,
 νικητήριον ἔχῃ τῆς ἀρετῆς διὰ βίου, ὁ σύμπῳν (ὡς
 εἶπεν) καὶ τῆ πολιτεία, κρείον ὄντα καὶ θανάτου
 καὶ ἀπικίας, καὶ ὄλων τῶν μεγίστων. ἐγένετο ὃ ἢ κρίσις τὸν
 δε τὸν ἔργον. ἐκκλησίας ἀθροισθείσης, ἀνδρες ἀρετοὶ κα-
 θεύρῳ πλοῖον εἰς οἶκημα, τίω ὅτι μὲν οὐχ ὄρων-
 τες ὁ δὲ ὄρωντο, τίω ὃ καὶ μὲν μόνον ἀκούοντες ἐκ-
 κλησιαζόντων. ἔοη γὰρ ὡς πᾶλλα, καὶ πρὸς ἀμιλλωμένους ἐ-
 κριον, οὐχ ὁμοδὸ πρῶτων, ἀλλ' ἑκάστου καὶ κληθῶν εἰσαγα-
 ρῶν, καὶ σωπῆ διὰ πορρωτέρου τίω ἐκκλησίας ἔχοντες
 οἷω οἱ κατακλείσει γραμματεῖα, καὶ ἑκάστον ἐπεση-
 μάνοντο τῆς καυγῆς ὁ μέγιστος, ὅτε εἰδότες ὅτε ἡμίονο,
 πλὴν ὅτι πρὸς τῶν, ἢ δούτερος, ἢ τέλιος, ἢ ὅποσοστω εἶη τῶν
 εἰσαγαρῶν. ὅτε ὃ πλείστη ἡμίονο καὶ μέγιστη, τῶν ἀ-
 νηρῶν. ὁ δὲ σφραγισάμενος πρὸς τοὺς θεοὺς· εἶποντο ὃ

πολλοὶ δὲ νέοι, ζήλοῦντες τὸν αἶδρα καὶ μεγαλιώτερος, πολλὰ τῶν γυναικῶν ἐγκωμιάζουσαι δι' αὐτῆς τίω ἀρετῶν,
 E iij

κὺ τὸν βίον διδάμοιζούσασιν. τῶν δὲ βριτηδείων ἕκαστος αὐτῶν
 δεῖπνον ᾧ ἄρα πρὸς ἑλεῖν, οὐ τῶν τῆς πόλιος ἡμᾶ τῆς τερα-
 πέσης. περὶ τῶν δὲ εἰς τὸ συσίτιον ἀπῆει, κὺ τὰ μὲν δὴ
 ἐγένετο σιωπῆως· δὲ τῆς δὲ μερίδος αὐτῶν ᾧ ἄρα τεθείσης,
 ἐφύλαττεν ἄρμας· κὺ μὲν τὸ δεῖπνον, ὅτι τῆς θύρας
 τῆς φιδίης, τῶν οἰκείων παροσῶν γυναικῶν ἡ μάλιστα τυγ-
 χῆμοι τιμῶν, παρεσκεύαστο· κὺ διδοὺς τὴν μοῖραν ἑλεῖν,
 ὅτι τῶν αὐτῶν λαβῶν ἄριστον, οὐκ εἴη δίδωσιν, ὥστε κα-
 κείνῳ ζηλομυθίῳ ᾧ τῶν δὴ ἄγων παρεπέμπεσθαι γυναι-
 κῶν. κὺ μὲν κὺ τὰ πρὸς τὰς παφᾶς ἄριστα διέκτισσεν
 αὐτὸς. πρῶτον μὲν γὰρ ἀνελών δεισιδαμοῖνα ἀπέσπασεν, ὅ-
 τι πόλις θάπτεν τοὺς νεκροὺς, κὺ πλεῖστον ἔχειν τὰ μνήματα
 τῶν ἱερῶν, οὐκ οὐκ ὠλύσει, σιωπῆτους ποιεῖν τῆς θείας
 ὄψεσι κὺ σιωπῆσι τοὺς νέους, ὥστε μὴ παρῆθεσθαι, μηδὲ
 ὀρῶδειν τὸ θάνατον, ὡς μισθῶν τοὺς ἀφαιμένους νεκροῦ
 σώματος, ἢ ἄρα τῶν διελθόντων. ἐπειθὲ σιωπῆσαι
 ὁστέν εἶασεν, ἀλλὰ ἐν φοινικίδι κὺ φύλλοις ἐλαίας ἔν-
 τεσ ὁ σῶμα, πρὸς ἑλεῖν. ὅτι τῶν ἄρα ἢ πύνομα θάψαν-
 τας οὐκ ἔξω τῶ νεκροῦ, πλεῖν ἀνδρὸς ἐν πολέμῳ, κὺ γυ-
 νακὸς, ἱερῶς ἀποθάνονταν. χρόνον δὲ πένθος ὀλίγον πρῶ-
 σαι, ἡμέρας ἑνδεκά· τῆ δὲ δωδεκάτῃ θύσαντας ἔδει Δῆ-
 μητερὸν ἢ πένθος. ὁστέν γὰρ ἡ θύσαν ὁστέν ἀφαιμέ-
 νον, ἀλλὰ πᾶσι κατεμυθῆτο τοὺς ἀναγκάσιος ἄρετῆς π-
 νά ζῆλον ἢ κακίας ἀφαιμένῳ· κὺ κατεπύκρου ᾧ ἄρα δι-
 γμάτων πλήθει τὴν πόλιν, οἷς ἀναγκάσιος ἢ ἐντυγχάνον-
 τας αἰεὶ κὺ σιωπῆτομοῖς, ἀγροῦ κὺ κατὰ μαθήσε-
 σθαι ἰόντας πρὸς τὸ καλόν· ὅθεν οὐδὲ ἀποδημῆν ἔδωκε
 τοὺς βουλομένοισι κὺ πλανᾶσθαι, ξενικὰ σιωπῆσαν ἢ θῆ, κὺ
 μιμήματα βίων ἀπαδύτων, κὺ πολιτῶν ἀφαι-
 φροῦν· ἀλλὰ κὺ πρὸς ἀφαιμένους ἐπὶ ὁστέν χροῖ-
 μα κὺ παρῆθεσθαι εἰς τὴν πόλιν, ἀπῆλαυεν, οὐκ ὡς
 Θουκυδίδης φησὶ, δεδιὼς μὴ τῆς πολιτείας μιμητῶν ἴδων-
 ται, κὺ πρὸς ἄρετῆν πὶ χροῖσι οὐκ ἀμάθωσιν, ἀλλὰ
 μάλλον ὅπως μὴ διδάσκαλοι κακῶν πρὸς ἀρῆσιν. ἀ-
 μα γὰρ ξένοις σώμασι ἀνάγκη λόγους ἐπεισείναμι ξένοις. λό-
 γοι δὲ κακοὶ κρίσεις κακὰς ἔπιφροῦσιν· ἔξω ἀνάγκη πᾶσι
 πολλὰ φῆσθαι, κὺ πρῶτον ἀπαδύσας πρὸς τὴν
 κατὰ φύσιν πολιτείαν, ὡς πρὸς ἀρμονίαν. δὲ μάλλον ἄρετο
 χροῖσι φυλάττειν τὴν πόλιν, ὅπως ἴδων οὐκ ἀπληροῦ-
 σεται πονηρῶν, ἢ σώμάτων νοσηρῶν ἔξωθεν ἐπεισιόντων. ἐν
 μὲν οὖν πύτοις ὁστέν ἐστὶν ἀδικίας ἴχνος ὁστέν πλεονεξίας,
 ἡ ἐγκαλοῦσιν ἐνοὶ τοὺς Λυκούργου νόμοις, ὡς ἱκανῶς ἔχουσι
 πρὸς ἀνδρείαν, οὐδεὶς δὲ πρὸς δικαιοσύνην. ἢ δὲ καλοῦ-
 μῆν κρυπία παρ' αὐτοῖς, εἴγε δὲ κὺ τῶν Λυκούργου
 πολιτῶν ἐν ἐστὶν, (ὡς Ἀριστοτέλης ἰσῆρηκε) τῶν αὐτῶν
 αἰεὶ κὺ πρὸς Πλάτωνι πρὸς τῆς πολιτείας κὺ τῶ ἀνδρὸς
 ἀειρασομῆν δόξαν. ἡ δὲ τοιαύτη τῶ νέων οἱ ἄρχοντες ἄρε-
 χρόνου τοὺς μάλιστα νοῦν ἔχειν δοκῶντας εἰς τὸ χροῖσι ἄ-
 λως ἄρετῆτον, ἔχοντας ἐγκλείδου κὺ ἄφω ἀναγκάσιος,
 δὲ ὁστέν οἱ δὲ μὲν ἡμέραν μὲν εἰς ἀσπιδήλοισι ἀφαι-
 σπῆτομοῖς τόπους, ἀπῆκρυπτον ἑαυτοῖς κὺ ἀρετῶν, νύ-
 κτωρ δὲ καπνῶντες εἰς τὰς ὁδοὺς, τῶν εἰλώτων τὸν ἀλισχρόμοιο
 ἀπέσφατον. πολλάκις δὲ κὺ τοὺς ἀρετοῖς ἔπιπορῶτομοῖς,
 τοὺς ῥωμαλεωπάτοις κὺ κατὰ τοὺς αὐτῶν αἰήρω. ὡς
 πρὸς κὺ Θουκυδίδης ἐν τοὺς Πελοποννησιακῶν ἰσῆρη, τοὺς ἐπὶ ἀνδρείᾳ πρῶτον τῶν Σπαρτιατῶν,

A & vitam eius in cœlum ferentium. Necessario-
 rum quisque cenam ei apponens dicebat, Hac
 te mensa ciuitas honorat. Quum eos circumfisset,
 transibat ad solitum conuiuium, vbi cætera de
 more agebantur. Secundam portionem, vbi esset
 apposita, tollebat & seruabat. A cœna conuenie-
 bant ad ianuam triclinii mulieres familiares eius.
 Ibi eam quæ esset apud se maxima in existima-
 tione, acciebat, cui partem eam donabat, addens,
 præmium se, quo fuisset decoratus, ei conferre.
 Vnde illa quoque magno honore à cæteris ma-
 tronis deducebatur. Sepeliendi quoque ritum il-
 le dispensauit optime. Primum omnem eximens
 superstitionem, funerare in vrbe extinctos, & ha-
 bere ante oculos rerum monumenta religiofa-
 rum non interdixit, quod innutriti vellet talibus
 spectaculis & assuescere iuuentutem ne trepida-
 rent vel horrerent mortem: quasi eos qui feralia
 attrectant aut commeant per sepulchra, polluat.
 Deinde prohibuit quicquam cum corpore con-
 di, sed puniceo amiculo & foliis oleaginis cadauer
 inuoluebant. Conditorio inscribere non licebat
 nomen mortui, præterquam viri qui in bello, &
 mulieris quæ sancte fato concesserat. Luctum
 modico definiuit tempore, vndecim diebus: duo-
 decimo sacrificare oportebat Cereri, & definire
 luctum. Nihil erat enim otiosum aut neglectum,
 sed omnibus rebus necessariis attexebat vel ali-
 quod virtutis præconium, vel infectationem im-
 probitatis, omnesque angulos ciuitatis refercie-
 bat exemplis. In quæ quum incurrerent quotidie,
 eaque ante oculos spectarent, non poterant ad
 honestum nõ trahi & conformari. Quæ causa fuit
 cur non reliquerit peregrè proficisci & vagari li-
 berum, ne externos mores adducerent secum vel
 ritus male formatos & diuersa instituta. Sed & ad-
 uenas nulla de causa vtili irrepentes in urbem ab-
 egit, non (vt Thucydides autumat) veritus ne in-
 stituta sua effingerent, & aliquem haurirēt ad vir-
 tutem profectum: quin potius ne doctores alicui-
 us noxæ forent. Quippe externa corpora exter-
 nos necesse est aduehant sermones: nouorum ser-
 monum noua iudicia sunt comitantia, ex quibus
 fieri non potest quin multi affectus scaturiant &
 libidines à constituta republ. velut concentu dif-
 fona. Quo magis prouidendum putauit ne ciuitas
 perniciosis completeretur moribus, quam ne cor-
 pora aliunde immigrarent infecta. Atque in his
 quidem nullum extat iniuriæ vestigium, nullum
 iniquitatis, quam legibus Lycurgi impingūt qui-
 dam, quasi satis ad fortitudinem, parum ad iustitiã
 compositis. At illa quæ apud eos vocabatur Cry-
 ptia (si modò & ea ex institutis est Lycurgi, vt scri-
 psit Aristoteles) eandem potuit opinionẽ Platoni
 quoq; de republica, & de illo imprimere. Ea erat
 huiuscemodi: Potestates solertissimos ex iuuentu-
 te certis temporis interuallis per agros nulla cer-
 ta de causa mittebant, cum pugionibus & necessa-
 riis cibariis, nulla re præterea alia. Hi interdum per
 latebras dispersi recondebant se & quieti dabant:
 noctu insidentes itinera, litoras, si qui in ipsos inci-
 dissent, perimebant. Nonnunquam interdum
 in agros profecti occidebant robustissimos, &
 valentissimos inter eos, vt etiam tradit in histo-
 ria belli Peloponnesiaci Thucydides, quos vir-
 tute præcellentissimos delegerant Lacedæmonij,

folitos quasi libertatem adeptos coronari, & circumire templa deorum, paulo post nusquam apparuisse omnes amplius bis mille: neque in praesentia vel post, quid factum iis esset, dicere ququam habuisse. Aristot. in primis autor est, ephoros inito magistratu primū Ilotis bellum denuntiare, ne piaculum sit eos peremisse. Et verò cætera quoque agebant cum iis asperè & saue, atque multum meri coactos haurire introducebant in conuiuia, ostendentes iuuenibus quàm esset foeda res ebrietas. Cantilenas etiam compellebant eos canere, & choreas saltare enerues ridiculasq; abstinere autem ingenuis. Vnde referunt postea in expeditione in Laconiã Thebanorum, Ilotas qui capti fuerant, pfallere iussos Terpandri, Alcmanis & Spèdonis Laconis carmina, excusasse, prohibere id dominos. Quare qui aiunt liberum Lacedæmone maxime liberū esse, & seruum maxime seruum, nō malè considerauerunt discrimen. Enim verò eas atrocitates ego sequentis temporibus existimo apud Lacedæmonios extitisse secundum magnum illum terræ motum, quo conspirasse cum Messeniis produnt Ilotas, aque ingenti clade oram illam affixisse, periculumque creasse vrbis maximum. Neq; enim Lycurgo possum, ex reliqua illius moderatione & iustitia de moribus eius existimans, cui perhibuit vel Deus testimonium, tam execrabile istius Cryptiæ opus tribuere. Postquam præcipua eius præcepta moribus iam fuerunt sub ipso expressa, & satis adoleuisset res publica, seq; tueri ipsa per se & seruare valuit, sicut fabricato mundo & primum edente motum, Plato memorat ex hilaratum Deum: ita lætus & acquiescens specie & maiestate legum suarum, quæ iam eductæ in opus erant & progrediebantur, studuit, quatenus effici humana prouidentia posset, immortales eas & stabiles relinquere in futurum. Igitur accitis in concionem omnibus, cæteris partibus rempub satis recte demonstrauit ad felicitatem & virtutem comparatam: potissimum verò & antiquissimum caput prius quàm consulisset oraculum, non editurum se iis. Darent itaque operam vt præsentibus legibus inhaerent, neque variarent vel inflecterent quicquam, dum esset ipse Delphis regressus, quum recepisset se, quod Deus iussisset, id se acturum. Spondentibus cunctis, atque eum ad suscipiendum cohortantibus iter, vbi iureiurando adegit reges & senatum, deinceps reliquos ciues, obseruatuos se & viurpaturos, dum remeasset Lycurgus, formam illam reip. contendit Delphos. Vt venit ad oraculum, sacris Apollini factis, consuluit eum satissime leges recte, vt feliciter & cum virtute viueret ciuitas tua, essent latæ, Responso à Deo accepto, præclare leges latas esse, & ciuitatem, quouisque Lycurgi legibus viueret, permanfuram clarissimam: fortes descriptas Spartam misit. Instauratis autem hostiis, amicos & filium complexus, statuit ciues nunquam religione soluere sacramenti, & conciliate sibi mortem ibi voluntariã, id ætatis tum qua neq; viuere neq; vitam pœniteret deponere, & quum res suæ abunde latæ essent. Igitur mortem sibi inedia consciiuit, virorum rempublicã tractantium nec mortem otiosam, nec inertem vitæ exitum,

γεφανώσαοθαι μὲν ὡς ἐλευθέρους γεννηθέντας, καὶ ἀπειλητῶν τὰ τῶν θεῶν ἱερῶν, μικρὸν ὅ ὑπερον ἀπὸ τῶν ἀφανῶν ἡμέροισι, πλείονας ἢ διεχθλίους ὄντας. ὡς μήτε πῶσα χρεῖμα, μήτε ὑπερον ἔχῃ τινα λέγειν τὰ ἔσω διεφθάρησαν. Ἀεισοτέλης ὁ μάλιστα φησὶ καὶ τοὺς ἐφόρους, ὅτι μὲν εἰς τὴν ἀρχὴν καταστῶσι, πρῶτον τοὺς εἰλωσι κατὰ γένην πόλεμον, ὅπως διαγῆς ἢ ὁ ἀελεῖν. καὶ τὰλλα ὅ τεραχέως παρεσφέροντο καὶ σκληρῶς αὐτοῖς. ὥστε καὶ πίνην ἀναγκάζουσι πολλὴν ἀκρεθόν εἰς τὰ συστίλια παρεισήρον, ὅτι δεικνύμενοι ὁ μέγαν οἶον ὅτι τοῖς νέοις. καὶ ὡδὰς ἐκέλευον ἀδῆν, καὶ χορείας χοροῦν ἀληθῆς καὶ κατὰ γένην, ἀπέχεσθαι ὅ τῶν ἐλευθέρων. δὲ καὶ φασὶν ὑπερον ἐν τῇ Θεβαίων εἰς τὴν Λακωνικῶν στρατῶν τοὺς ἀλισκομένους εἰλωσας κελευόμενοι ἀδῆν τὰ Τερπιδόρου καὶ Ἀλκμάνος καὶ Σπένδοντος τῆς Λακωνίας, παρατρεῖσθαι, φάσκειν ὅτι ἐτέλεν τὰς δεσποσιώδας, ὥστε τοὺς λέγοντας ἐν Λακεδαίμονι καὶ τὸν ἐλευθέρων, μάλιστα ἐλευθέρων εἶ, καὶ τὸν δουλον, μάλιστα δουλον, ἔφαυλως τε θεωρηκέναι τὴν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ. τὰς μὲν οὖν ποιῶσας χαλεπότητας ὑπερον ἔχῃ εἰσὶ τοῖς Σπαρτιάταις νομίζω, μάλιστα μὲν τὸν μέγαν σφῆμον, ὃ συνεπιτέλεσθαι τοῖς εἰλωσας μὲν Μεσσηνίων ἰσοροῦσι, καὶ πλείστα κακὰ τὴν χώραν εἰργάζασθαι, καὶ μέγιστον τῇ πόλει πείνησιν κίνδυνον. οὐ γὰρ ἔργω παρεσφείλω Λυκούργω μισθὸν οὕτω τῆς κρυπτίας ἔργων. ἀπὸ τῆς δ᾽ αὐτῆς ἀπέχεσθαι καὶ δικαιοσύνης τε κμαρῶν τὸν ἔσπον, ὃ καὶ ὁ δαμόνιον ἐπεμύρτυρησε. κατελημμένον δὲ τοῖς ἐπιστοῖς ἤδη τῶν κλειωτάτων ἑσπ᾽ αὐτῶν, καὶ τῆς πολιτείας ἐκτετραμμένης ἰκανῶς, καὶ διωαμμένης φέρειν ἑαυτῶν καὶ σώζειν δι᾽ αὐτῆς, ὡς πρὸ ὁ Πλάτων φησὶν ὅτι τὰς χόσμοις ἡμορῶν καὶ κινήσει τὴν πρῶτην κίνησιν ὑπερον δυνάμει τὸν θεόν, οὕτως ἀγαθῶν καὶ ἀγαπήσας ὁ τῆς νομοθεσίας κάλλος καὶ μέγεθος ἐν ἔργῳ ἡμομένης καὶ ὁδῶν βαδίζουσας, ἐπεθύμησεν ὡς ἀνυσθὴν εἰς ἀνδραπίνης ὑπερονίας, ἀθάνατον αὐτῶν ἀπολιπεῖν, καὶ ἀκίνητον εἶναι τὸ μέλλον. σωμαγαγὸν οὖν ἀπὸ τῶν εἰς ἐκκλησίαις, τὰ μὲν δ᾽ αὐτῶν μετρίως ἔχῃ ἔφη καὶ ἰκανῶς πρὸς ὑδαμονίαι καὶ ἀρετῶν τῆς πόλεως. ὁ ὅ κλειωτάτων ὅτι καὶ μέγιστον, ἔκ αὐτῶν ἐνεργεῖν πρῶτον πρὸς αὐτοῖς ἢ χρεῖσθαι τὰ θεῶν. δεῖν οὖν ἐκείνοις ἐμμελῆν τοῖς κατὰ τῶν νομοῖς, καὶ μηδὲν ἀλλασθῆναι, μήτε μετακίεῖν, ἕως ἐπὶ δύνῃσιν ἐκ Δελφῶν αὐτόσ. ἐπὶ μελθὼν γὰρ ὁ, ἡ αὐτῶν θεῶν δοκῆ προήσθην. ὁμολογοῦντων ὅτι πρῶτων καὶ κλειωτάτων βαδίζων, ὅρκους λαβὼν πρῶτῶν τῶν βασιλέων καὶ τῶν γερόντων, ἐπεισὶ τὰς τῶν ἀληθῶν πολιτῶν, ἐμμελῆν καὶ χρεῖσθαι τῇ κατὰ τῶν πολιτεία μέχρις αὐτῶν ἐπὶ μελθῆν ὁ Λυκούργος, ἀπῆρεν εἰς Δελφοὺς. πρῶτον ἡμῶν νοσ ὅτι πρὸς τὸ μαρτεῖνον, καὶ ὅ θεῶν ἡσας, ἠρώτησεν εἰκαλῶσ οἱ νόμοι καὶ ἰκανῶς πρὸς ὑδαμονίαι καὶ ἀρετῶν πόλεως κλειωμοὶ τυγχάνουσιν. ἀποκρινάμενος ὁ θεός, καὶ τοῖς νόμοις καλῶσ κείσθαι καὶ τὴν πόλιν ἐνδοξοτάτῃ ἀγαμῆν τῇ Λυκούργου χρεῖσθαι πολιτεία, ὁ μάλιστα μαρτυράμενος, εἰς Σπαρτίαν ἀπέσθην. αὐτόσ ὅ τῶν θεῶν πάλιν ἡσας, καὶ τοῖς φίλοις ἀπασάμενος καὶ τῶν ἡν, ἔγνω μηκέτι τοῖς πολιταῖς ἀφῆναι τῶν ὅρκων, αὐτῶν ὅ κατὰ τῶν τὸν βίον ἐκασίως, ἡλικίας γεννῶσ ἐν ἡ καὶ βίου ἐπὶ καὶ πεπαῦσθαι βα-

λομῶν ὡς οἰόν ὅτι, καὶ τῶν θεῶν αὐτῶν ἰκανῶς πρὸς ὑδαμονίαι ἔχῃ δικαιοσύνης. ἐτελεύτησεν οὖν ἀποκαρτερῆσας, ἡζύμενος χρεῖσθαι τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν μηδὲ τὸν θάνατον ἀπολίτῃτον εἶ, μηδὲ ἀργῶσ τὸ τοῦ βίου τέλος

nihil inter eos & pueros dixit interesse, quod ce- A
 ciderint præceptorem, exultantes. Atqui id caput
 eo tempore non erat Lycurgo, ut multis imperan-
 tem relinqueret urbem suam, sed totam civitatem
 ceu vnum hominem censens beatam vitam ex
 virtute & ciuili trahere concordia, id spectans ma-
 chinatus est & concinnauit, ut ingenui & frugi
 redditi & continentes, quam diutissime durarent.
 Hoc fundamentum Plato reipubl. sumpfit, Dio-
 genes item ac Zeno, omnesq; quotquot commē-
 tati de his in cœlum feruntur, quum præter scripta
 & verba reliquerint nihil. Hic, qui non scripta, nō B
 verba, sed re in lucem edidit rempubl. quam imi-
 tati nemo queat, & arbitrantibus sapientem qua-
 lis informatur, nunquam existere posse, ob oculos
 posuit totam philosophantem civitatem, optimo
 iure, quicunq; vnquam respub. in Græcia institue-
 runt, antecelluit omnes gloria. Quamobrē illum
 Aristoteles non satis amplos pro merito honores,
 quanuis habeat amplissimos, habere ait Lacedæ-
 mone. Extat enim ibi templum, vbi ut Deo anni-
 uersaria sacra ei faciunt. Fama est, quum reliquæ
 eius in patriam relatæ essent, tumultum de cœlo
 fuisse tactum, idque si discesseris ab Euripide, qui C
 postmodum defunctus est, & in Macedonia prope
 Arethufam humatus, haud temere contigisse
 cuiquam inter claros viros alii. Hoc quidem sup-
 petit magnum argumentum & testimonium stu-
 diosis Euripidis, quod soli ei post fata euenerit &
 delatum fuerit illud, quod diis gratissimo & san-
 ctissimo viro ante euenerat. Extinctum Lycurgum
 alii Cirræ affirmant, Apollothemis deporta-
 rum Elim, Timeus & Aristoxenus in Creta vitam
 finisse, & sepulchrum eius ostendi Aristoxenus ait
 in Pergamia iuxta viam regiam. Filium tradunt
 enim vnicum reliquisse Antiorum: quo sine prole
 defuncto familia eius exoleuit. Amici eius & fam-
 iliares anniuersaria & conuentū, qui longo tem-
 pore mansit, instituerunt: ac dies quibus conuen-
 tum celebrabant, Lycurgidas appellauere. Aristoc-
 rates Hipparchi filius hospites Lycurgi memo-
 rat, quum in Creta esset assumptus, rogatu eius
 corpus combussisse, cineresque dissipasse in pel-
 agus: quo caueret, ne si quando reliquæ suæ essent
 Lacedæmonem delatæ, tanquam ipse reuertisset,
 & solati essent iureiurando, rempublicam im-
 mutarent. Hæc accepimus de Lycurgo.

ὁ δὲ ἐν αὐτοῖς ἔφη Διὰ Φέρην παιδαγῶν ὅτι ὁ συλκῶναι τὸν
 παιδαγωγὸν γαυριῶντων. ἔμην ἵτό γε ὁ Λυκουργὸν κεφα-
 λαὸν ἰὼ τότε πλείων ἠγασμῶν ἀπολιπὼν τὴν πόλιν. ἀλλ'
 ὡς ἄρ' ἐνὸς ἀνδρὸς βίῳ καὶ πόλεως ὅλης νομίζω δὴ δαίμονια
 αὐτῷ ἀρετῆς ἐπίνεσθαι καὶ ὁμοιοῦσ' ἵσπερ ἐς αὐτὴν, ἵσπερ ἐς τὸ
 σωεπάξει καὶ σωήρμωσεν, ὅπως ἐλθούτεροι καὶ ἀνάρκειοι
 ἡρόμιοι καὶ σωφρονιστῆς ὅτι πλείων χρόνον διὰ τελευσῶσι.
 ταῦτι καὶ Πλάτων ἔλαβε τῆς πολιτείας ὑποθέσιν, καὶ
 Διογῆνης, καὶ Ζιλιών, καὶ πῶντες ὅσοι τί περὶ τῶντων ὅτι γῆ-
 ρήσαντες εἶπεν, ἐπαγοῦνται, γράμματ' αὐτῶν καὶ λόγους ἀπο-
 λιπόντες μόνον. ὁ δ' οὐ γράμματ' αὐτῶν καὶ λόγους, ἀλλ' ἔργῳ πο-
 λιτείας ἀμίμητον εἰς φῶς ἵσπερ ἐνεργασμῶν, καὶ τοῖς ἀνύ-
 παρκῶν ἐστὶ τὸ λεγόμενον περὶ τὸν σοφὸν διὰ θεσῶν ὑπο-
 λαμβάσειν, ὅτι δειξάσ ὅλιον τὴν πόλιν φιλοφροῦσθαι, εἰκότως
 ὑποθέσιν τῆ δόξῃ τοῖς πρώτοις πολιτῶν ἡμῶν ἐν πῶσι Ἑλ-
 λησι. δι' ὅσῳ Ἀεῖσοτέλης ἐλάτῃνας ἔχον φησὶ μῆσ' ἠσπερ
 σῆσεν ἰὼ αὐτὸν ἔχον ἐν Λακεδαίμονι, καὶ ἄρ' ἔχοντα τὰς με-
 γίστας. ἱερόν τε γὰρ ὅστιν αὐτῶν, καὶ ἴσοι καὶ ἔκαστον ἐνιαυτὸν
 ὡς θεῶν. λέγεται δ', καὶ τὸ λήσαντων αὐτῶν κρημαδέντων οἴκα-
 δε, κεραυτὸν εἰς τὸν τάφον κατασκήψαι. ἔτο δ' ἔραδιῶς ἐτέρῳ
 πητὶ ὅτι φανῶν, πλὴν Εὐειπίδῃ συμπεσῆν ὑπερῶν, τελευ-
 τήσαντι, καὶ ταφέντι τὴ Μακεδονίᾳ περὶ Ἀρέθουσαν, ὡς τε
 ἀπολόγημα καὶ μῦθον μέγα ἐστὶ τοῖς ἀγαπῶσιν τὸν Εὐ-
 ειπίδῃ, ὅ μόνῳ συμπεσῆν αὐτῶν μὲν τελευτῶν, καὶ ἡμέ-
 ρῳ ἂν τὰ φιλοφροῦσθαι καὶ ὁσιωτάτῳ ἵσπερ ἐπὶ σωεπέσει.
 τελευτῆσθαι δ' τὸν Λυκουργὸν οἱ μὲν ἐν Κίρρᾳ λέγουσιν. Ἀ-
 πολλόθεμις δ', εἰς Ἡλιν κρημαδέντα. Τίμαχος δ' καὶ Ἀεῖσοξεί-
 νος, ἐν Κρήτῃ καταβίῳσθαι. καὶ τὰ φων Ἀεῖσοξείνος αὐτῶν δει-
 κνυσθαι φησὶν ὑπὸ Κρητῶν τὴν Περραμίας περὶ τὸν ξενικῶν
 ὁδῶν. ἢ ὅτι λέγεται μονοῦμῃ καταλιπεῖν Ἀντίωρον οὐ τελευ-
 τήσαντος ἀτέκνῳ, ὅ ἡμῶς ἐξέλιπεν. οἱ δ' ἐπ' αὐτῶν καὶ οἴκῳι ἔλα-
 δοχλίπῃ καὶ σιωδῶν ὅτι πολλοὺς χρόνους διὰ μείασαν κα-
 τέσθαι, καὶ τὰς ἡμέρας ἐν αἷς συνήρχοντο, Λυκουργίδας
 ἵσπερ ἡρῶσαν. Ἀεῖσοκράτης δ' ὁ Ἰππάρχου φησὶ τοῖς ξέ-
 νοῖς τὸν Λυκουργὸν τελευτῆσαντος ἐν Κρήτῃ, καὶ ὅσῳ ὁ σῶμα
 καὶ διὰ σπείρα τὴν πέφρασιν εἰς τὴν θάλασσαν, αὐτῶν δεηθέντος,
 καὶ φυλαξαμένου μὴ ποτε ἀρετῶν τῶν λειψάνων εἰς Λακε-
 δαίμονα κρημαδέντων, ὡς ἐπανήκοντος αὐτῶν, καὶ τῶν ὄρκων λε-
 λυμῶν, μεταβάλλωσι τὴν πολιτείαν. ταῦτα μὲν οὖν
 περὶ τῶν Λυκουργῶν.

PLVTARCHI
 Numa Pompilius.

EST etiam de rege Numa, qui
 tempore vixerit, non leuis con-
 certatio: tametsi ad hunc auto-
 rem stemmata pro certo refer-
 re velint. Verum Clodius qui-
 dam in libro, cui titulum fecit
 Indicem temporū, vetusta illa
 acta, quā excinderent Galli urbē, abolita contē-
 dit fuisse: quæ verò nunc in manibus teruntur, ef-
 se à nonnullis in gratiam certorum hominum
 in nobilissimas familias & gentes, à quibus alie-
 nissimi sint, penetrantium, falso conscripta.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ
 Νουμάς.

EΣΤΙ δ' καὶ περὶ τῶν Νουμά τῶν βασιλέως
 χρόνων καὶ οὗς γέγονε, νεανική διαφροσῆ
 καὶ περὶ τῶν ἀρχῆς εἰς τὸν κατάγεσθαι τῶν
 σεμμάτων ἀκριβῶς δοκούντων. ἀλλὰ καὶ
 Κλωδίου τις ἐν ἐλέγχῳ χρόνων (ἔτα γὰρ
 πῶς ἐπιγέγραπται τὸ βιβλίον) ἱσχυρίζεται
 τὰ μὲν ἀρχαῖα ἐκείνῳ ἀναλεσθῆναι ἐν πῶσι Κελπηκίσι πάθε-
 σι τὴν πόλεως ἠφανίασθαι τῶν τῶν φαινομένων, ὅσα ἀληθῶς συλ-
 κείσθαι, δι' ἀνδρῶν ἡρωϊσμοῦ πῶν, εἰς τὰ περὶ τῶν γῆ καὶ
 πῶσι ὅτι φανερὰ τοῖς οἴκοις ὄξ' ἔσπερ σπῆκόντων εἰς βίασμοῦσιν.

vt loco Quirini singuli vicissim cum insignibus imperii solennia sacra obirent, & ius dicerent senis horis nocturnis & senis diurnis. Hæc temporis vtriusq; distributio & adæqualitatem rectè comparata magistratib. videbatur, & vicissitudo summi imperii ne id in oculos plebis incurreret, efficere: quum eundem conspicerent eodem die & nocte priuatum ex rege factum. Forma ea imperii apud Romanos Interregnum appellata. Quamquam autem eos apparet ita populariter & moderate præesse, non potuerunt tamen obtrectationem & murmur populi vitare, tanquam summam rerum ad paucorum arbitrium trahentes, & remp. ad nutum suum conuertentes, regem nollent. Conuenit inde inter vtranque factionem, vt altera regem ex alterius corpore legeret. Ita posse existimarunt potissimum tolli præsens certamen, eumq; qui creatus esset, fore æquabilem vtriusque, quòd iis qui ipsum creassent, esset ob beneficium deuinctus, & illis faueret ob necessitudinem. Quum permitterent veteribus Romanis Sabini lectionem, maluerunt ipsi regnum Sabino deferre, quàm accipere regem ex illorum suffragiis Romanum. Ita re inter se deliberata, ex Sabinis creant Numam Pompilium, virum qui Romam non commigrauerat: verum ad eò erat incluta apud omnes illius virtus, vt audito eius nomine, maiore plausu cum Sabini quàm illi qui detulerat regnũ, acciperent. Vbi renuntiauerunt in concione quem dixissent regem, primores vtriusque factionis ad eum oratum, vt ad regnum suscipiendũ veniret, pariter mittunt. Curibus Numa celebri Sabinorum vrbe habitabat, à quibus Quirites se Romani vnà cum receptis Sabinis nominauere. Filius fuit Pomponii illustris viri, ex quatuor fratribus minimus, diuino quodam casu eadem genitus die qua Romulus condiderat Romam, ea est vndecimo Calend. Maias. Hic temperatum sua sponte ad omnem virtutem animum magis etiam doctrina, tolerantia & sapientiz studio excoluerat. Quarum præsidio artium, non modò motus animi illos infames, verum etiam honoratam apud barbaros violentiam & fraudulentiam extirpauerat: eam demum veram fortitudinem existimans, quæ cupiditatibus animi sui imponeret rationis frænos. Ita dum simul omnem luxum domo & delicias exigit, omnibus ciuibus & peregrinis integrum se in iudicando & consilio dando præber, otium suum non in iustis & quæstibus ponit, sed in religione deorum immortalium, & in contemplanda per rationem eorum natura & potestate: ingenti nomine fuit & gloria, vt ille quem confortem regni habebat Romulus, Tatius, vnicam filiam ei Tatiam nuptum daret. Nec tamen hæ nuptiæ ei tantos spiritus fecerunt, vt ad socerum migraret, sed ibidem commoratus in Sabinis est, tuens patrem: simulq; Tatia viri priuati otium honoribus & splendore, quibus potuit per patentem frui Romæ, prætulit. Cæterum hanc ferunt, postquam in Numæ matrimonio tredecim annos fuisset, decessisse. Hinc Numæ relicta vrba vita, plerumque rusticari & errare solus voluit, egitque in lucis deorum sacrisque pratis ac solitudinibus. Vnde potissimum nata est de dea fama,

Α εν μέρει ἕκαστον τοῖς βασιλικῶς ποτασῆμοις χρῆματιζον, ἡν τε τοῖς θεοῖς τὰ νενομισμένα καὶ χρηματίζον, ἔξ μὲν ὧρας τῆς νυκτός, ἔξ δὲ τῆς ἡμέρας Κυρίων. καὶ γὰρ ἡ ἀφαιρομένη τῶν χειρῶν ἕκαστου πρὸς ἰσότητά κελεύει ἔχειν ἕδου τοῖς ἀρχοῖσι, καὶ πρὸς τὸ δῆμον ἢ μεταβολὴ τῆς ἐξουσίας ἀφαιρεῖν τὸ φθόνον, ὁρῶντα τῆς αὐτῆς ἡμέρας καὶ νυκτός τὸ αὐτὸν ἰδιώτῳ ἐκ βασιλέως γρόμιον. ὃ ἔστι γῆμα τῆς τῆς ἀρχῆς μεσοβασιλείαι Ρωμῶν καλοῦσιν. ἀλλὰ καὶ τὸ ἔτος πολιτικῶς καὶ ἀνεπαρῆως ἀφηγεῖσθαι δοκῶντες, ὑπονοίας καὶ θυροῖς παρῆπιον, ὡς μετρίαντες εἰς ὀλιγαρχίαν τὰ ποτασῆματα, καὶ ἀφαιροῦντες ἐν σφίσι αὐτοῖς τὴν πολιτείαν, βασιλεύειν ὃ ὅσα ἐθέλοιεν. ἐκ ποσῶν σιωπέσθαι ἀμφοτέρω πρὸς ἀλλήλας αἰεσίαις, ὡς τε τὴν ἑτέραν ἐκ τῆς ἑτέρας ἀποδείξαι βασιλέα. μάλιστα γὰρ οὕτως ἐν τε τῶν παρῶν παύσασθαι τὴν φιλονεικίαν, καὶ τὸ ἀποδείξαι πρὸς ἀμφοτέρω ἴσον γῆμα, τὸς μὲν, ὡς ἐλομήμοις ἀγαπῶντα, τοῖς δὲ ἄλλοις ὅσα ἀφ᾽ οὐλοῦσαν. ὅτι βεβηγάντων ὃ πρὸς τοῖς Ρωμῶσι τὸ Σαβίνων τὴν ἀρεσιν, ἔδοξε μᾶλλον ἐλέει Σαβίνων αὐτοῖς ἀποδείξασθαι, ἢ ποτασῆσαι Ρωμῶν ἐκείνων ἐλομήμων. καὶ βουλοσάμενοι καθ᾽ ἑαυτῶν ἀποδεικνύουσι ἐκ Σαβίνων Νεμαῖον Πομπίλιον, ἀνδρα τὸ μὲν εἰς Ρώμῳ ἀπαρῶν ἐγρόμιον, γῆμιον δὲ οὕτω δὲ ἀρετῶν ὄντα πᾶσι, ὡς τε τῶν ἐλομήμων πρὸς ἡμῶν ὄνομα δένος αὐτῶν δέξασθαι τὸς Σαβίνους. φράσαιτες οὖν ὅτι δῆμον τὰ δεδομένα, πρὸς ἑαυτοῖς ἐκπέμποι πρὸς τὸ ἀνδρα καὶ τὸς πρὸς ἀμφοτέρων, ἢ κεν δεσποδῶν, καὶ ποτασῆσαι τὴν βασιλείαν. ἡ δὲ πόλεως μὲν ὁ Νουμᾶς ὅτι φασὶς ἐκ Σαβίνων τὸ Κυρίων. (ἀφ᾽ ἧς Κυρίων Ρωμῶν σφᾶς αὐτοῖς ἄμα τοῖς ἀνακηρυχθεῖσι Σαβίνους πρὸς τὸν ἄνδρα) ἡ δὲ Πομπῶν, ἀνδρὸς βδοκίμου, πρὸς ἡμῶν ἀδελφῶν νεωτάτος ἡμέρα ὃ γερωνός (καὶ δῆμον θεῖα τὴν τύχῳ) ἐν τῶν Ρώμῳ ἐκίσασθαι οἱ πρὸς Ρωμύλον. αὐτῆ δὲ ὅτι πρὸς δεκαμῆας κελεύει Μαίων. φύσει ὃ πρὸς πᾶσαι ἀρετῶν ὃ κεκαμῆτος τὸ ἦθος, ἐπὶ μᾶλλον αὐτὸν ὄνομα δένος ἀφ᾽ ἀφαιροῦσθαι καὶ κακῶν καὶ φιλοσοφίας, οὐ μόνον τὰ λοιδορῆματα πάθη τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν βδοκίμουσθαι ἐν τοῖς βαρβάρους βίαι καὶ πλεονεξίαι ἐκ ποδῶν ποιησάμενος, ἀνδρείαν ὃ ἀληθῆ, τὴν ὑπὸ λόγῳ τῶν ὅτι θυμῶν ἐν αὐτῶν καὶ ἡρῆν ἡ γῆμιος. ἐκ ὃ τῆτος, πᾶσαι οἰκετεῖν ἄμα θυφῶν καὶ πολυτέλειαν ἐξελάνων, πρὸς δὲ πολίτη καὶ ξένω χρῆσθαι παρέχων ἑαυτὸν ἀμεμπτον δικαστῆ καὶ σύμβουλον, αὐτὸς δὲ αὐτῶν γορῶν πρὸς ἡμῶν, ὃ πρὸς ἡδὺ παθείας καὶ πρῶσις, ἀλλὰ περὶ αἰετῶν καὶ θεοῖσιν ἀφ᾽ ἀφαιροῦ, φύσει τε αὐτῶν καὶ διωάμεως, ὄνομα μῆγα καὶ δόξαν εἶχεν, ὡς τε καὶ Τάπον τὸ ἐν Ρώμῳ συμβασίλῳσασθαι Ρωμύλα, μᾶς αὐτῶν θυγάτρῳσθαι Τατίας, ποιήσασθαι γαμβρὸν ἐκείνων. οὐ μὲν ἐπῆρθη γε τῶν γάμων μετρίσασθαι πρὸς τὸ πεντερόν, ἀλλ᾽ αὐτῶν πρὸς ἑαυτῶν πατέρα γερῶν ἐκ Σαβίνους, ἐπέμμεν, ἄμα καὶ τῆς Τατίας ἐλομήτης τὴν τῶν ἀνδρῶν ἰδιώτου ὄντος ἡουχίαν πρὸς τῆς ἐν Ρώμῳ ἀφ᾽ τὸ πατέρα ἡμῶν καὶ δόξης. αὐτῆ μὲν οὖν λέγεται τῆτος καὶ δεκάτω μῆ τὸ γάμον ἔπει τελευτήσασθαι. ὃ δὲ Νουμᾶς ἐκλιπὼν τῶν ἐκ ἀφ᾽ ἀφαιροῦσθαι, ἀγαυῶν τὰ πολλὰ καὶ πλανᾶσθαι μόνος ἦθελεν, ἐν ἀλλοσι θεῶν, καὶ λει-

μῶσιν ἱεροῖς, καὶ τοῖς ἐρήμοις ποιοῦμενος τὴν διαίτην. ὅταν οὐχ ἦκιστα τὴν ἀρετῆν ὃ πρὸς τῆς θεᾶς ἔλαβε λόγος,

F

ως ερα Νεμας εκεινος οση αδημονια πιν ψυχης η πλανη
 τ μτ αι δεσποτων απολελοιπε βιον δλλα σεμνοτερες γε
 γευμενος ομιλιας, και γαμψη γειων ηξιομελος, Η ηρια
 δαίμονι στωων ερωση και στωδιατωμελος, εδαιμψη αιηρ
 και τα γεια πεπνυμενος γεγενεν. οτι μη ουν ταυτα πολλοις τ
 πθρυ παλαμων μυθων εοικεν, ος οι Φρυγες τε παει Απρω, και
 Βιθιωοι παει Ηροδοτε και παει Ενδυμειωνος Αρκαδες, διζων
 τε πολλων εδαιμωνων δη υνων και θεοφιλων ημεαζ δδ
 χρωτων, παει λαβοιντες ηγαπησαν, οση αδηλον εστι, και που
 λογος εχθ τ θεον, ου φιλιππων, οση φιλωρην, δλλα φιλαί
 δεσπον ονη, τοις δεσφεροντως αγαθοις ετελειν στωει
 να, και μη δεσχεραμειν μηδε απιμαζειν δμωρος θείου και
 σωφρονος ομιλιας. ως δε και σωματος αι δεσποτιου και ω
 ρας εστι τις θεω και δαίμονι κρινωνια και χαιρις, ερην ηδη και
 τωτο πειστωμα. καιτοι δοκωσιν οση απιθανως Αιγυπτιοι
 διαρειν, ως γεωακι μη οση αδυωαδεν πνδμα πλησιασαι
 θεοδ, και υιας εστεκειν ερχας ηρεσεως, αιδρι τ οση εστι συμ
 μιξις παρος θεον, οση ομιλια σωματος. αγνοοσι δε οτι ο
 μιγυμενοι, ω μιγυται, τω ιστω ανταποδιδωσι κρινωνιδου. ου
 μω δλλα φιλιας γε παρος αι δεσπον ετ) θεων, και τον
 εστι ταυτη λεγμενοι ερωτα, και φυομενοι εις ετιμελεια C
 ητοις και ερετης, παρειπον αι ειη. και ου πλημμελοσιν οι
 τον Φορδαυτα και τον Υακινθον και Αδμητον ερωμελοιοι
 Απολλωνος γεγενεαι μυθολογωιντες. ωσπερ αυ και τον Σι
 κυωνιον Ιππολυτον, ου δη και Φασιν, οσακις τυρη δεσπλεων
 εις Κιρραν οση Σικυωνος, αυτα και τω Πυθια, οση αιδα
 νομελοιοι τε θεοδ και χαμεροντο, αποθεασι ζην τοδε ο ηρωον,

Και ο αυθ Ιππολυτοιο φιλον και εα εις αλα βαινη,
 Πινδαρου η και τω μελανερατω ημεαδα τ Γδωα μυθ
 λογοσιν. απεδωκε δε υια υμιλω και Αρχιλοχω και Ησιό
 δω τελοτησαι δεσπαι μούσας ο δαίμονιον. Σοφοκλες η D
 και ζωντι τ Ασκληπιον ετιζενωπλωαι λογος εστι, πολλα με
 χει δευεθ δεσπωζων τεκμηρια. και τελοτησαιπαι τυχειν
 ταφης αλλως θεοδ (ως λεγεται) παρερεν. ερα ουν αζιον
 εστι, ταυτα συχωροωτα ετι τετων, απιπειν ει Ζαλδωκα, και
 Μινα, και Ζωραετη, και Νουμα, και Λυκυργω, βασιλείας
 κυβερνωσι, και πολιτείας δεσπασμουσιν, εις ο αυτο εφοιτα ο
 δαίμονιον; η τουτοις μη ειχε εστι και σπουδαζοντα θεοδ ομι
 λειν, οπι διδασκαλια και παραμεισει τω βελητων ποιηταις
 η και λυειοις μινυειζοσιν, ει παρ ερα, χρεοδα παίζοντα;
 ει η λεγαις αλλως, και Βακχυλιδω, Γλαττωα κελδωτο. E
 οση γδ ατερος λογος εχθ π φαυλον ον παει Λυκυργω και
 Νουμα και τοιουτων αλλων αιδρων λεγοσιν, ως δεσχερεκα
 και δυσαρετα πληθη χρεομενοι, και μεγαλας ετιφερον
 τεσταις πολυτειας καινοτομιας, παροσποησατο τω απο
 τω θεου δεξω, αυτοις εκεινοις παρος ος ερηματιζοντο, σω
 τηειον ουσαι. δλλα γδ ετος ηδη δεσπτελωπι τω Νουμα
 τεωαρεκωσιν, ηχον, απο Ρωμης οι παρεσβεσ παειακωντες
 ετι τω βασιλείαν. τος η λογος εποιησατο Περικλοσ και
 Ουελεσοσ, ων παρετερον ετιδωξοσ ω ο δημος αιρησαδα τ
 ετερον βασιλεία. Περικλω μη τ Ρωμωλου λαων, Οεελε
 σα η τω Ταπιου μαλιστα παροσχεοντων. ετοι μη ουν βρα
 χεα διελεζθησαν, οιομενοι τω Νεμα τ στωτυχιδω απω
 ζομελω γεγενεαι. ω ο ουμκερον (ως εοικεν) ερην, δλλα και λογων πολλων η δεησεως, ο πεισση και μετρεσηση γε
 μω αιδρεδ ησυχια και ειρωη βεβιωκωτοσ εις ερχω πολεωσ εσπον πινα γεγημελεως πολεμω και στωπυζημελεως.

A nullo Numam illum mcerore aut perturbatione
 mentis in secessu viuere, sed sublimioris gustu co
 tubernii & caelestibus nuptiis potitum, ex dea E
 geria ipsius amore flagrantis congressu atq; con
 suetudine vitam beatam esse adeptum, & rerum
 diuinarum scientiam hausisse. Haud obscurum est
 hac multas respiscere veteres fabulas, quas Phry
 ges de Atte, Bithyni de Herodoto, & de Endymio
 ne Arcades, deq; aliis compluribus, quos beatos
 ducebant & diis gratos, a maioribus acceptas pro
 bauerunt. Et sane non mirum est, quum no equo
 rum vel auium deus, sed hominum amore tenea
 tur, cum iis qui virtutibus excellunt, cupere cum
 vna esse neq; respuere hominis diuini & sapientis
 familiaritatem. At corporis quoq; humani & spe
 ciei deum laremq; trahi consuetudine & gratia, id
 vero est difficile creditu. Et quidem non absurde
 putantur Aegyptii digerere, nihil prohibere quin
 habitus dei appulsus mulieri, principia infundat
 generationis, sed viro nullu cum dea patere con
 gressum vel corporis consuetudinem. Verum i
 gnorant hi parem inuice reddere commixta com
 municationem. Sed enim esse diis charum homi
 nem, atq; hinc amorem illum, quem aiunt, existere
 adtuendam modestiam & virtutem, haud fit ab
 sonum. Neq; errent illi qui Phorbantem, Hyacin
 thum, Admetum, ab Apolline fabulantur adama
 tos, sicut etiam Sicyonium Hippolytum, cui aiunt,
 quoties a Sicyone transmitteret Cirrham, sortes
 Pythiam, quasi sentiente deo & exultante, dedisse,
 vaticinariq; hunc versum solitam,

Iamq; iterum Hippolyti charum caput aquora sulcat.
 Iam Pindari quoq; eiusq; carminum Pana deside
 rio captum fuisse est in fabulis. Ad hac Archilo
 cho & Hesiodo carminum gratia fato functis ha
 bitum a deo honorē. Sophoclis etiam viui Aescu
 lapium hospitio vsum fama est, quae multa ad hanc
 vsq; memoriā vestigia retinet: & defuncto alium
 deum sepulturam perhibent curasse. Sed quum
 his fidem habeamus, quid? num abnuemus Za
 leuco, Minoē, Zoroastre, Numa, Lycurgo, regnis
 moderantib. & constituentibus resp. deum vsum
 familiariter? An verò potius cum his deos dice
 mus, vt recta suggerant iis & moneant, esse ferio
 congressos: poetis verò & lyricis vibriffantibus, si
 tamen vnquam, per lusum frui? Sicui videtur ali
 ter, lata est via, vt verbis Bacchylidis vtar. Sed nec
 altera fama, quae de Lycurgo, Numa & similibus
 viris refertur, quicquam habet absurdi, quum fe
 rocem multitudinem & difficilem tractaret, mul
 taq; in ciuitatibus suis nouarent, commentos fuif
 se, vt auctoritatem diuinam adhiberent illis ipsis,
 ad quos ista simulabant, salutarem. Porro Numam
 annum agentem quadragesimum legati Romani
 acciuerunt ad accipiendum regnum. Verba fece
 runt Proculus & Velefus, quorum alterutrum po
 pulus ante videbatur ad regnum prouecturus.
 Proculi veteres Romani, Tatii factio fuerat Velefi
 studiosa. Breuis fuit oratio eorum fortunam dela
 tam rati Numae gratam fore. Atqui non parui ne
 gotii sane fuit, sed multae persuasionis & con
 tentionis inducere eum & flectere sententiam e
 ius, vt ex tranquilla & quieta vita imperium
 reciperet ciuitatis in bello quasi natae & adultae.

Igitur patre & Martio propinquo adhibitis, respondit omnem vitæ conuersionem lubricam homini esse, cui verò ad vitam tolerandam nihil absit, & cui res suæ satis debeant placere, eum nihil præter dementiam ex assuetis auferre & traduce- re, quæ si nulla re alia, quòd stabiliora certè sunt, præcellant incertis. Tametsi obscurus non sit status regni ex Romuli casibus coniciienti, quanta suspicione asperfus insidiarum college structarum Tatio fuerit, quantum etiam senatum, quasi necatus ab eo, presserit. Atqui Romulum hi vulgò (inquit) celebrant diis fatum, diuinaq; ei incunabula tribuunt, & seruatam infantem incredibili modo autumant. Nobis mortale genus, nutrimenta & rudimenta sub hominibus quos cognoscitis. Laus verò morum meorum aliena est à regnatura, magnum otium & tranquillitatis literarum studium. Ingens etiam mihi est & inueteratus pacis amor rerumq; quietarum & hominum cœtus ad deorum honorem, & ad se mutuò inuitandos celebrantium, cœtera seorsum agros colentium aut pascentium. Vobis Romani multa bella Romulus inuitus fortasse reliquit. Ad ea sustinenda ciuitas ardentem desiderat & viuudum regem. Iam multum assuetus populus est armis, & ob secundum rerum cursum alacris: neq; quenquam latet tendere ad maiora eum & libidine flagrare in alios dominandi, vt planè despectui sit futurus is qui veneretur deos, & colere iustitiam, rapinam atque bellum odisse doceat ciuitatem, quæ ducem potius ad bellandum, quàm quærat regem. His verbis repudiantem regnum Romani maiorem in modum obtestari & orare ne iterum ipsos in seditionem & bellum ciuile coniceret, quum alium, in quem consensura vtraq; factio esset, non haberent. Iam etiam parens & Martius summotis illis suadere & vrgeri seorsum eum ad recipiendum ingens & cœleste donum. Siue diuitias tua contentus forte (inquiunt) non desideras, neque splendorem imperii & potentia secltaris excellentiore præditus virtute, saltem regni administrationem ministerium existima dei, qui excitat, neque obsolescere & torpere istam patitur tantam iustitiam. Noli itaque declinare & defugere imperium, quod sapienti viro egregiorum & magnorum factorū est stadium, in quo & deos colere magnificè, & ad pietatem mollire liceat homines, qui facillimè & promptissimè ad principis semores conformant. Hi etiam Tatum dilexerunt aduenam principem, & Romuli memoriam honoribus diuinis consecrauerunt. Quid si victorem populum iam satietas capiet belli, triumphisque expletus & manubiis, sedatum principem & iustitiæ cultorem ad ciuitatem legibus & pace temperandam exoptat? Qui si vel immodico & infano bellandi ardeat studio, nōne fatius sit habenas tenentem aliò diuertere feruorem eius, patriæque atque vniuersæ Sabinorum genti florentem ciuitatem & opulentam necessitudine & amicitia copulare? His accesserunt (vt fertur) fausta prodigia, contentioque ciuium eius & studium, vt diuulgatum est quid adferrent legati, rogantium iret, atque regnum capesseret ad vnanimitatem & concordiam inter ciues conciliandam. Vt in eam sententiam descendit, re diuina facta Romam profectus est. Prodiit ei obuiam incredibili desiderio senatus populusque.

A ἔλεγμα οὖν τῷ τε πατρὶος αὐτῷ παρόντος, καὶ Μαρκίου, τῆς συγγράμῃ ἐνός, ὡς Πᾶσα μὲν αὐθροπίνου βίου μεταβολή, σφαλερόν ᾧ δὲ μηδὲ ἀπέσι τῆς ἰχθυῶν, μήτε μεμωτόν ὅτι τῆς παρόντων, τῶτον ὁσδὲν ἄλλο πλὴν αἰοια μεταχρησθῆ καὶ μετῆσπον ἐκ τῶ σιωήτων. οἷς κἂν εἰ μηδὲν ἕτερον παρρησίη; τῶ βεβαγοτέρω Διφφέροι τῆς ἀδήλων. ἀλλ' ὁσδὲ ἀδήλα τὰ τῆς βασιλείας τοῖς Ρωμύλου τεκμηρομύω παρήμασιν, ὡς ποτηρῶ μὲν αὐτὸς ἔλαβε δόξαν, ὅτι βουλευσάμ τῶ σιω δρχοῖν Ταπίω, ποτηρῶ δὲ τοῖς ὁμοτίμοις παρρησίησεν, ὡς ἀνηρημύος ἔσῶ αὐτῶ. καὶ Ρωμύλον μὲν οὗτοι παῖδα B καὶ ὑμνοῦσι φήμας, καὶ ἔσφιλώτινα δαμώμιον αὐτῶ καὶ σωτηρίαν ἀπίσιν ἐπινητίου λέγεισιν. ἐμοὶ ὅ καὶ γῆρος διητόν ὅτι, καὶ ἔσφιλὴ καὶ παίδδύσις ἔσῶ ἀθροπίνων, ὡν ὁκ ἀγνοῖ τε γρημημύη. τὰ δὲ ἐπαινέμύνα τῶ ἔσπε, βασιλῶδην πόρρω μέλλοντος ἀνδρός, ἡσυχία τε πολλὴ καὶ ἔσπε τελεθῆ παρρησίησιν ἀπαρρησίησιν. ὁ δὲ δεινὸς ὁσδὲ καὶ σιω ἔσπος εἰρήνης ἔρας καὶ παρρησίησιν ἀπολέμω, καὶ ἀθροπίνων ὅτι τιμῆ καὶ φιλοφροσυνίας εἰς τὸ αὐτὸ σιωίτων, τὰ δὲ ἄλλα καθ' ἑαυτοῖς γαρομύτων ἡνεμόντων. ὑμῖν ὅ, ᾧ Ρωμῶσι, πολλοὺς μὲν ἴσως ἀβουλήτοις ἀπολέμωτε πολέμοις Ρωμύλος, οἷς C αἰτερείδοντος ἡ πόλις ἐμπύρου δεῖται βασιλέως καὶ ἀκμάζοντος. πολλὴ ὅ καὶ σιωήσῃ καὶ παρρησίησιν δι' ὀτυχίαν γρηνη τῶ δῆμω, καὶ ὁσδὲνα λέληθεν αὐξέσθαι καὶ κρατεῖν ἐτέρων βουλόμύρος ὡς τε καὶ γῆρος αὐ εἶη πᾶλλα, θεραπῶδοντος θεῖς καὶ δίκην τιμῆ, βίαν ὅ καὶ πόλεμον ἐρρησίησιν διδάσκοντος πόλιν στρατηλάτου μᾶλλον ἢ βασιλέως δεομύλω. τοιούτοις λέγεισιν ἀφοσιμύμου τῶ βασιλείαν ἔσδρος, οἷ τε Ρωμῶσι πᾶσαι ἐποιούτω σιωδῶ ἀντιβουλοῦτες, καὶ δεομύροι μὴ σφας αὐτῶ εἰς σῆσιν ἐμβαλῆν καὶ πόλεμον ἐμφύλιον, ὁκ ὄντος ἐτέρω παρρησίησιν ἀμφοτέρας σιωδῶσιν αἰ σῆσιν, ὅ, τε D πατῆρ καὶ ὁ Μάρκιος, ὁκ εἰνὼν μετασάντων, ἰδία παρρησίησιν ἔσδρος καὶ Νουμῶν ἐπέσιν δέχασθαι μέγα καὶ γῆρον δῶσιν. Εἰ δὲ αὐτὸς οὐτε πλούτου δέη δὲ αὐτάρκειαν, οὐτε δόξαν δρχῆς καὶ δυναστείας ἐξήλωκας κρείσσονα, τῶ αὐτῶ σφρησίησιν ἔχων. ἀλλ' ἔσπερῆσιν γε θεοῦ ὁ βασιλῶδην ἡγεμύρος, ὅς γε αἰεσίησιν καὶ ὁκ εἶα κείσθαι καὶ δρχεῖν τῶ ἐν σῶι ποσῶ τῶ δρχοσῶ σιωῶν. μὴ φεδγε, μηδὲ ἀποδῶδρασκε τῶ δρχῆσιν, αἰδρῶ φροσῆμω παρρησίησιν καλῶν καὶ μεγάλων οὐσῶν χῶρασιν ἔσπε ἡ καὶ θεραπείασιν θεῶν μεγαλοσπερεῖς εἰσι, καὶ παρρησίησιν ἀθροπίνων ἡμερώσιν, ῥᾶσῃ καὶ τᾶχῆσῃ μεταχρησῆμύων E ἔσπε ὅ κρατῆσιν. ἔσπε καὶ Ταπίον ἐσπερῆσιν ἐπηλίω ἡγεμύνα, καὶ ἔσπε Ρωμύλα μῆμύλω ἀποθεοσῶ τῶσιν τιμῆσιν. τίς δὲ οἷδεν εἰ καὶ νικῶντι δῆμω πολέμου κῆρος ἔσπε, καὶ μεσῶ δρχῆσιν καὶ λαφύρων γρηνότες, ἡγεμύνα παρρησίησιν καὶ δίκης ἐταῖσιν ἐπὶ δῆσιν καὶ εἰρήνῃ ποδοσιν; εἰ ὅ δῆ καὶ ποδῶσιν ἀκμαῶσιν ἔχουσι καὶ μῆμύλω παρρησίησιν πόλεμον, ἀρ οὐχὲ βέλπον ἀλλ' ἀχῶσιν τῶ ὀρμύλω αὐτῶν βέπειν, ἀρ καὶ κῆρος ἔχουσῶ τῶσιν ἰσῆσιν; τῆ ὅ παρρησίησιν καὶ ποδῶσιν τῶσιν Σαβῶνων ἐδῆσιν σιωδῶσιν δῆσιν καὶ φιλίας παρρησίησιν πόλιν ἀκμαῶσιν καὶ δυνατῶσιν γρηῶσιν; τούτοις παρρησίησιν (ὡς λέγεται) σιωδῶσιν τε F χρησῶσιν, καὶ σιωδῶσιν τῶσιν πολιτῶσιν, καὶ ζῆλος, ὡς ἐπύθοντο τῶσιν παρρησίησιν, δεομύρων βαδῆσιν καὶ παρρησίησιν τῶσιν βασιλείασιν, ὅτι κρησῶσιν καὶ συγκρασῶσιν τῶσιν πολιτῶσιν. ὡς οὖν ἐδῆσιν δῆσιν, ὅσπεσιν τοῖς θεοῖς παρρησίησιν εἰς τῶσιν Ρωμύλω. ἀπῶσιν τα δὲ ἡ βουλή καὶ ὁ δῆμος, ἔρωσι σαμῶσιν τῶσιν ἀνδρός,

Fertur ille ita mansuefecisse aquilam, vt certis A vocibus sifteret & deuocaret superuolantem. Iam in conuentu Olympiaco transeuntem femur aureum protulisse, aliasque commemorant mon- strificas eius artes & facta. Quare scripsit Timon Phliasius,

*Pythagoram technis captantem nominis auram
Vita & mulcentem blandis sermonibus aures.*

Numæ fabula deæ cuiuspiam aut nymphæ mon- tanæ amor & arcanum cum ipso contubernium, vt supra diximus, erat, mutuaque cum Musis consuetudo. Plerasque autem diuinationes suas contulit in Camænas. Vnam peculiariter atque eximiè venerari præcepit Romanis, Tacitam eam nominauit: quæ commemoratio visa est & obseruatio silentii Pythagorici. Iam huius de sta- tuis scita, vndequaue Pythagoræ placitorum sunt germana. Neque enim ille sensui aut vlli dolori expositum rerum principium esse, sed in- uisibile, incorruptum, sola mente existimauit apprehensibile. Hic vetuit Romanis hominis vel bestię formam tribuere Deo, neque fuit vlla a- pud eos antè vel picta vel ficta imago Dei, sed pri- mos centum sexaginta annos templa extruxe- runt & cellas Diis, simulacrum per id temporis nullum habuerunt, nefas putantes augustiora exprimere humilioribus, neque aspirari aliter ad Deum quàm mente posse. Ad hæc hostiæ eius re- spondent planè victimis Pythagoricis: incruen- tæ enim erant, ac ferè farina, libaminibus ex vino & rebus simplicissimis parabantur. Aliis præ- terea argumentis vrgent remotioribus horum contubernium. Quorum vnum est, quòd dona- uerunt Pythagoram Romani ciuitate, vt author in libro quodam Antenori dicato comicus est E- picharmus, vir antiquus & ex schola Pythagori- ca. Alii quòd vnum Numa ex quatuor filiis suis nomine Pythagoræ filii appellauerit Mamer- cum. Ab illo Æmyliam quoque gentem patri- ciis insertam nomen referunt traxisse, regemque blando eo nomine expressisse illius in dicendo lepores & venustatem. Nos Romæ ex multis ac- cepimus, quum narrarent ex Oraculo, quod o- lim iusserat Romanis vt sapientissimo & fortif- simo inter Græcos statuas apud se locarent, duas æneas in foro posuisse, vnam Alcibiadis, alte- ram Pythagoræ. Verùm hæc ambiguitatis sunt plena, quæ certè stultæ sit pertinaciæ prolixius agitare vel adstruere. Iam etiam sacerdotum, quos Pontifices vocant, adscribunt ordines & primordium Numæ, aiuntque ipsum inter eos Pontificem maximum fuisse: inde ducto voca- bulo (vt nonnulli volunt) quòd Deos curent, qui potestatem & arbitrium habent omnium rerum. Sunt qui à dictione Possè deducant, exemptis qui- busdam literis, præcipiente sacerdotibus legistato- re sacrificia facere quæ possent, nec, si quod inter- uenerit maius impedimentum, fatigante eos. Ma- xima pars nomen omnium absurdissimum appro- bant, neq; aliunde quàm à sacris quæ peragebatur in pontibus, sanctissimis & antiquissimis hos co- gnomen inuenisse: quorum tuendorum & refici- endorum, vt cæterorum perpetuorum & solenni- um sacrorum, ad hos sacerdotes cura pertineat:

ἄλλων ὅτι τὸ γέφυρον ἱερῶν, ἀγιοτάτων καὶ παλαμοτάτων ὄντων· ποντήμι γὰρ οἱ Λατῖνοι τὸ γέφυρον ὀνομάζουσιν. εἰ μὲντοι καὶ τὴν ἰσθμὸν αὐτῶν καὶ τὴν ὀπισθοκλίω, ὡς ἄλλο τι τῶν ἀκινήτων καὶ παταίων ἱερῶν, προσήκουσαι τοῖς ἱερῶσιν.

καὶ γὰρ ἐκείνος ἀπέων τε δοκεῖ παραύνα φωνῆς ἕσιν ὅτι ἐπι- στας καὶ κελαιαγῶν ὑπερίπλάμνον, τὸν τε μὲρὸν ἀποφῆναι χρυσουὶ ὀλυμπιάσι διαπορόμηνος τὴν πρὸς ἡμῶν. ἄλλας τε τερατώδεις μηχανὰς αὐτῶν καὶ παραξίνας ἀειδήσεις ἐφ' αἷς καὶ Τίμων ὁ Φλιάσιος ἐγραφε,

*Πυθαγόρειον ἵερὸν ἀποκλίνοντ' ὅτι δόξας,
Θῆρη ἐπὶ αἰθεράτων, σεμνησεῖνης ὀαεῖς ἰώ.*

τῶν δὲ Νουμᾶ, δράμα θεᾶς πινος ἢ νύμφης ὀρείας ἔρωσ ἰώ, καὶ στωιοσία πρὸς αὐτὸν ἀπόρρητος, (ὡς περ εἴρηται) καὶ κριναι μὲν μουσῶν διατελοῦσιν. τὰ γὰρ πλείστα τῶν μαντευμῶν, εἰς μουσῶν αἴηγε, καὶ μὴ μούσων ἰδίως καὶ διαφθερόντως ἐδί- δαξε σέβασθαι τὸς Ῥωμαίους, Τακίτην προσεγερθῆσας, οἷσι σιωπηλῶν ἢ νέδων ὅσων εἴη δοκεῖ τὴν Πυθαγόρειον ἀπομνη- μονόοντος ἐχρησθῆσθαι καὶ πρὸς τὸν. ἐστὶ δὲ καὶ τὰ περὶ τῶν ἀφι- δρυμῶν νομοθετήματα πρὸς τὰ παλαιὰ ἀδελφὰ τῶν Πυθα- γόρου δογμάτων. ἔτε γὰρ ἐκείνος ἀσθητὸν ἢ παθητὸν, ἀόρατον δὲ καὶ ἀκήρατον καὶ ἰοητὸν ὑπελάμβανεν εἶη ὁ θεῶν. οὗτ' ἵ δὲ διεκάλυπεν αἰθεράτων καὶ ζωόμορφον εἰκόνα θεοῦ Ῥωμαίοις νομίζαν. οὐδ' ἰώ παρ' αὐτοῖς οὔτε γραπτόν, οὔτε πλαστὸν εἶδος θεοῦ πρὸς τὸν, ἀλλ' ἐκαστὸν ἐβδιδμήκοντα τοῖς θεῶσιν ἔτεσι ναοῖς μὲν οἰκδομούμενοι διετέλει, καὶ κελιάδας ἱερεῖς ἱστῶντες, ἀγαλμα δὲ ὅσων ἐμμορφον ποιού- μενοι διετέλει. ὡς εὔτε ὅσων ἀφομοιωτὸν τὰ βελτίονα τοῖς χείροσιν, οὔτε ἐφ' ἀπειθεῖαι θεοῦ διωατὸν δὴ ὡς ἢ νοήσει. κα- μιδῆ δὲ καὶ τῶν θυσιῶν ἔχεται τῆς Πυθαγορείκης ἀγείρας· αἰάμακτοι γὰρ ἦσαν, αἱ τε πολλὰ δὲ ἀλφίτου καὶ σπονδῆς καὶ τῶν ἀτελεσάτων πεποιημένων. χεῖς δὲ πύτων, ἔτερος ἔξωθεν ἐπαγαγόντων τεκμηρίοις, τὸ δὲ δὲ τῶν στωιο- κειοῦτες. ὡν ἐν μὲν ὅσιν, ὅτι Πυθαγόρειον τῆ πολιτεῖα Ῥο- μαῖοι προσέγραψαν, ὡς ἰσόρηκεν Ἐπίχρημος ὀκωμικός ἐν

D πινὶ λόγῳ πρὸς Ἀντιώου γεγραμμένῳ, παλαιὸς αἴηρ, καὶ τῆ Πυθαγορείκης διατελοῦσιν μετεγρηκῶς. ἔτερος δὲ, ὅτι τεσσά- ρων ἢ ὄν βασιλεῖ Νουμᾶ ἡμομύων, ἕνα Μάμερκον ὅτι τῶν Πυθαγόρου παιδὶ προσεγερθῆσεν. ἀπὸ ἐκείνου δὲ καὶ τῆ Αἰ- μυλίων οἶκον ἀναμνησθῆσθαι τοῖς παταίοις ὀνομασθῆσθαι φασὶν οὔτως, ὑποκρυζομένου τῶ βασιλέως τὴν ἐν τοῖς λό- γοις τῶ ἀιδρὸς ἀμυλίας καὶ χεῖν. αὐτοῖ δὲ ἀκκήρατον πολ- λῶν ἐν Ῥώμῃ διεξιόντων ὅτι Ῥωμαίοις ποτὲ χρυσοῦ ἡμο- μύου, τὸ φρονιμώτατον καὶ τὸ ἀδρειότατον Ἐμυλίων ἰδρύ- σασαι παρ' αὐτοῖς, ἐσησάν ὅτι τῆς ἀγροῦς εἰκόνας χαλκῶς

E δύο, τὴν μὲν Ἀλκιβιάδου, τὴν δὲ Πυθαγόρου. ταῦτα μὲν οἷον ἀμφισβητήσεις ἐχρῆσθαι πολλὰς, καὶ ὁ κινεῖν διαμακρο- τέρων, καὶ τὸ πιεῦσθαι, μειρακιώδους ὅτι φιλονεικίας. Νου- μᾶ δὲ καὶ τὴν τῶν ἀρχιερέων, οἷς ποντίφικας καλοῦσι, δια- ταξίαν καὶ κελαιαγῶν ἀποδιδάσκει, καὶ φασὶν αὐτὸν ἕνα τούτων τὸ θεῶν γεγενῆσθαι, κελαιαγῶν δὲ τὸς ποντίφικας, οἱ μὲν ὅτι τῶς θεῶς προσέδουσαν, διωατοῖς καὶ κελαιαγῶν ἀπὸ τῶν ὄντας· ὁ γὰρ διωατός, ὑπὸ Ῥωμαίων ὀνομάζεσθαι ποντῆς· ἔτερος δὲ φασι πρὸς ὑπεξείρεσιν γεγενῆσθαι τὸνομα τὸ διωατῆρ, ὡς τῶ νομοθέτῃ τῶ διωατῆρ ὅτι τελεθῆν ἱεραγίας τῶς ἱερεῖς κε-

F λαιόνας· δὴ δὲ ἢ ἡ κάλυμα μείζον, ἢ συκροφαιτῆτος. οἱ δὲ πλείστοι μάλιστα καὶ ὁ ἡμῶν τὸ ὀνοματῆρ δοκιμάζουσιν, ὡς ἔδεν ἄλλ' ἢ γεφυροποιῖς τῶς ἀιδρας ὅτι κληθέντας ἀπὸ τῆ ποιου- μένων ὅτι τὸ γέφυρον ἱερῶν, ἀγιοτάτων καὶ παλαμοτάτων ὄντων· ποντήμι γὰρ οἱ Λατῖνοι τὸ γέφυρον ὀνομάζουσιν. εἰ μὲντοι καὶ τὴν ἰσθμὸν αὐτῶν καὶ τὴν ὀπισθοκλίω, ὡς ἄλλο τι τῶν ἀκινήτων καὶ παταίων ἱερῶν, προσήκουσαι τοῖς ἱερῶσιν.

Is qui fellam curulem earum subit dum vehuntur, necatur. Ob alia peccata virgines Vestales exduntur à pontifice maximo. Interdum nudam, quæ deliquit, loco obscuro & obtenso velo castigat. Stupri vero comperta, iuxta portam quæ dicitur Collina, viua defoditur. Tumulus ibi intra muros terreus est, in longum porrectus (agger Latino sermone vocatur) in eo ædicula subterranea extruitur: modica, gradus habet quibus descenditur superne. In ea lectus ponitur stratus & lucerna accensa, eorum quoq; quæ ad victum sunt necessaria, pauca, vt panis, aqua in ampulla, lac, oleum, quasi corpus abominentur maximis consecratum ceremoniis fame conficere. Damnatam lecticæ indunt, atque vndique obnubunt eam, vincuntq; loris, vt ne vocem quidem mittere illa, quæ valeat exaudiri, queat. Ita eam per forum deuehunt. Decedunt autem via omnes taciti, prosequunturque sine voce atq; ingenti cum mœstitia. Neq; est spectaculum illic vllum magis horrendum, nec tristior facies ciuitatis vlla alia est die. Vbi ad locum illum est lectica delata, apparitores ei vincula demunt, pontifex maximus ante supplicium, preces quasdam arcanas tenens ad cœlum manibus peragit. Inde educit obuolutam, atq; in scalis, qua descendit in domunculam, constituit, tum auertit se cum aliis sacerdotibus. Postquam illa descendit, retrahuntur scalæ, & ædicula multa iniecta desuper humo contegitur, donec complanatum solum aggeris sit. Ad eum modum plectuntur quæ sacram virginis imminuerunt. Ferunt Numã ædem quoque Vestæ sacro igni orbicularem circumiecisse, vt ibi asseruaretur, ad umbrâs non effigiem terræ, quasi ea Vesta sit, sed vniuersi mundi, cuius in medio ignis sedem locant Pythagorei, eamque Vestam nominant & vnitatem. Terram vero non putant immobilem, neque mediam tenere regionem globi, sed esse in gyrum circum ignem suspensam, neque numerari inter elementa mundi præcipua & prima. Eadem Platonem volunt iam senem de terra sensisse, alio eam loco reponentem, medium vero domicilium alteri cuiuspiam attribuisse præcellentiori. Pontifices præterea iusta funebria, quibus opus est, præscribunt, quos edocuit Numa, nihil vt eorum polluere arbitrarentur, sed vt Deos inferos quoque colerent, qui præstantissimam nostri partem recipiant, præ cæteris eam quam appellant Libitinam, Deam præsidem eorum quæ defunctis sunt feralia peragenda, siue ea Persephone, siue potius (vt arbitrantur Quiritium eruditissimi) Venus sit, haud male vni virtuti numinis rationem ortus & excessus adscribentes. Idem luctus certis ætatibus & temporibus finiuit: vt puerum trimulo minorem nequis lugeat, maiorem ne plures menses quam ille annos vixit vsque ad decem: nullam ætatem vltra. Longissimam luctus diem decem mensibus terminauit, quod spacium viduis quoque abstinendi à morte viri præfinitum est à secundis nuptiis. Quæ ante nupsisset, ea bouem foetam illius lege immolabat. Multorum quoque Numa aliorum sacerdotiorum fuit autor. Eorum duo commemorabo, ex quibus elucet in primis illius religio, Saliorum & Fecialium:

Βουῶν ἐγκύματα κατέβησεν ἐκείνου νομοθετήσαντος. ἐπὶ δυοῖν μνησθήσομαι, τῆς τεσσαλίων, καὶ τῆς τῶν Φιγαλίων, αἱ μάλιστα τῶν Διόσειδου τῶν αἰδρός ἐμφαίνουσι.

Α ὁ δὲ ἔπειθ' ἔλθων κρημνομένων ὑποδ' φορεῖοι ἀποθνήσκει κήλασις δὲ τῶν μὲν ἄλλων ἀμύθηματων, πληγαὶ τῆς παρθένου, τῶν μεγίστου ποντίφικος κηλαζόντος. ἐστὶν ὅτε καὶ γυμνῶ τῶν πλημμελήσαντων, ὁδὸν ἐν παλισκίῳ παλαινομήνης. ἢ δὲ τῶν παρθένων κατασχύασα, ζῶσα καταρῦθεται, τῶν δὲ τῶν Κολλίνῳ λεγομένων πύλιον. ἐν ἧ ἔστι τις ἐπίσης τῶν πῶλεως ὄφρις γεώδης, τῶν δὲ τῶν παλαινομήνης καλεῖται δὲ χῶμα Διφλέκτω τῆς Λατίνων. ἐν ταῦτα κατασκάβεται κατὰ γῆρας οὐ μέγας, ἔχων αἰῶθεν κατάβασιν. καίτοι δὲ ἐν αὐτῇ κλίμῃ τε ὑπερρωμῆς, καὶ λυχνος κρημνομένης, ἀπαρχαί τε τῶν παρὰ τὸν ζῆν ἀναγκάων βραχεῖαι πίτες· οἷς ἄρτος, ὕδωρ, ἐν ἀγγείῳ γάλα, ἔλαιον ὡσπερ ἀφοσιωμένων ὁ μὴ λιμῶν Διφφείρειν σῶμα τῆς μεγίστης κηλερωμῶν ἀγίστης. αὐτῶν δὲ τῶν κηλαζομένων εἰς φορεῖον ἐν τῆσιν, καὶ καταστράσαντες ἐξωθεν καὶ καταλαβόντες ἑαυτοῖς, ὡς μηδὲ φωνῶν ἐξ ἀκουσθῆναι ἠθέουσι, κρημνομένοι δὲ ἀρροῦσι. δὲ ζῶσαντα δὲ πῶντες σιωπῇ, καὶ τῶν δὲ ἀπέμποισιν ἀφορογρομετά πινος δεινῆς κατηφείας· ἐδὲ ἐστὶν ἕτερον γέμα φεικτότερον, οὐδὲ ἡμέραν ἢ πόλιν ἄλλω ἀγεί συγγοτέρον ἐκείνης. ὁ τῶν δὲ παρὰ τὸν τόπον κρημνομένη δὲ φορεῖον, οἱ μὲν ὑπερέταται τοῖς δεσμοῖς ἐξέλυται, ὁ δὲ τῶν ἱερῶν ἐξαρχος, διχαστῆρας ἀπορρήτοις ποιησάμενος, καὶ χεῖρας ἀνατείνας τοῖς παρὰ τῶν ἀνάγκης, δὲ ἀρὰ συγκεκαλυμμένῳ, καὶ κηλίσθῃ ἐπὶ κλίμακος εἰς τὸ οἶκημα κατὰ φέρσῃς· εἶτα αὐτὸς μὲν ἀποτρέπεται μὲν τῶν ἄλλων ἱερέων, τῆς δὲ καταβάσης, ἢ τε κλίμαξ ἀναρεῖται, καὶ κατακρύπεται τὸ οἶκημα, γῆς πολλῆς αἰώθεν ἐπὶ φορεμῆς, ὡς ἐὶσὶ πεδὸν τῶν λοιπῶν χῶματι ἠθέου τῶν τόπων. ἔτω μὲν αἱ παρὰ τῶν τῶν ἱερῶν παρθένων κηλαζόνται. Νεμάς δὲ λέγεται καὶ τῆς Ἑστίας ἱερὸν ἐγκύκλιον περὶ ἀλάσθῃ τῶν ἀσέβῃς παρὰ φρεσῶν ἀπομιμούμενος οὐδὲ γῆμα τῆς γῆς ὡς Ἑστίας οὐσης, ἀλλὰ τῆς συμπύκνους κῆσμοσ, ἔμῃσιν οἱ Πυθαγορεῖσι τῶν πύριδρουσθαι νομίζουσι, καὶ τῶν Ἑστίας κηλαζόντων καὶ μονάδα. τῶν δὲ γῶν, οὐτε ἀκίνητον, οὐτε ἐν μέσῳ τῆς περὶ φρεσῶν οὐσαν, ἀλλὰ κύκλω παρὰ τῶν πύριδρουσθαι οὐτε τῶν πημιωτάτων, ὡς δὲ τῶν παρὰ τῶν γῶν τῶν κῆσμου μορίων ὑπερῶν. ταῦτα δὲ καὶ Πλάτων φασι περὶ τῶν γῶν κηλαζόντων παρὰ τῆς γῆς ὡς ἐν ἑτέροις χώραις κατὰ τῶν ὡσης, τῶν δὲ μέσῃ καὶ κυριωτάτην ἑτέρῳ πῆν κρημνομένη παρὰ τῶν οὐσαν. οἱ δὲ ποντίφικος καὶ τῶν παρὰ τῶν τῶν παρὰ τῶν πῶν τῶν χεῖρας ἀφηρησῶνται, Νεμάς δὲ διδάξαντος μηδὲν ἠθέουσι μίασμα τῶν πῶν πῶντων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐκεί τῶν οὐσῶν τῶν νενομισμένων, ὡς τῶν κυριωτάτων τῶν ἡμετέρων ὑπερρωμῶν. δὲ ἀρῶν δὲ τῶν παρὰ τῶν παρὰ τῶν Διφφίνων, ἐπὶ σῶν τῶν παρὰ τῶν οὐσῶν τῶν οὐσῶν, εἴτε Περσεφόνην, εἴτε μάλλον, ὡς οἱ λογιώτατοι Ρωμῶν ὑπερρωμῶν, Ἀφροδίτῳ οὐ κακῶς εἰς μίαν δύναμιν καὶ τῶν παρὰ τῶν ἠθέουσι καὶ τῶν τελευτῶν ἀνάσθῶντες. αὐτὸς δὲ καὶ τῶν πένθῃ καὶ ἠλικίας καὶ γῶν ἔταξεν· οἷς, πᾶν δὲ μὴ πένθῃ νεώτερον τελεπῶν, μηδὲ περὶ οὐτερον, πλείονας μῶνας ὡν ἐβίωσεν ἐν αὐτῶν, μέχρι τῶν δὲ δεκά, καὶ παρὰ τῶν μὴ δὲ μίαν ἠλικίας. ἀλλὰ τῶν μακροτάτου πένθῃ γῶν εἶναι δεκά μῶναιον, ἐφ' ὅσον καὶ χηρῶσιν αἱ τῶν ἀποθανόντων γῶναικες. ἢ δὲ παρὰ τῶν γῶναισῶν,

docente Numa debere eos Deum Terminalem, quum pacis sit praeses & arbiter iustitiae, eade purum esse. Videtur vero plane hic rex agrum Romanum terminasse, quum nolisset Romulus mensura proprii prodere rapinam alieni: siquidem copedes terminos esse, si servarentur, virium, & iniuriae indicium, si non servarentur. Neque sane latus initio ager fuit Romanus, sed eum magna ex parte quaesivit Romulus bello, quem diuisit totum Numa egenae plebi, quo praecisa iniuriae necessitate inferenda, inopia, traductum ad colendos agros populum arua mitigarent. Quippe institutum aliud nullum tam acrem amorem & celerem inducit pacis, quam vita rusticana, quae ex audacia bellica, quatenus propugnatio postulat proprii, retinet, libidinem violentiae & rapiendi refecat. Quam obrem agriculturae Numa & quietis illecebris implicans ciues, atque hanc ut morum magistram potius quam opulentiae conciliatricem amplectens, distribuit agrum in partes, quas pagos vocauit. singulisque custodes praefecit & arbitros. Interim infpexit ipse eos, atque ex operibus coniecturam capiens de moribus ciuium, alios ad honores & auctoritatem prouehabat, socordes & ignauos castigabat probris & conuitiis. Praeter ceteris eius institutis commendatur populi per artificia centuriatio. Nam ciuitas quum ex duabus constaret gentibus (sicut diximus) videretur, vel distaret potius, neque villo modo coalescere in vnum sustineret, nec quasi eluere illas factiones & discrimen, sed certaminibus assiduis partium & contentionibus conflictaretur, reputans corpora rigida, & quae per se commiscerentur agre, temperari mutuo comminuta & concisa, atque exiguis portionibus coire, interesse putauit ut multitudinem in plures dissecaret partes, utque coniceret ex his in alia discrimina, atque ita primum ingens illud diffidium obliteraret distractum in minuta. Diuisit autem ciuitatem per artes tibicinum, aurificum, fabrum, tinctorum, futorum, coriariorum, arariorum, figulorum: reliquas artes in vnum coegit, fecitque ex omnibus corpus vnum, collegiaque & concilia atque sacra cuique seae decentia attribuit. Ita primum sustulit ex vrbe factiones, ne hi Sabini, illi Romani, hi Tatii, illi haberentur & vocarentur Romuli ciues. Atque haec distractio consensus & temperamentum est cum omnibus omnium facta. Laudatur item inter alia eius correctio legis, qua patri ius erat liberos distrahendi, a qua excepit eos qui in matrimonio essent, si contraxissent patris consensu & iussu nuptias. Durum enim existimauit tanquam libero collocatam matrimonium tenere serui. Libauit & fiderum rationem, non consummate quidem nec pingui tamen Minerua. Nam Romuli regno menses habuerunt temere confusos, quum partim nec viginti dierum, partim quinque & triginta, alios plurium computarent, rudesque discrepantis cursus lunae & solis vnum hoc tenerent, ut esset annus cccclx. dierum. Numa inaequalitatis variationem vndecim diebus animaduertens discrepare, quod lunaris ttecentis quinquagintaquatuor diebus constet, solaris vero expleat cccclxv, geminatis vndecim hisce diebus,

A Νουμῶ φιλοσοφήσαντος ὡς χρῆ τὸν οὐρανόθεν, εἰρήνης φύλακα καὶ δικαιοσύνης μάρτυρα οἷα φόνου καθαρόν εἶναι. δοκεῖ δὲ καὶ ὅλως αὐτὸς οὐρανόθεν τὴν χάριν ὁ βασιλεὺς, Ρωμύλου μὴ βουλευθέντος ἔξομολογήσασθαι τὸ μέτρον τῆς οἰκείας, τὴν ἀφάρεσιν τῶν ἄλλοθις. δεσμὸν γὰρ εἶναι τῆς διωδήμεως τὸν οὐρανὸν, αὐτὸν φυλάττειν, μὴ φυλαττομένην δὲ, τῆς ἀδικίας ἐλεγχόν. οὐ μὲν γὰρ ἐπὶ δαφνίης χάριτι τῆ πόλει καὶ ἀρχῆς, ἀλλὰ τὴν πολλὴν ἀγχιμῆ προσεκτίσασθαι Ρωμύλου καὶ ταύτῃ πάντων ὁ Νουμῶς διείριμε τοῖς ἀπὸ τοῦ τῆς πολιτικῆς, ὡς ἀνάγκη ἀδικίας ἀφαιρῶν τὴν ἀπορία, καὶ βέβαιον ὅτι γεωργίας τὸν δῆμον, ἅμα τῆ χάριτι σωεξήμερον μῆρον. ὁ δὲ γὰρ ἄλλο τῆς ἐπιτηδεύσεως οὕτως ἔρωτα δριμύτη εἰρήνης ἐνεργάζεται καὶ ταχὺ, ὡς ὁ ἀπὸ γῆς βίος, οἱ ὅτι τῆς πολεμικῆς ἀπολύσεως τὸ μὲν ὑπομαχητικὸν τὴν οἰκείου δακτύλου καὶ πάρεσι, ὅτι εἰς ἀδικίας καὶ πλεονεξίας ἀνεμειμένοι ἐκ κέρους τῆς ἀλλοθι καὶ τῆς γεωργίας ὁ Νουμῶς οἷα εἰρήνης φίλῳ ἐνεμίξασθαι τοῖς πολιτικῆς, καὶ μάλλον ὡς ἠθοποιὸν ἢ πλεονεξιοποιὸν ἀγαπητικῆς τέχνης, εἰς μίσην τὴν χάριτι διείριμε, ἀπάγεις προσσηρίδου, καὶ καὶ ἕκαστον ἐπιτηδεύοντα ἐλάττω καὶ ἐπιπόλους. ἐστὶ δὲ ὅτι καὶ αὐτὸς ἐφορῶν καὶ τεκμηριώμενος ἀπὸ τῆς ἔργων τῆς ἔργων τῆς πολιτικῆς, τοῖς μὲν εἰς τιμῆς καὶ πίστεως ἀνήγε, τοῖς δὲ ἀδύμοις καὶ ἀμελείς ψέγων καὶ κακίζων, ἐσωφρόνιζε. τῆς δὲ ἄλλοι αὐτὴ πολιτευμάτων ἢ καὶ τέχνης ἀφαιρομένη τῶν πλήθους μάλιστα θαυμάζεται. τῆς γὰρ πόλεως ἐκ δυοῖν ἡμερῶν (ὡς ἀφ' εἰρήνης) σωεξάναι δικούσης, διεσώσης δὲ μάλλον, καὶ μηδενὶ ἔργῳ μιᾶς ἡμέρας βουλομένης, μηδὲ οἷα ἐλαττωθῆναι τὴν ἐπιτηδεύματα καὶ ἀφαιροῦν, ἀλλὰ συγκρούσεις ἀπαύτους καὶ φιλονεικίας τῆς μερῶν ἐχούσης, ἀφαιροῦντες ὅτι καὶ τῆς σωματικῆς τῆς φύσει δύσμικτη καὶ σκληρὰ κατὰ θραύοντες, καὶ διασπῶντες, ἀναμυγνύουσιν, ὑπὸ σμικρότητος ἀλλήλοις συμβαίνοντα μάλλον, ἔργῳ κατὰ τεμνῆν τομαῖς πλείονας ὅτι σύμπτῳ πλήθους ἐκ δὲ τουτων, εἰς ἐπίρας ἐμβαλὼν ἀφαιροῦντες, τὴν ἐπιτηδεύματα ἐκείνου καὶ μεγαλίῳ ἀφαιροῦν, τὴν ἐλάττωσιν ἐπιτηδεύματα ἀφαιροῦν ἡ δὲ ἡ ἀφαιρομένη καὶ τῆς τέχνης, αὐλητικῶν, χρυσοχόων, τεκτόνων, βαφέων, σκυποτόμων, σκυποδεσφῶν, χαλκῶν, κεραμέων. τῆς δὲ λοιπῆς τέχνης εἰς ταῦτο σωματικῶν, ἐν αὐτῷ ἐκ πασῶν ἀπέδειξε σύστημα. κρινάνας ὅτι καὶ στωόδοις καὶ τῆς πηλῆς ἀπὸ τοῦ ἐκείνου ἡμερῶν ἐπιτηδεύματα, τότε ἐπιτηδεύματα ἐκ τῆς πόλεως αἰεὶ ἐπὶ λέγεσθαι καὶ νομίζεσθαι τῆς μὲν, Σαβίνοις, τοῖς δὲ, Ρωμῆοις καὶ τοῖς μὲν, Τατίς, τοῖς δὲ, Ρωμύλου πολιτικῆς. ὡς τὴν διαίρεσιν διαρροσῆς καὶ ἀνάμειξιν πόλεως ἡμερῶν τῆς πηλῆς τῆς. ἐπαμεινῆται ὅτι τῆς πολιτικῆς αὐτῆς καὶ ὅτι τῆς τῆς ὁμοῖοι ἀφαιροῦντες, τὴν διδόντα τοῖς πατράσι τοῖς παῖδας ἐπιτηδεύματα ὑπεξελθόμενοι τοῖς γεγαμηκῆς, εἰ τῆς πατρὸς ἐπιτηδεύματος καὶ κελδῶντος ὁ γάμος ἡμερῶν. δεινὸν γὰρ ἡγεῖτο τὴν ὡς ἐλαττωθῆναι γεγαμηκῆς γυναικῆ, δούλῳ στωοικεῖν. ἡφατο ὅτι καὶ τῆς τῆς οὐρανόθεν ἀφαιροῦντες, οὐτε ἀκελεύς ἔτε περὶ τῆς πασῶν ἀφαιροῦντες. Ρωμύλου γὰρ βασιλεὺς οἷα, ἀλόγως ἐπιτηδεύματα τοῖς μῆσι καὶ ἀπάκτως, τοῖς μὲν, ὁ δὲ εἰκόσιν ἡμερῶν, τοῖς δὲ, πέντε καὶ τετάρκοντα, τοῖς δὲ, πλείονων λογίζόμενοι τῆς δὲ γινομένης αἰωμαλίας τῆς τῆς σελήνης καὶ τῆς ἡλίου ἐπιτηδεύματα ὡς ἔχοντες, ἀλλ' ἐν μὲν φυλάττοντες μόνον, ὅπως ἐξήκοντα καὶ τεταρσῶν ἡμερῶν ὁ οἷα αὐτὸς ἔσαι. Νουμῶς ὅτι τῆς ἀφαιροῦντες αἰωμαλίας, ἡμερῶν ἐνδεκα γίνεσθαι λογίζόμενος, ὡς τῆς μὲν σελήνης αἰωμαλίας πεντήκοντα ἡμερῶν ἔχοντες, τῆς δὲ ἡλιακῆς, τεταρσῶν ἐξήκοντα πέντε, τῆς ἐνδεκα ταύτης ἡμερῶν διπλασιάζων,

ἐπήγαγε παρ' ἐπιαυτὸν ὅτι τῷ Φεβρουαρίῳ μὲν τὸν ἐμ-
 βόλιμον, ἔπειτα Ῥωμαίων Μερκιδίνον καλέουσι, εἰχρὸς καὶ
 δυοῖν ἡμερῶν ὄντα. καὶ τὸ μὲν αὐτὸ ἴαμα τῆ ἀνωμαλίας,
 μειζόντων ἐμελλεν ἰαμάτων δεήσασθαι. μετεκίνησε δὲ καὶ τὸ
 ξιντὸ μῆνα δὲ τὸν Μάρτιον παρὰ τὸν ὄϊα, τρίτον ἔταξε, παρὰ
 τὸν δὲ τὸν Ἰανουάριον, ὅς ἐστι δέκατος ὅτι Ῥωμύλα, δωδέκα-
 πος καὶ τελευταῖος, ὁ Φεβρουάριος, ὃ νῦν δὲ δὴ τέρω χροῖται.
 πολλοὶ δὲ εἰσὶν οἱ καὶ παρὰ τὸν Νεμῶ τὸν Νεμῶ τὸν
 μῆνας λέγουσι, τὸν τε Ἰανουάριον καὶ τὸν Φεβρουάριον, ὅς ἐστι
 χηρὸς δὲ χροῖται δέκα μῆσιν εἰς τὸν ἐπιαυτὸν. ὡς ἐνίοι τὸν βαρ-
 βάρων, τριῶν, καὶ τῶν Ἑλλήνων, Ἀρκάδες μὲν τρίασιν, ἔξ
 ἵ, Ἀκαρναῖες Ἀιγυπτίους δὲ μῆνας ἑξ ὅς ἐπιαυτὸς, εἶτα
 τετραμῆνος, ὡς φασι. δὲ καὶ νεωτέρω χρόνῳ οἰκιστὴς
 δευτέρωτος δοκῶσιν εἶναι, καὶ πλήθος ἀμύχρονος τῶν ὅτι τὸ
 χρονολογίας καὶ φέρουσιν, ἄτε δὴ τοῖς μῆσιν εἰς ἐτῶν ἀει-
 θμόν ηγεμόνοι. Ῥωμαῖοι δὲ ὅτι μὲν δέκα μῆνας εἰς τὸν ἐπιαυ-
 τὸν ἔταξον, ἔδωκεν, τεκμήριον ἢ τὸν τελευταῖον παρὰ τὸν
 εἰα. δέκατον γὰρ αὐτὸν ἀχρὸν καλοῦσιν. τὸν δὲ Μάρτιον
 παρὰ τὸν ἴαμα ἐκάλει τὸ γὰρ ἀπὸ ἐκείνου πέμπτον, ἐκάλ-
 λω πέμπτον ἔκτον, τὸν ἕκτον, καὶ τὸ ἄλλων ἐφεξῆς ὁμοίως
 ἔκαστον. ἐπεὶ τὸν Ἰανουάριον καὶ τὸν Φεβρουάριον παρὰ τὸν Μαρ-
 τῆς ηγεμόνοις σιωπέωσιν αὐτοῖς τὸν εἰρημόνον μῆνα, πέμπτον
 μὲν ὀνομάζειν, ἔδωκεν δὲ δευτέρω. ἄλλως δὲ καὶ λέγουσιν εἶχε,
 τὸν Μάρτιον Ἀρεῖ καλεῖσθαι παρὰ τὸν Ῥωμύλου, παρὰ
 τὸν ὀνομάζεσθαι. δὲ τὸν Ἀπρίλιον, ἐπὶ τὸν ὄϊα
 τῆς Ἀφροδίτης, ἐν ᾧ ἡμεῖς τε τῆς ἡμέρας, καὶ τῆς καλῆς ἡμέρας
 ἐστὲν αἰσθητὴ ἀγαθὰς μυροῖν ἔχοντα. πινὲς δὲ οὐδὲ
 Ἀφροδίτῃ τὸν Ἀπρίλιον φασι, ἀλλ' ὡς περὶ ἐξ τούτου
 ψιλόν, Ἀπρίλιον καλεῖσθαι τὸν μῆνα, τῆς ἑαρινῆς ὥρας
 ἀκμαζούσης, αἰοῦσθαι καὶ αἰσθητὴ ὄϊα πρὸς βλαστῶν
 τῶν φυτῶν. τὸ γὰρ ἡ γλώσσα σημαίνει. τῶν δὲ ἐφεξῆς τὸν
 μὲν, Μαῖον καλοῦσιν, ἀπὸ Μαίας. (Ἐρμῆ γὰρ ἀφ' ἑρῶτα)
 τὸν δὲ Ἰουλίον, ἀπὸ τῆς ὥρας. εἰσὶ δὲ πινὲς οἱ τούτοις ἡλικίας
 ἐπωνύμοις εἶναι λέγουσιν παρὰ τὸν ἑαρινῆς καὶ νεωτέρω. μαίωρης
 γὰρ οἱ παρὰ τὸν ἑαρινῆς, ἰουλιώρης δὲ οἱ νεωτέρω κα-
 λουῦνται. τὸ δὲ λουπῶν ἔκαστον ἀπὸ τῆς τῆς ὥρας, ὡς περὶ ἀειθμῶν-
 τες, ὀνομάζον, πέμπτον, ἕκτον, ἔδωκεν, ὄϊον, ἑνατον, δέκα-
 τον εἶτα ὁ πέμπτος ἀπὸ Καίσαρος ὃς καταγωνισαμῆς Πομ-
 πηίου, Ἰούλιος ἕκτος, Ἀυγούστος, ἀπὸ τῆς δὲ δὴ τέρω μὲν ἄρ-
 ξαντος, Σεβαστοῦ δὲ ὅτι κληθεὶς ὀνομάσθη. τοῖς δὲ ἐφεξῆς
 Δομεπαῖος εἰσέποιε τὸ αὐτὸ ἐπωνυμίας οὐ πολὺν χρό-
 νον ἀλλὰ τὰ αὐτῶν ἀναλαβόντες πάλιν, ἐκείνους σφραγιστοῦ,
 ὁ μὲν, ἔδωκεν, ὃς, ὄϊον, καλοῦνται. μόνον δ' οἱ τελευταῖοι
 δύο τῶν ἀπὸ τῆς τῆς ὥρας κληθῆσιν ὡς περὶ ἔχον ὅς ἐστι
 ἀφ' ὅλου. τῶν δὲ ἀπὸ Νουμῶ παρὰ τὸν ἑαρινῆς ἢ μετατε-
 ρήτων, ὁ μὲν Φεβρουάριος, ὃς καλεῖσθαι αἰσθητὴ καὶ γὰρ
 ἢ λέξις ἐγγιστα τὸ σημαίνει, καὶ τοῖς φυτοῖς ἀγαθὰς τῶ-
 τε, καὶ τῶν τῶν λουπερκαλίων ἐορτῶν εἰς τὰ πολλὰ καθα-
 ρῶν παρὰ τὸν ἑαρινῆς τελοῦσιν. ὃς παρὰ τὸν Ἰανουάριον, ἀπὸ τῆς
 Ἰανουάριου. δοκεῖ δὲ μοι τὸν Μάρτιον ὁ Νουμῶς ἐπὶ τὸν ὄϊα
 τῆς Ἀρεῖς ἐκ τῆς παρὰ τὸν μετασῆσαι, βουλόμηνος ἐπὶ
 πρὸς τῆς πολεμικῆς διωάμεως παρὰ τὸν ἑαρινῆς τῶν πολι-
 τικῶν. ὃ γὰρ Ἰανὸς ἐν τοῖς παλαιῶν πρὸς, εἶτε δαίμων εἶτε
 βασιλεὺς ἡρόμηνος, πολιτικὸς καὶ κρινωνικὸς, ἐκ τῆς θρησκείας καὶ ἀχρὸς
 λέγεται μετασῆσαι τῶν δαίμων. καὶ ἀπὸ
 τῆς πλάττεισιν αὐτὸν ἀμφιπέσωπον, ὡς ἐτέρας ὅς ἐτέρας τῶν βίβων
 παρὰ τὸν ἑαρινῆς. καὶ ἀπὸ τῆς
 651

A menslem intercalarem duorum & vigintidierum, quem Mercidinū vocant Romani, mensi Februa-
 rio altero quoque anno inseruit. Cæterum hoc e-
 ius remedium imparitatis opem requirebat maio-
 rem. Ordinem etiam retexit mensium, ac Mar-
 tium, qui erat primus, tertio loco posuit. Primum
 locavit eum qui fuerat sub Romulo vndecimus,
 Ianuarius. Duodecimus & vltimus tunc Februa-
 rius erat, quem nunc habent secundum. Plerique
 tamen adiunctos quoque ab Numa hos conten-
 dunt Ianuarius & Februarius, ab exordio con-
 stituisse decem mensibus annum, vt apud nonnul-
 los barbaros tribus, & in Græcia apud Arcadas
 quatuor, sex in Acarnania, Ægyptiis menstruus
 annus fuit, mox quadrimestris, vt ferunt. Qui
 quamvis regionem colant maxime nouitiam, ha-
 bentur vetustissimi, & numerum annorum in an-
 nalibus suis infinitum supputant, mensibus inter
 annos annumeratis. Nam Romanos quidem in
 menses decem, non duodecim, annum descripsis-
 se docet postremi vocabulum, quem nominant
 Decembrem. Martium ordine dictum primum ex
 eo liquet, quod eum qui est ab hoc quintus Quin-
 tilem appellant, sextum quoq; Sextilem, & ita de-
 inceps reliquos. Si vero Martio Ianuarius & Fe-
 bruarius prætexuissent, oportuisset vt Quintilem
 quidem nuncupassent eum, sed reposuissent eum
 in numero septimum. Et quidem verisimile sit, di-
 catum à Romulo Martiū, dictum ab eo simul pri-
 mum fuisse, secundum Aprilem, qui nomen à Ve-
 nere, quam Ἀφροδίτην nominant Græci, traxit: quo
 mense faciunt huic sacrum, mulieresque calendis
 redimitæ myrteis coronis lauant. Quidam non à
 Venere nomen sortitum, sed quia vox tenuis est,
 ideo Aprilem ferunt denominatū hunc menslem,
 quod vere tunc adulto, plantarum germina aper-
 riat. Id linguæ Romanæ consentiens est. Proximū
 dicunt à Maia Maium: Mercurio enim sacer est.
 Iunium à tempore anni. Sunt nonnulli qui ab æta-
 tibus indita his nomina ferant. dicuntur enim qui
 grauiore ætate sunt, maiores: iuniores, qui
 minores. Residuum mensium quæq; ab ordine
 sicut numerauerunt, ita nominarunt, Quintilem,
 Sextilem, Septembrem, Octobrem, Nouembrem,
 Decembrem. Post Quintilis à Cæsare qui deuicit
 Pompeium, Iulius: Sextilis à secundo principe cui
 cognomen fuit Augusto, vocabulum habuit. Suc-
 cedentes appellationibus suis transnominauit Do-
 mitianus, verum haud id diu. Quo trucidato rece-
 perūt suas, atq; alter Septēber, alter vocatur Octo-
 ber. Nouissimī soli, quod à primo nomen habue-
 runt ex ordine seruari. Illi autem qui adiecti à
 Numa vel traducti fuerunt, Februarius, quasi lu-
 stralis sit. Februo enim Purgo significat: plantaq;
 expiant eo tempore, & Lupercalia (quod solenne
 lustrationis pene est æmulum) celebrant. Primus
 ab Iano dictus est Ianuarius. Me quidem tenet o-
 pinio, Numam Martium à Marte appellatum pri-
 mo loco mouisse, quod artes ciuiles studeret vbiq;
 præferre bellicis. Nam Ianus inter primos vel la-
 res vel reges, ciuiliū artium fuit cultor, vitam-
 que feram atque immitem dicitur immutauisse.
 Vnde bifrontem fingunt eum, quod aliam ex a-
 lia faciem rationemque accommodauerit vita.

Est eius templum Romæ bifore, quod Martis ianuam vocant. Hoc aperiri bello, & claudi pace cōposita, soleant est: quod quidem difficilis est exempli & rari. quia perpetuò ob latitudinē implicatū est imperium bello, dum cum circumfusis vndiq; barbaris nationibus colluctatur. Tancūm Cæsar Augusti æuo, oppresso Antonio, fuit clausum, & antè non diu M. Attilio & Tito Manlio consulis, sed mox fuit armis motis referatum. Numa regnante nunquam visum est patuisse, sed tres & quadraginta continuos annos mansit occlusum: ita res bellica profus & vndiquaq; conticuit. Non solum enim cicuratus & demulcitus populus Romanus iustitia & placiditate regis fuerat: sed & circumiectæ ciuitates quasi aura quadam & vento salubri illinc afflatæ, cœperunt inuertere se, ac desiderio fuerunt capti omnes iustitiæ, pacis, agrorū colendorum, liberorum in otio educandorū & venerandorum deorū: festi dies, ludi, conuiuia, inuitationesq; tutò inter se commeantium & conuersantium Italiam tenebant, omni virtute & æquitate tanquam ex Numæ fonte sapientiæ ad omnes permeante, & permanente illius tranquillitate, vt nec grandiloquentiæ poëticæ confurgere ad illorū temporum conditionem valuerint qui canunt

*Hæstæ ubi prælongæ, & durorum acies gladiorum
Fæda situ nimio, obducta & rubigine squalent,
Nec tuba dat sonitum, inq; aurem dormitur utraq;
Secure.---*

Neq; enim bellum vel seditio vlla, neq; nouatio in rep. Numa regnante extitisse refertur, neq; aduersus illum ipsum odium vllum vel liuor, vel ex affectatione regni insidiæ vel conspiratio hominum. Cæterum siue deorum metus pro eo (vt putabatur) excubantium, siue virtutis reuerentiâ, siue fortuna secunda vitam hominum ab omni labe seruans eius regno immunem & integram, clarum dedit exemplum & testimonium voci Platonis, quam ille non paucis seculis post non dubitauit de rep. proferre, Tunc demum solutos malis mortales & liberatos fore, si fortè diuinitus regia potètia cum mente copulata philosophica, valentiorẽ improbitate virtutem & superiorem reddidisset. Etenim beatus reuera est vir sapiens. Beati etiam auditores sermonum, qui ex ore promanant sapientis. Nec fortasse vi opus ibi sit, nec minis ad multitudinem, imò ipsi virtutem quam in illustri & clato exemplo vita imperantis cernunt, euadunt sponte sapientes, seq; ad innocentem, & beatam vitam, in amicitia & concordia mutua coniuncta cum iustitia & temperantia componunt, in qua optimus est omnis præsidii finis, & dignissimus omnium ille regno sit, qui ad eam vitam & statum deducere valet populares. Hæc præ cæteris videtur Numa perspexisse. De liberis eius & vxorib. in diuersum trahunt autores. Alii coniugẽ eum præter Tatiam non habuisse, neq; liberos extra vnam filiam Pompiam dicunt sustulisse. Alii supra hanc quatuor alios habuisse filios edunt, Pomponem, Pinum, Calpum, & Mamercum, quorum vnumquenque profapiam & claræ successionem gentis reliquisse. Pomponis enim esse Pomponios sobolè, Pini Pinarios, Calpi Calpurnios, Mamerci Mamercios:

πλὴν μίας θυγατρὸς Πομπιλίας, λέγουσιν οἱ ὅτι πρὸς ταύτην τεσσαρας υἱοὺς ἀναγράφουσιν αὐτῷ, Πόμπωνα, Πίνον, Κόλπον, Μάμερκον. ὧν ἕκαστος οἴκου διαδοχὴν καὶ γένους ἐστίμου καθ' ἑαυτὸν ἔχει γὰρ ἀπὸ μὲν τοῦ Πόμπωνος τοὺς Παμπωνίους, ἀπὸ δὲ Πίνου τοὺς Πιναρίους, ἀπὸ δὲ Κόλπου τοὺς Κόλπουρνίους, ἀπὸ δὲ Μάμερκου τοὺς Μαμερκίους.

A ἔστι ὅτι αὐτὸν καὶ νεὸς ἐν Ρώμῃ διήυρε, ὃν πολέμου πύλιον καλοῦσι. νομίζεσθαι γὰρ αἰετῶσαι μὲν αὐτὸν ὅταν ἡ πόλεμος, κεκλεισθῆναι δὲ εἰρήνης ἡμερομηνίας. ὃ δὲ χαλεπὸν ἢ καὶ ἀσπίδιως γινόμενον, αἰετὶν στυμνητῆρας πολέμου τὴν ἡγεμονίαν, ἀλλὰ μέγας τοῖς κύκλοις περικυκλωμένοις ἡγεσὶ βαρβάρους αἰτερεὶ δύσεως. πλὴν ὅτι γε τῷ Σεβαστῷ Καίσαρος ἐκλείσθη, κατελόντος Ἀντώνιον καὶ πρῶτον, καὶ ἀθρόοντων Μάρκου Ἀππιανὸν καὶ Τίτου Μάρκου χρόνον ἔπολιώ. εἶτα δι' οὗτος αἰετῶσαι πόλεμος σὺρραγῆτος. ἀλλ' ὅτι γε τῷ Νουμῷ βασιλείας ἑδεμίαν ἡμέραν αἰετῶσαι μὲν ὄφθη, τεία δὲ καὶ τεσσαρὰ κενὸν ἔτη στυμνητῶς ἔμεινε κεκλεισμένος. ἔτι δὲ ζήτησεν πρῶτον τὰς τῷ πολέμου, καὶ πρῶτον ἄρχον. οὐ γὰρ μόνον ὁ Ρωμαίων ἡμέρωσιν καὶ κατακεκλήσθη τῇ δικαιοσύνῃ καὶ ἀσπίδι τῷ βασιλέως δῆμος, ἀλλὰ καὶ τὰς κύκλους πόλεις, ὡς περ αὐτὰς υἱὸς ἐκείτην ἢ πνύματος ὑγινοῦ φέρουτος, ἀρχὴν μετὰ βολῆς ἔλαβε, καὶ πόθος εἰσερρῆσαι πρῶτον δυνάμει καὶ εἰρήνης, καὶ γὰρ φιλοφιλῆν, καὶ τέκνα βέβαιον ἐν ἡσυχίᾳ, καὶ σέβασθαι θεοῖς. εὐορταὶ δὲ καὶ θαλία, καὶ παρ' ἀλλήλους ἀδεαῖς ἰόντων καὶ ἀναμνησμένων ὑποδοχῆν καὶ φιλοφροσύνῃ τῇ Ἰταλίαν κατεῖχον, οἷον ἐκ πηγῆς τῆς Νουμῆ σοφίας, τῷ καλῶν καὶ δικαίων ἐπειρεόντων εἰς ἀπὸ μὲν καὶ ἀφ' ἑαυτῶν τῷ πρῶτον ἐκείτην γαλιῶν. ὥστε καὶ τὰς ποιητικὰς ὑποβολὰς ἐνδεῖν πρὸς τὴν τότε κατάστασιν λέγουσιν, Ἐν δὲ σιδάροδοτοῖς πόρπαξιν αἰ-

B ἰδοὺ δὲ στρατηγῶν ἔργα, καὶ δὴρὸς δάμναται, ἔχρα τε δολιχῶτα, ξίφεα τ' ἀμφήκεα, χαλκῶν δὲ ἐστὶ σαλπείγων κτύπος. ὁ δὲ συλατῆται μελίφρων ὑπνος ἀπὸ βλεφάρων. οὔτε γὰρ πόλεμος, οὔτε στάσις, οὔτε νεωτερισμὸς πρὸς πολιτεῖαν ἰσότηται, Νουμῷ βασιλεύοντος. οὐ μὲν ὁ δὲ ἐπ' αὐτὸν ἐκείτην ἔγραψεν, ἢ φθόνος, ἢ δι' ἔρασθαι βασιλείας ὅτι βουλή καὶ σύστασις ἀνδρῶν. ἀλλ' εἴτε φόβος θεῶν ἀποκηδεσθαι δολιχῶν τῷ ἀνδρῶν, εἴτε τῆς ἀρετῆς ἀιδῶν, εἴτε δάμνοιο τυχεῖ, πάσης κακίας ἀδικῶν ἐπὶ ἐκείνου καὶ κατὰ τὸν ἀφ' ἑαυτῶν τῷ βίον, ἐταργῆς ἐξέλιεγκε πρῶτον δειγμὰ καὶ τεκμήριον τῆς Πλατωνικῆς φωνῆς, ἡ ὑπερὸς ἐκείνου ὁ δὲ ὀλίγοις χρόνοις ἡμέρομηνος ἐτόλμησεν ἀφείναι πρὸς πολιτείας, ὡς μία κακῶν παύσθαι καὶ λύσις ἀνδρῶν ὅτιν ἕκ υἱὸς τυχεῖς θείας, εἰς ταῦτα ἀγαθῶν φιλοσόφῳ βασιλικῶν συμπεσοῦσαν δυνάμειν, ἔχρα τῇ καὶ πρῶτον δειξίον τῷ κακίας τὴν ἀρετῆν κατὰ τῆσιν. μακρείος μὲν γὰρ αὐτὸς ὁ σὺφρων ὡς ἀληθῶς, μακρείοι δὲ οἱ στυμνητῶν τῷ ἐκ τῷ σφροσύνῃτος στυμνητῶν ἰόντων λόγων. πάρα γὰρ ὁ δὲ ἀνάγκης πρὸς δεῖ πρὸς τοὺς πολλοὺς, ὁ δὲ ἀπειλῆς. αὐτῷ δὲ τὴν ἀρετῆν ἐν ἀδελφῶν πρῶτον δειγμῶν καὶ λαμπερῶν τῷ βίῳ τῷ ἀρχόντος ὁρῶντες, ἐκείτωσιν σφροσύνῃσι, καὶ συζηματίζονται πρὸς τὸν ἐν φιλίᾳ καὶ ὁμοιοῖα τῇ πρὸς αὐτοὺς, μὲν δικαιοσύνης καὶ μετειότητος, ἀμύμονα καὶ μακρείον βίον, ἐν ᾧ ὁ κάλλιπον ἀπάσης βοηθείας τέλος ἔστι καὶ βασιλικῶτατος ἀπὸ μὲν ὁ τῷ τῷ βίῳ καὶ ταῦτα τὴν ἀρετῆν τοῖς ὑπὸ κακίᾳ ἐνεργῶσθαι δυνάμειν. ταῦτα μὲν οὖν Νουμῷ πρῶτον μετὰ φωνῆσιν στυμνητῶσιν. πρὸς δὲ παίδων αὐτῷ καὶ γάμων ἀπὸ λόγια γὰρ ἔλασιν τοῖς ἰσοεικῶσι. οἱ μὲν γὰρ οὔτε γάμον ἔχον, ἢ τῷ Ταπίᾳ, λαβῆν αὐτὸν, ἔτε παιδὸς ἑτέρου ἡμέρα πατέρα,

C πρῶτον δὲ ἀπὸ μὲν καὶ ἀφ' ἑαυτῶν τῷ πρῶτον ἐκείτην γαλιῶν. ὥστε καὶ τὰς ποιητικὰς ὑποβολὰς ἐνδεῖν πρὸς τὴν τότε κατάστασιν λέγουσιν, Ἐν δὲ σιδάροδοτοῖς πόρπαξιν αἰ- ἰδοὺ δὲ στρατηγῶν ἔργα, καὶ δὴρὸς δάμναται, ἔχρα τε δολιχῶτα, ξίφεα τ' ἀμφήκεα, χαλκῶν δὲ ἐστὶ σαλπείγων κτύπος. ὁ δὲ συλατῆται μελίφρων ὑπνος ἀπὸ βλεφάρων. οὔτε γὰρ πόλεμος, οὔτε στάσις, οὔτε νεωτερισμὸς πρὸς πολιτεῖαν ἰσότηται, Νουμῷ βασιλεύοντος. οὐ μὲν ὁ δὲ ἐπ' αὐτὸν ἐκείτην ἔγραψεν, ἢ φθόνος, ἢ δι' ἔρασθαι βασιλείας ὅτι βουλή καὶ σύστασις ἀνδρῶν. ἀλλ' εἴτε φόβος θεῶν ἀποκηδεσθαι δολιχῶν τῷ ἀνδρῶν, εἴτε τῆς ἀρετῆς ἀιδῶν, εἴτε δάμνοιο τυχεῖ, πάσης κακίας ἀδικῶν ἐπὶ ἐκείνου καὶ κατὰ τὸν ἀφ' ἑαυτῶν τῷ βίον, ἐταργῆς ἐξέλιεγκε πρῶτον δειγμὰ καὶ τεκμήριον τῆς Πλατωνικῆς φωνῆς, ἡ ὑπερὸς ἐκείνου ὁ δὲ ὀλίγοις χρόνοις ἡμέρομηνος ἐτόλμησεν ἀφείναι πρὸς πολιτείας, ὡς μία κακῶν παύσθαι καὶ λύσις ἀνδρῶν ὅτιν ἕκ υἱὸς τυχεῖς θείας, εἰς ταῦτα ἀγαθῶν φιλοσόφῳ βασιλικῶν συμπεσοῦσαν δυνάμειν, ἔχρα τῇ καὶ πρῶτον δειξίον τῷ κακίας τὴν ἀρετῆν κατὰ τῆσιν. μακρείος μὲν γὰρ αὐτὸς ὁ σὺφρων ὡς ἀληθῶς, μακρείοι δὲ οἱ στυμνητῶν τῷ ἐκ τῷ σφροσύνῃτος στυμνητῶν ἰόντων λόγων. πάρα γὰρ ὁ δὲ ἀνάγκης πρὸς δεῖ πρὸς τοὺς πολλοὺς, ὁ δὲ ἀπειλῆς. αὐτῷ δὲ τὴν ἀρετῆν ἐν ἀδελφῶν πρῶτον δειγμῶν καὶ λαμπερῶν τῷ βίῳ τῷ ἀρχόντος ὁρῶντες, ἐκείτωσιν σφροσύνῃσι, καὶ συζηματίζονται πρὸς τὸν ἐν φιλίᾳ καὶ ὁμοιοῖα τῇ πρὸς αὐτοὺς, μὲν δικαιοσύνης καὶ μετειότητος, ἀμύμονα καὶ μακρείον βίον, ἐν ᾧ ὁ κάλλιπον ἀπάσης βοηθείας τέλος ἔστι καὶ βασιλικῶτατος ἀπὸ μὲν ὁ τῷ τῷ βίῳ καὶ ταῦτα τὴν ἀρετῆν τοῖς ὑπὸ κακίᾳ ἐνεργῶσθαι δυνάμειν. ταῦτα μὲν οὖν Νουμῷ πρῶτον μετὰ φωνῆσιν στυμνητῶσιν. πρὸς δὲ παίδων αὐτῷ καὶ γάμων ἀπὸ λόγια γὰρ ἔλασιν τοῖς ἰσοεικῶσι. οἱ μὲν γὰρ οὔτε γάμον ἔχον, ἢ τῷ Ταπίᾳ, λαβῆν αὐτὸν, ἔτε παιδὸς ἑτέρου ἡμέρα πατέρα,

D πρῶτον δὲ ἀπὸ μὲν καὶ ἀφ' ἑαυτῶν τῷ πρῶτον ἐκείτην γαλιῶν. ὥστε καὶ τὰς ποιητικὰς ὑποβολὰς ἐνδεῖν πρὸς τὴν τότε κατάστασιν λέγουσιν, Ἐν δὲ σιδάροδοτοῖς πόρπαξιν αἰ- ἰδοὺ δὲ στρατηγῶν ἔργα, καὶ δὴρὸς δάμναται, ἔχρα τε δολιχῶτα, ξίφεα τ' ἀμφήκεα, χαλκῶν δὲ ἐστὶ σαλπείγων κτύπος. ὁ δὲ συλατῆται μελίφρων ὑπνος ἀπὸ βλεφάρων. οὔτε γὰρ πόλεμος, οὔτε στάσις, οὔτε νεωτερισμὸς πρὸς πολιτεῖαν ἰσότηται, Νουμῷ βασιλεύοντος. οὐ μὲν ὁ δὲ ἐπ' αὐτὸν ἐκείτην ἔγραψεν, ἢ φθόνος, ἢ δι' ἔρασθαι βασιλείας ὅτι βουλή καὶ σύστασις ἀνδρῶν. ἀλλ' εἴτε φόβος θεῶν ἀποκηδεσθαι δολιχῶν τῷ ἀνδρῶν, εἴτε τῆς ἀρετῆς ἀιδῶν, εἴτε δάμνοιο τυχεῖ, πάσης κακίας ἀδικῶν ἐπὶ ἐκείνου καὶ κατὰ τὸν ἀφ' ἑαυτῶν τῷ βίον, ἐταργῆς ἐξέλιεγκε πρῶτον δειγμὰ καὶ τεκμήριον τῆς Πλατωνικῆς φωνῆς, ἡ ὑπερὸς ἐκείνου ὁ δὲ ὀλίγοις χρόνοις ἡμέρομηνος ἐτόλμησεν ἀφείναι πρὸς πολιτείας, ὡς μία κακῶν παύσθαι καὶ λύσις ἀνδρῶν ὅτιν ἕκ υἱὸς τυχεῖς θείας, εἰς ταῦτα ἀγαθῶν φιλοσόφῳ βασιλικῶν συμπεσοῦσαν δυνάμειν, ἔχρα τῇ καὶ πρῶτον δειξίον τῷ κακίας τὴν ἀρετῆν κατὰ τῆσιν. μακρείος μὲν γὰρ αὐτὸς ὁ σὺφρων ὡς ἀληθῶς, μακρείοι δὲ οἱ στυμνητῶν τῷ ἐκ τῷ σφροσύνῃτος στυμνητῶν ἰόντων λόγων. πάρα γὰρ ὁ δὲ ἀνάγκης πρὸς δεῖ πρὸς τοὺς πολλοὺς, ὁ δὲ ἀπειλῆς. αὐτῷ δὲ τὴν ἀρετῆν ἐν ἀδελφῶν πρῶτον δειγμῶν καὶ λαμπερῶν τῷ βίῳ τῷ ἀρχόντος ὁρῶντες, ἐκείτωσιν σφροσύνῃσι, καὶ συζηματίζονται πρὸς τὸν ἐν φιλίᾳ καὶ ὁμοιοῖα τῇ πρὸς αὐτοὺς, μὲν δικαιοσύνης καὶ μετειότητος, ἀμύμονα καὶ μακρείον βίον, ἐν ᾧ ὁ κάλλιπον ἀπάσης βοηθείας τέλος ἔστι καὶ βασιλικῶτατος ἀπὸ μὲν ὁ τῷ τῷ βίῳ καὶ ταῦτα τὴν ἀρετῆν τοῖς ὑπὸ κακίᾳ ἐνεργῶσθαι δυνάμειν. ταῦτα μὲν οὖν Νουμῷ πρῶτον μετὰ φωνῆσιν στυμνητῶσιν. πρὸς δὲ παίδων αὐτῷ καὶ γάμων ἀπὸ λόγια γὰρ ἔλασιν τοῖς ἰσοεικῶσι. οἱ μὲν γὰρ οὔτε γάμον ἔχον, ἢ τῷ Ταπίᾳ, λαβῆν αὐτὸν, ἔτε παιδὸς ἑτέρου ἡμέρα πατέρα,

E πρῶτον δὲ ἀπὸ μὲν καὶ ἀφ' ἑαυτῶν τῷ πρῶτον ἐκείτην γαλιῶν. ὥστε καὶ τὰς ποιητικὰς ὑποβολὰς ἐνδεῖν πρὸς τὴν τότε κατάστασιν λέγουσιν, Ἐν δὲ σιδάροδοτοῖς πόρπαξιν αἰ- ἰδοὺ δὲ στρατηγῶν ἔργα, καὶ δὴρὸς δάμναται, ἔχρα τε δολιχῶτα, ξίφεα τ' ἀμφήκεα, χαλκῶν δὲ ἐστὶ σαλπείγων κτύπος. ὁ δὲ συλατῆται μελίφρων ὑπνος ἀπὸ βλεφάρων. οὔτε γὰρ πόλεμος, οὔτε στάσις, οὔτε νεωτερισμὸς πρὸς πολιτεῖαν ἰσότηται, Νουμῷ βασιλεύοντος. οὐ μὲν ὁ δὲ ἐπ' αὐτὸν ἐκείτην ἔγραψεν, ἢ φθόνος, ἢ δι' ἔρασθαι βασιλείας ὅτι βουλή καὶ σύστασις ἀνδρῶν. ἀλλ' εἴτε φόβος θεῶν ἀποκηδεσθαι δολιχῶν τῷ ἀνδρῶν, εἴτε τῆς ἀρετῆς ἀιδῶν, εἴτε δάμνοιο τυχεῖ, πάσης κακίας ἀδικῶν ἐπὶ ἐκείνου καὶ κατὰ τὸν ἀφ' ἑαυτῶν τῷ βίον, ἐταργῆς ἐξέλιεγκε πρῶτον δειγμὰ καὶ τεκμήριον τῆς Πλατωνικῆς φωνῆς, ἡ ὑπερὸς ἐκείνου ὁ δὲ ὀλίγοις χρόνοις ἡμέρομηνος ἐτόλμησεν ἀφείναι πρὸς πολιτείας, ὡς μία κακῶν παύσθαι καὶ λύσις ἀνδρῶν ὅτιν ἕκ υἱὸς τυχεῖς θείας, εἰς ταῦτα ἀγαθῶν φιλοσόφῳ βασιλικῶν συμπεσοῦσαν δυνάμειν, ἔχρα τῇ καὶ πρῶτον δειξίον τῷ κακίας τὴν ἀρετῆν κατὰ τῆσιν. μακρείος μὲν γὰρ αὐτὸς ὁ σὺφρων ὡς ἀληθῶς, μακρείοι δὲ οἱ στυμνητῶν τῷ ἐκ τῷ σφροσύνῃτος στυμνητῶν ἰόντων λόγων. πάρα γὰρ ὁ δὲ ἀνάγκης πρὸς δεῖ πρὸς τοὺς πολλοὺς, ὁ δὲ ἀπειλῆς. αὐτῷ δὲ τὴν ἀρετῆν ἐν ἀδελφῶν πρῶτον δειγμῶν καὶ λαμπερῶν τῷ βίῳ τῷ ἀρχόντος ὁρῶντες, ἐκείτωσιν σφροσύνῃσι, καὶ συζηματίζονται πρὸς τὸν ἐν φιλίᾳ καὶ ὁμοιοῖα τῇ πρὸς αὐτοὺς, μὲν δικαιοσύνης καὶ μετειότητος, ἀμύμονα καὶ μακρείον βίον, ἐν ᾧ ὁ κάλλιπον ἀπάσης βοηθείας τέλος ἔστι καὶ βασιλικῶτατος ἀπὸ μὲν ὁ τῷ τῷ βίῳ καὶ ταῦτα τὴν ἀρετῆν τοῖς ὑπὸ κακίᾳ ἐνεργῶσθαι δυνάμειν. ταῦτα μὲν οὖν Νουμῷ πρῶτον μετὰ φωνῆσιν στυμνητῶσιν. πρὸς δὲ παίδων αὐτῷ καὶ γάμων ἀπὸ λόγια γὰρ ἔλασιν τοῖς ἰσοεικῶσι. οἱ μὲν γὰρ οὔτε γάμον ἔχον, ἢ τῷ Ταπίᾳ, λαβῆν αὐτὸν, ἔτε παιδὸς ἑτέρου ἡμέρα πατέρα,

F πρῶτον δὲ ἀπὸ μὲν καὶ ἀφ' ἑαυτῶν τῷ πρῶτον ἐκείτην γαλιῶν. ὥστε καὶ τὰς ποιητικὰς ὑποβολὰς ἐνδεῖν πρὸς τὴν τότε κατάστασιν λέγουσιν, Ἐν δὲ σιδάροδοτοῖς πόρπαξιν αἰ- ἰδοὺ δὲ στρατηγῶν ἔργα, καὶ δὴρὸς δάμναται, ἔχρα τε δολιχῶτα, ξίφεα τ' ἀμφήκεα, χαλκῶν δὲ ἐστὶ σαλπείγων κτύπος. ὁ δὲ συλατῆται μελίφρων ὑπνος ἀπὸ βλεφάρων. οὔτε γὰρ πόλεμος, οὔτε στάσις, οὔτε νεωτερισμὸς πρὸς πολιτεῖαν ἰσότηται, Νουμῷ βασιλεύοντος. οὐ μὲν ὁ δὲ ἐπ' αὐτὸν ἐκείτην ἔγραψεν, ἢ φθόνος, ἢ δι' ἔρασθαι βασιλείας ὅτι βουλή καὶ σύστασις ἀνδρῶν. ἀλλ' εἴτε φόβος θεῶν ἀποκηδεσθαι δολιχῶν τῷ ἀνδρῶν, εἴτε τῆς ἀρετῆς ἀιδῶν, εἴτε δάμνοιο τυχεῖ, πάσης κακίας ἀδικῶν ἐπὶ ἐκείνου καὶ κατὰ τὸν ἀφ' ἑαυτῶν τῷ βίον, ἐταργῆς ἐξέλιεγκε πρῶτον δειγμὰ καὶ τεκμήριον τῆς Πλατωνικῆς φωνῆς, ἡ ὑπερὸς ἐκείνου ὁ δὲ ὀλίγοις χρόνοις ἡμέρομηνος ἐτόλμησεν ἀφείναι πρὸς πολιτείας, ὡς μία κακῶν παύσθαι καὶ λύσις ἀνδρῶν ὅτιν ἕκ υἱὸς τυχεῖς θείας, εἰς ταῦτα ἀγαθῶν φιλοσόφῳ βασιλικῶν συμπεσοῦσαν δυνάμειν, ἔχρα τῇ καὶ πρῶτον δειξίον τῷ κακίας τὴν ἀρετῆν κατὰ τῆσιν. μακρείος μὲν γὰρ αὐτὸς ὁ σὺφρων ὡς ἀληθῶς, μακρείοι δὲ οἱ στυμνητῶν τῷ ἐκ τῷ σφροσύνῃτος στυμνητῶν ἰόντων λόγων. πάρα γὰρ ὁ δὲ ἀνάγκης πρὸς δεῖ πρὸς τοὺς πολλοὺς, ὁ δὲ ἀπειλῆς. αὐτῷ δὲ τὴν ἀρετῆν ἐν ἀδελφῶν πρῶτον δειγμῶν καὶ λαμπερῶν τῷ βίῳ τῷ ἀρχόντος ὁρῶντες, ἐκείτωσιν σφροσύνῃσι, καὶ συζηματίζονται πρὸς τὸν ἐν φιλίᾳ καὶ ὁμοιοῖα τῇ πρὸς αὐτοὺς, μὲν δικαιοσύνης καὶ μετειότητος, ἀμύμονα καὶ μακρείον βίον, ἐν ᾧ ὁ κάλλιπον ἀπάσης βοηθείας τέλος ἔστι καὶ βασιλικῶτατος ἀπὸ μὲν ὁ τῷ τῷ βίῳ καὶ ταῦτα τὴν ἀρετῆν τοῖς ὑπὸ κακίᾳ ἐνεργῶσθαι δυνάμειν. ταῦτα μὲν οὖν Νουμῷ πρῶτον μετὰ φωνῆσιν στυμνητῶσιν. πρὸς δὲ παίδων αὐτῷ καὶ γάμων ἀπὸ λόγια γὰρ ἔλασιν τοῖς ἰσοεικῶσι. οἱ μὲν γὰρ οὔτε γάμον ἔχον, ἢ τῷ Ταπίᾳ, λαβῆν αὐτὸν, ἔτε παιδὸς ἑτέρου ἡμέρα πατέρα,

οἱ δὲ τὸ τοῦ Πηγάς ἡμέτεροι ἀραρονύμιον, ὅσφι βασι-
 λέας. τρεῖσι δὲ εἰσὶν οἱ τούτων μὲν κατηγορήντες, ὡς χειρο-
 μύων τοῖς ἡμέτεροι, καὶ παρορμηθέντων ὅσα ἀληθῆ ἑμμάτα τῆς
 ἀπὸ Νουμᾶ ἀφαιρέσει τὴν ἢ Πομπιλίαν ὅσα ἐκ Τατίας
 γερονέαι λέγοντες, ἀλλ' ὅτι ἑτέρας γυναικὸς, ἢ ἢ βασι-
 λῶν ἔγημε, Λουκρητίας. πρῶτες δὲ οὖν ὁμολογήσει τὴν
 Πομπιλίαν Μάρκιον γαμηθῆναι. παῖς ἢ ἢ ὁ Μάρκιος
 ἐκείνου Μαρκίου τοῦ Νουμᾶ παρορμηθέντος ἐπὶ τὴν
 βασιλείαν. καὶ γὰρ συμμετόκησεν εἰς Ρώμην αὐτῶν, καὶ τῆς
 συγκλήτου μετέχευε μύθος, καὶ μὲν τὴν Νουμᾶ τε-
 λῶν τὴν ὀσλίαν πρὸς τῆς βασιλείας εἰς ἀγῶνα καταστὰς
 καὶ ἠτήθει ἀπεκαρτέρησε. ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Μάρκιος, ἔχων
 τὴν Πομπιλίαν, κατέμεινε ἐν Ρώμῃ, καὶ Μάρκιον Ἀΐχον
 ἐξήγησεν, ὅς μὲν Τύλλον ὀσλίον ἐβασίλευσε. τοῦτον (ὡς
 λέγεται) πενταετὴ καὶ ἑξαετῶν ὁ Νουμᾶς ἐτελεύτησεν, οὐ
 ταχέως οὐδὲ ἀφιδίου ἡμορμῆς αὐτῶν τῆς τελευτῆς, ἀλλὰ
 καὶ μικρὸν ὑπὸ γήραος καὶ νόσου μαλακῆς ἀπομύθωνο-
 νος, ὡς ἰσόρηκε Πείσαν, ἐτελεύτησε δὲ χρόνον οὐ πολὺ τοῖς
 ὀγδοήκοντα παρορμηθέντων. ἡλιωτὸν δὲ αὐτῶν καὶ τὰ πάθη τὸν
 βίον ἐποίησαν οἱ τε σύμμαχοι καὶ φίλοι δημόιοι, σιωπῶντες
 ἐπὶ ταῖς παφαῖς, ἀμὰ δημοσίαις ἐπιφοραῖς καὶ τεφαίοις, οἱ
 τε πατερίκοι ὁ λέγεται ἑτάμοιοι, καὶ συμπαρόντες οἱ τῶν
 θεῶν ἱερεῖς καὶ παρορμηθέντες ὁ ἢ ἄλλος ὁμιλος, ἀναμ-
 μιγῶν γυναικῶν καὶ παιδίων, οὐχ ὡς βασιλέως παφαῖς
 γεραίου παρόντες, ἀλλ' ὡς πᾶσι τῶν φιλάτων ἕκαστος ἐν
 ἀκμῆ βίου ποθούμενος θάπτων, μὲν οἰμογῆς καὶ κλαυθμῶν
 ἐπόμοιοι. πρὸς μὲν ὅσα ἔδδοσαν τὸ νεκρὸν, αὐτῶν καλῶσατος,
 ὡς λέγεται. δύο δὲ ποιησάμενοι λιθίνας σφραῖς, ὑπὸ τῶν
 Γαίονων ἐθήκατο, τὴν μὲν ἑτέραν ἔχουσαν τὸ σῶμα, τὴν δὲ
 ἑτέραν, ταῖς ἱεραῖς βίβλοις, ἀς ἐγράψατο μὲν αὐτὸς, ὡς περ οἱ τῶν
 Ἑλλήνων νομοθέται τοῖς κύρβας. ἐκ δὲ ἀξίας ἢ τοῖς ἱερεῖς ἐπὶ
 ζῶντων γεγραμμένα, καὶ πρῶτων ἔξιν τε καὶ γνώμη. ἐπερ-
 σάμενος αὐτοῖς, ἐκέλευσε ταῖς ἱεραῖς βίβλοις σιωπῶνται
 μὲν τῶ σῶματος, ὡς οὐ καλὰς ἐν ἀψύχοις γεγραμμάσι φο-
 ρουμένων τῶ ἀπορρήτων ἢ λογιμῶν φασὶ μηδὲ τοῖς Πυθα-
 γορῆσι εἰς γραφῶν καὶ ἀπίστα τὰ σιωπῶνται, μνήμην
 ἢ καὶ ἀφιδίου αὐτῶν ἀγραφοῖ ἐμποιοῖν τοῖς ἀξίοις. καὶ ταῖς
 τε πρὸς ταῖς ἀπορρήτοις ἀρρήτοις λεγομένης ἐν γεωμετρίᾳ
 μεθόδους καὶ παρορμηθείας πρὸς πᾶσι τῶ ἀξίων ἐκδοθῆ-
 σαι ἐφασατο ἐπισημαίνον τὸ δαμόνοιο, μετὰ τὴν ἡνὶ καὶ κα-
 νῶ κακῶ τὴν γεγραμμένην παρορμηθείας καὶ ἀσέβειαν ἐπαρ-
 χῶν ὡς τε σιωπῶνται ἔχον πολλὰ τοῖς εἰς τὸ αὐτὸ Πυθα-
 γορᾶ Νουμᾶν φιλοσοφίαις σιωπῶνται ἐν ποσάτοις
 ὁμοιότησιν. οἱ ἢ πρὸς Ἀντίαν ἰσορροσοῖ δώδεκα μὲν ἔτι βίβλος
 ἰεροφαιλικῆς, δώδεκα ἢ ἄλλας Ἑλλήνων φιλοσόφους εἰς
 τὴν σφραῖν σιωπῶνται. τετρακοσίων δὲ ποσάτων ἀφαιρέσει
 ἐπὶ τῶν ὑπαλοῖ μὲν ἦσαν Πόπλιος Κορινθίος καὶ Μάρκος Βαί-
 βιος ὁμοίων ἢ μετὰ τῶν ἐπιπεσόντων, καὶ χόματος πρὸς ἑ-
 ραγῆτος, ἐξέωσε ταῖς σφραῖς τὸ ῥῶμα, καὶ τῶν ἐπισημαίνων
 ἀποπεσόντων, ἢ μὲν ἑτέρας κενὴ πρῶτα πασῶν ὡφθη, καὶ μέγας
 ὁστέν ὁστέν λείψανον ἔχουσα τοῦ σῶματος. ἐν ἢ τῆ ἑτέρας τῶν
 γεγραμμάτων ἀρεθῆντων, ἀναγῶνται μὲν αὐτὰ λέγεται Πέ-
 πλιος ἐρατηγῶν τότε, πρὸς δὲ τὴν σύγκλητον ὁρμησῶν μὴ δοκεῖν αὐτῶν θεμιτὸν ἔτι μὴ δὲ ὅσοι ἐκπίστα τοῖς πολλοῖς
 τὰ γεγραμμένα ἡμέτεροι. διὸ καὶ κρημαθείας εἰς τὸ κρημίον ταῖς βίβλοις κατακαίωται. πᾶσι μὲν οὖν ἔπειτα τοῖς
 δικαίοις καὶ ἀγαθοῖς ἀδράσι μείζων ὢν κατόπιν ὁ μὲν τελευτῶν ἔπαινος, τοῦ φθόνου πολὺν χρόνον ὅσα ἐπιζῶντος,

A quibus etiam ex illo cognomen Regibus sit indi-
 tum. Tertii hos, quod gratia id harum familiarum
 dederint, & imagines ab Numæ successione iis
 condonauerint falsas, infectantur, Pompiliamque
 reclamant ex Tatia editam, sed ex alia fuisse vxore,
 quam post regnum adeptum duxerit, Lucretia.
 Omnes certè Pompiliam consentiunt Martio nu-
 pisse. Martius hic filius fuit illius Martii, qui ad re-
 gnum suscipiendum Numam impulit. Is enim si-
 mul cum eo comigravit Romam, & honoris causa
 allectus in senatum fuit. Post obitum Numæ, Tul-
 li Hostilii competitor regni quum repulsam tulif-
 set, conscivit sibi ipse mortem. Cuius filius Mar-
 tius, qui in matrimonio Pompiliam habebat, hæsit
 Romæ, & Ancum Martium, qui Tullo Hostilio in
 regno successit, procreavit. Hunc moriens Numa
 (vt traditur) quinq; natum annos reliquit. Fuit ex-
 cessus eius non subitus neq; repentinus, sed senio
 & lenta ægritudine pedetentim contabuit, vt scri-
 psit Piso. Decessit non multo plus quàm octoge-
 narius. Vitam eius socii & amici populi, qui ad ex-
 equias eius conuenerunt, etiam funere cohon-
 stauerunt, allatis publicè odoribus & coronis. Sen-
 natores lecti subierunt, ac sacerdotes deorum præ-
 sentes cum sunt prosequuti. Reliqua multitudo
 immixtis sceminis & pueris, non tanquam iustis
 assisterent senis regis, sed quasi efferret quisque ex
 charissimis vnum in flore ætatis sublatu, cuius de-
 siderio teneretur, ita cū ciulatu & planctu sequuti
 sunt. Corpus ex præcepto eius, (vt fama est) non
 cremauerunt, verum duas arcas lapideas fecerunt,
 quas condiderunt sub ianiculo. Quarum in vna ca-
 dauer eius positu fuit, in altera libri sacri, quos ipse,
 vt in Græcia legu scriptores tabulas, quas Cyrbas
 vocant, conscripserat, & quæ in iis expressa erant,
 quia ea tradiderat quu viueret, potificibus, omni-
 umq; arte & sensu imbuerat eos, sacras tabulas vna
 cū corpore iusserat humari, cæsens nõ tutò arcana
 mortuis comitti litteris. Eadẽ ductos ratione nec
 Pythagoreos memorat præcepta sua scripto mada-
 re, sed memoriã & disciplinã earu instillare dignis
 viuam. Ac quum perplexæ illæ & arcana, quas vo-
 cãt, in geometria rationes & comentationes essent
 indigno cuiquam inuulgatæ, denuntiare deos con-
 tenderunt, magna aliqua & inusitata clade se ad-
 missum illud scelus persequuturum, vt meritò sit
 ignoscendum iis qui tam multis concurrentibus
 affinitatibus familiaritatem Numæ conciliare ni-
 tuntur cum Pythagora. Valerius Antias scriptura
 reliquit, duodecim volumina de reb. sacris, duo-
 decim item Græca alia de studio sapientiæ in ea ar-
 ca condita fuisse. Quadringentis ferè annis post
 P. Cornelio, M. Bebio cons. magnis imbrib. quum
 tumultus perruptus esset, eruit arcas illas eluuias.
 Earum opercula defluerant, atque altera prorsus
 inuenta inanis sine vllis reliquiis aut vestigio cor-
 poris humani. In altera commentarii reperti, quos
 dicitur legisse qui tum prætor erat Petilius, & in
 senatu iurasse, non videri sibi ius vel fas esse vt ea
 scripta in vulgus ederentur. quare delati in comi-
 tium libri cremati fuisse. Ita omnes bonos & pro-
 bos viros laus etiam fato functos à tergo grandior
 insequitur, quum breui post emarcescat inuidia,

cuius anteuerrat quorundam etiam fata extin- A
ctio. At verò illius gloriam sequutorum regum fe-
cerunt fortunæ illustriorem. Quinq; fuerunt, ho-
rum nouissimus pulsus regno in exilio consenuit:
reliquorum quatuor absumptus suo fato est ne-
mo, sed tres infidiis circumuenti occubuerunt. Qui
proximè Numam regnauit Tullus Hostilius,
quum plurimas illius virtutes, præcipuè & su-
pra cæteras religionem ludibrio habuisset, atque
cum lacerasset, vt inertia autorem & effœmina-
tum, euerit ciues ad bellum. Atqui ne ipse qui-
dem ferociæ inhæsit suæ, sed ex morbo graui
& difficili mutauit sententiam, ac superstitioni
succubuit longè à pietate Numæ remotæ. Quo
morbo magis ac magis alios infecit, vt fama est,
fulmine ictus.

Quando Numæ & Lycurgi vitam contexui-
mus, vtroq; explicato, non prætermittemus
(ctû operosum sit) colligere eorû discrimina. Nam
quatenus conueniant, liquet ex actibus, in quibus
sunt moderatio eorû, religio, artes ciuiles, facultas
erudiendi, & quòd rudimentû condendarû legû
petierit vterq; solum à Deo. Ex peculiarib. vtriusq;
in signibus primum in Numa est regni adeptio, in
Lycurgo traditio. Hic enim, quum id obtineret,
reddidit, ille quod non ambierat accepit: cui alii
dominatû in se priuato & alienigenæ dedere, alter
ex rege redegit se in ordine. Perhibenda res que si-
uuisse innocetia regnum: perhibenda ite regno an-
tiquiorè duxisse innocentiâ. Quippe superiorè ita
cõspicuum, vt dignus regno videretur, virtus red-
didit: alterû ita euexit, vt repudiaret regnû. Dein-
de quomodo musici lyras, laxâ hic & luxu diffu-
entem intendit Spartâ: ille Româ ferocè & inten-
tam laxauit. At plus negotii fuit Lycurgo. nō enim
loricâ exuere, neq; ponere docuit ciues ferrû, sed
autû & argentû remouere, lectosq; & mēfas eiicere
sumptuolas, neq; omittis armis festos dies agitare
& sacra facere, sed repudiatis cœnis & comestatio-
nib. in armis & exercitiis desudare & meditari. Vn-
de ille beneuolentia & reuerentia sui dicendo ci-
ues omnia peregit, hic periculis & vulnerib. agrè
euasit superior. Lenes tamē Numæ & blandi modi
qui ex impotentib. & flagrantib. morib. ad quiete
populares & iustitiâ inflexit, deliniuitq;. Quod si
illud aduersus Ilotas institutû cõpellamur inter a-
cra Lycurgi referre, atrocissimû facinus & teterrî-
mû, longè moderatiore & humaniorè fuisse legis-
latorè Numâ dixeris, Quippe iussis quoq; feruis,
more introducto vt Saturnalib. vnâ cum dominis
eadē epularentur mensa, libertatis gustû præbuit.
Nâ institutû hoc quoq; ferunt à Numa qui voluit
vt qui in colèdo iuuissent, partē hi ferrēt anniuer-
fatiōrû fructuû. Aliq; id fabulantur illius, q̄ fuit euo
Saturni, æquabilitatis durare vestigiû, quo tēpore
nemo seruus aut dominus, omnes verò propinqui
& pares habebâtur. In summa videtur iuxta vterq;
ad cõtinentiâ populû & ad frugalitatē cõposuisse,
cæterarû virtutû ille fortitudinē magis, iustitiâ hic
fectatus, nisi sanè ex destinata actionum vtriusq;
natura & vsu diuerso dissimilis adhibenda molitio
νομισμοῦ. ὅπως δὲ φαίνονται πρὸς τὴν αὐτάρχειαν ἀμφοτέροι καὶ σωφροσύνη ὁμοίως ἀρνητες τὰ πλήθη
τῶν δὲ ἄλλων ζρετῶν, ὁ μὲν τὴν ἀνδρείαν μάλλον, ὁ δὲ τὴν δικαιοσύνην ἠγαπηκώς. εἰ μὴ τὴν Δία πρὸς τὴν
ὑποκειμένην τῶν πολιτῶν ἐκατέρου φύσιν ἢ σωτήριαν, οὐχ ὁμοίαι οὔσαι, ἀνομοίας ἔδει πρὸς

ἐπίων ἢ πρὸς ἀποδότηατος. ἐμὴν δὲ ἄλλ' ἐκείνους γὰρ δόξα
αἱ τ' ὑπερὶ βασιλείων τύχη λαμπροτέρα ἐποίησεν. πέντε γὰρ
ἡμοῦ μὲν αὐτῶν, ὁ μὲν ἔρατος ἐκπεσὼν τ' ἀρχῆς, ἐν φυ-
γῇ κατεγήρασε. τ' ἢ πτωχῶν ὁδοὶς κτ' φύσιν ἐτελεύτησεν,
ἀλλ' οἱ μὲν βῆς ἐπιβελθέντες ἐσφάγη. Ὁσίλλιος ἢ Τύλλ-
λος, ὅς μ' ἔνευεν ἐβασίλευσε, καὶ τὰ πλήθη τ' ἐκείνους καλῶν,
ἐν τῷ πρὸς τοὺς μάχισα, τ' πρὸς τὸν δὲ λαβῆσαν ἐπιχλα-
σάσας καὶ κατὰ βίβας, ὡς ἀρρητοῖον καὶ γυναικῶδη, πρὸς πό-
λεμον ἔβη τὸς πολίτας. ὁ δὲ αὐτὸς μὲν ἐν ἐνέμενε τοῖς νε-
δυδύμασι τῶν, ἀλλ' ὑπὸ νόσῳ χαλεπῆς καὶ πολυῦπερ τ'
γνώμην ἀγασσομένης, εἰς δ' ἰσχυροῦς ἐνέδωκεν, ἔδεν πὶ τῇ
κτ' ἔνευεν ἐβασίλευσε, ἐπὶ τῷ μάλλον ἐνεποίησε τοῖς
ἀλλοῖς δ' ἴσχυον πάθος, ὡς λέγεται, κατὰ φλεβῶν: ὑπὸ κε-
ραυνῶν.

Α Λ Π' ἐπεὶ τ' Νεμῶν καὶ Λυκέρου διεληλύθησαν βίον,
ἐκκειμένων ἀμφοῖν, εἰ καὶ χαλεπὸν ἔργον ὅσον ἀποκη-
τιὸν στυγαγεῖν τὰς ἀφαιρέσεις. αἱ μὲν γὰρ κρινοτήτες ἐπι-
φαίνονται τοῖς πρὸς ἄλλοις ὅτι ἢ σωφροσύνη τῶν ἀνδρῶν, ἢ δι-
σέβεια, ὁ πολιτικὸν, ὁ παιδευτικὸν, ὁ μὲν ἀρχῆς πρὸς τ'
θεῶν ἀμφοτέρας λαβῆς τ' νομοθεσίας. τῆς ἢ ἰδίᾳ ἐκατέρου κα-
λῶν πρὸς τὸν ὅτι Νεμῶν μὲν, ἢ πρὸς ἀλλήλους τ' βασιλείας, Λυ-
κέρου ἢ τῷ πρὸς ἀλλοῖς. ὁ μὲν γὰρ, ὅσον αἱ τῶν ἔλαβεν, ὁ δὲ, ἔχων
ἀπέδωκε. καὶ τ' μὲν, κρείον ἔπερι αὐτῶν κατέστησεν, ἰδιώτην
καὶ ξείνον ὄντα. ὁ δὲ, αὐτὸν ἰδιώτην ἐκ βασιλέως ἐποίησε. καλὸν
μὲν οὖν ὁ κτήσασθαι δικαιοσύνην τὴν βασιλείαν, καλὸν ἢ ὁ
πρὸς ἀλλήλους τὴν δικαιοσύνην τῆς βασιλείας. ἢ γὰρ ζρετὴ τ'
μὲν ἔστω ἐνδοξον κατέστησεν ὡς τε βασιλείας ἀξιοπύου, τ'
δὲ οὕτω μέγαν ἐποίησεν ὡς τε βασιλείας καταφροσύνηται.
δύοτερον τῶν, ἐπεὶ κατὰ τὸν ζρετῶν ἀνομοίας ἀνομοίας, ὁ μὲν ἐκτε-
D λυμῶν καὶ ζυφῶσαι ἐπέτεινε πρὸς τὴν Σπαρτίω. ὁ δὲ τ'
Ρώμης ὁ σφοδρὸν αἴηκε καὶ στυγερὸν. ἢ μὲν γὰρ χαλεπότης
τῶν ἔργων ὅσον Λυκέρου πρὸς τῶν. ἢ γὰρ θάραξ ἐκδιώκει καὶ
ξίφη τὸς πολίτας, κατὰ τῶν ἐπέτεινε, ἀλλὰ χρυσὸν καὶ ἀργυ-
ρον ἀφαιρῶν, καὶ φρωμῶν ἐκβαλῶν πολυτελεῖς καὶ τραπέζας.
ὁ δὲ πρὸς ἀνομοίας πολέμων ἐορτάζειν καὶ ζρετῶν, ἀλλὰ δειπνα καὶ
πότους ἐάσασθαι, ἐν τοῖς ὅπλοις καὶ τῷ παλαίεσθαις ἀφαιρῶν
καὶ ἀσκήν, ὅθεν ὁ μὲν, δι' ἀνομοίας καὶ ζρετῶν ἀπὸ τῶν πείθων, ἐπρὸς
Ξεν, ὁ δὲ, κινδυνῶν καὶ βδολοῦμος, μόλις ἐπεκράτησεν. ἢ-
μερος μὲν τοῖς καὶ φιλαί, ζρετῶν ἢ τῶν Νεμῶν μοῦσα, πρὸς εἰ-
E ριῶν καὶ δικαιοσύνην μεταρροσσοῦν καὶ κατὰ φροσύνηται-
πος ἔξ ἀκράτων καὶ ἀφαιρῶν ἠθῶν τὸς πολίτας. εἰ ἢ καὶ ὁ
πρὸς τοῖς εἰλωτας ἀναγκάσει πῆς ἡμᾶς εἰς τὴν Λυκέρου
τῶν πολιτείας, ὁ μὲν τῶν ἔργων καὶ πρὸς ἀνομοίας, μακρῶ
Ζητῶν Νεμῶν Ἐλλεικώτερον γερνέται νομοτέτην φησίδι,
ὅς γὰρ καὶ τοῖς ἀνομοῦς δούλοις ἔδωκε ζρετῶν ἐλάττε-
ρας, ἐν πῆς Κερνῶν ἐστῶν μ' τ' δεσποτῶν ἀναμειγμέ-
νοῖς ἐπίστας. καὶ γὰρ τῶν τῶν Νουμῶν πατρίων ἐν εἰ) λέγρου-
σιν, ὅτι τῶν τῶν ἐτήσιων ἀπολαύσεις καρπῶν πῆς σωφροσύνης
πρὸς ἀνομοίας. ἐνίοι δὲ τῶν πρὸς ἀνομοίας τῆς Κερνῶν
F ἐκείνης ἰσωνομίας ἀποσάξασθαι μυθολογῶσιν, ὡς μη-
δενὸς δούλου μηδὲ δεσποῦ, πρῶτων ἢ συζῶν καὶ ἰσῶν
G ij

78
ἀλλ' εἰς ἐνὶ χροῖον ἄρετῆς ἴσχυος δ' ἔχουσι πλεονέκτους καὶ τυπούμενοι συμβαίνοιν ἀλλήλοις; ὁ δὲ παρὰ τὴν πλείω ἄρετῶν ἐφέλησε τὸν Λυκούργον. μικρὸς γὰρ ὡς ὅτι ὄρκων φόβος, εἰ μὴ ἀφ' ἧς παιδείας καὶ τῆς ἀγωγῆς οἱ αἰεδούσε τοῖς ἡγετοῖς τῶν παίδων, τὸς νόμους, καὶ σωματικῶσι τῆ ἔσφῃ τὴν ζῆλον τῆς πολιτείας. ὥστε πέντακσίων ἐτῶν πλείω χρόνον τὰ κυριώτατα καὶ μέγιστα ἀφαιρῆναι τῆς νομοθεσίας, ὡς περ βαφῆς ἀκράτου καὶ ἰσχυρῆς κατὰ φαιδρίας. Νουμά δ' ὅσον ἔτι τέλος τῆς πολιτείας, ἐν εὐφροσύνῃ καὶ φιλίᾳ τὸν Ρώμῳ ἔπεισε, δὴ οὐκ ἐπέλεγε καὶ μὴ τὸν τελευτήσαντα ἐκείνου τὸ ἀμφίθερον οἶκον, ὃν κεκλιμένον αὐτὸς σκεῖν, ὡς περ οἴτως ἐν αὐτῷ πηλασθῆναι καὶ φησὶ τὸν πόλεμον, ὃς ἀμφοτέρων ἀναπετάσασαι, ἀμαρτῆς καὶ νεκρῶν τῶν Ἰταλῶν ἐπέπλησεν. καὶ οὐδὲ ὀλίγον χρόνον ἡ καλλιότης καὶ δικαιοσύνη κατὰ τὰς ἐμμενείας, αἵτε δὴ καὶ ὁ σκευδαίμων ἐν αὐτῇ τῶν παιδείας οὐκ ἔχουσα. τί οὖν; (φῆσει τις) οὐκ ὅτι ὁ βέλτιον παρῆλθεν ἢ Ῥώμῃ τοῖς πολεμικαῖς ἐρωταῖς ἐρώτημα μακρῶς ἀποκρίσεως δόμοι, παρὰ ἀφ' ἑστέων ὁ βέλτιον ἐπὶ πλούτῳ καὶ ἔσφῃ καὶ ἡγεμονίᾳ μάλλον ἢ σωτηρίᾳ καὶ παρῆλθεν καὶ τῇ μὲν δικαιοσύνης ἀνταρκίᾳ ἡγεμονίᾳ οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ τοῦτο Λυκούργῳ πούδ' ἐβοήθει, ὁ Ῥώμῳ μὲν τῶν ὅτι Νουμά κατὰ τὰς ἐξ ἀρχῆς, ὅτι διδύμῳ τοῖς παρῆλθεν ποσὶ τὸν Λακεδαιμονίους δὲ, ἀμα τὰ παρῆλθεν ἐκβύβῃ τῶν Λυκούργου ἀφαιρῆναι, ἐκ μεγίστων ταπεινοτάτοις γυμνάσι, καὶ τῶν ἑλληνῶν ἡγεμονίᾳ ἀποβαλόντας, κινδυνώσαντες ἀσάσεως, ἐκείνοι μὲν τῶν Νουμά μέγα καὶ θεῖον ὡς ἀληθῶς ἔπεισε, ὁ ξένῳ μετὰ πέμπτῳ γυμνάσι, καὶ πρῶτα πειθῆ μετὰ βαλεῖν, καὶ κρατῆσαι πόλεως οὐκ ἔπεισε πεπνυχίας, μήτε ὅπλων δεηθῆναι, μήτε βίας ἴνους, (ὡς Λυκούργος ὅτι τὸ δῆμον ἦγε τοῖς ἀείσοις) ἀλλὰ σοφία καὶ δικαιοσύνη πρῶτα οὐκ ἄλλως παρῆλθεν ἀλλοτρίῳ καὶ σωματικῶσι.

A sed mox ab incunabulis ad vnam figurati & conformati formam virtutis consentirent inter se? Id quod Lycurgo cum ad alia multa, tum ad legum conseruationem fuit adiumento. Nam parui fuisset momenti iurifurandi religio, nisi per disciplinam & institutionem leges puerorum moribus quasi tinxisset, & nutrimenta ardenti studio imbuisset institutorum suorum. Vnde præcipua & prima legum capita amplius quingentos annos, tanquam acri & valida infecta tinctura, vigerunt. Enimvero quod destinauerat Numa actiones suas, vt in otio & tranquillitate ageret Roma, protinus cum ipso expirauit, & ab excessu eius biforem ædem, quam clausam tenuerat ipse, quasi reuera ibi constrictum domans bellum, vtrinque aperuerunt, cædibusq; ac sanguine inundauerunt Italiam. Ita elegantissimus ille & æquissimus status ne modico quidem tempore durauit: quippe vinculo deficiebatur institutionis. Quid ergo roges, numne fecit re militari Roma progressum? Quæstio hæc apud homines qui progressum in pecunia & luxu & imperio potius quam in securitate, tranquillitate & continentia cum innocentia coniunctis collocant, longum flagitet responsum. Et quidem id ipsum pro Lycurgo dicas facere, quod Romani, vbi à Numæ disciplina discesserunt, tanta incrementa imperii sumpserunt: contra Lacedæmonii simul atque instituta deseruerunt Lycurgi, ex summo potentia apice ad infimam reciderint sortem, amissoque Græciæ imperio, fuerint in periculum excidii adducti. Illam tamen haud dubiè prærogatiuam habet Numa insignem & diuinam, quod hospes ad regnum vocatus fuerit, omnia cum beneuolentia mutauerit, & moderatus sit ciuitati nondum consentienti, nullis ad id armis vsus vel vi, quomodo aduersus populum optimates duxit Lycurgus, sed sapientia & iustitia, non temeritate omnes conglutinauerit & colligauerit.

Π Λ Ο Υ Τ Α Ρ Χ Ο Υ

Βίοι παράλληλοι.

ΣΟΛΩΝΟΣ ΚΑΙ ΠΟΠΛΙΚΟΛΑ.

ΣΟΛΩΝ.



ΙΔΥΜΟΣ ὁ γραμματικὸς, ἐν τῇ πρῶτῃ ἀξίῳ τῶν Σόλωνος ἀπὸ γραφῆς παρὰ Ἀσκληπιάδῳ, Φιλοκλέους υἱὸς τέτταρῳ λέξι, ἐν ἧ τὸ Σόλωνος παρὰ τῶν Εὐφορίωνος ἀποφαίνει, ὡς τῶν ἄλλων δόξαν ὅσοι μὲν ἴστανται Σόλωνος. Ἐξ ηκεσίδου γὰρ αὐτὸν ἀποφῆτες ὁμαλῶς γεγενῆσθαι λέγουσιν, ἀδρός οἰσία μὲν (ὡς φασί) καὶ διωάμει μέσου τῶν πολιτῶν, οἰκίας δὲ παρῆλθεν καὶ γῆμος. ὡς γὰρ Κωδείδης ἀνέκεθεν. τῶν δὲ μητέρα τῶν Σόλωνος Ἡρακλείδης ὁ Ποιλικὸς ἰστέρι τῆς Πεισιφῶρος μητρὸς ἀνεψιῶν γυμνάσι. καὶ φιλία ἔπεισε ὡς ἀδῶσι, πολλὴ μὲν ἀφ' ἧς τῶν συγγῆλαι, πολλὴ δὲ ἀφ' ἧς τῶν ἀφῆσαι καὶ ὄρα,

P L V T A R C H I

vita comparata.

E SOLONIS ET POPLICOLÆ.

SOLON.



IDYMVVS grammaticus in tabularum Solonis breuiario, quod ad Asclepiadem scripsit, testimonium citat Philoclis cuiusdam, quo præter opinionem aliorum qui Solonis meminere, asserit filium eum Phocionis fuisse. Omnes enim vno ore ab Excestide memorant genitum: viro (vti ferunt) inter ciues mediocriū facultatū, sed genere primæ familiæ. Duxit enim à Codro originē. Matrē Solonis Heraclides Ponticus matris Pisistrati fuisse consobrinā tradit. fuitq; initio inter eos necessitudo ex propinquitate magna, magna itē ex indole & forma,